Calhoun: The NPS Institutional Archive

DSpace Repository

Theses and Dissertations | 1. Thesis and Dissertation Collection, all items

1976-12

An Iranian language interpretation of financial and managerial accounting terminology

Koohi, Mehrdad

Monterey, California. Naval Postgraduate School

https://hdl.handle.net/10945/17826

Copyright is reserved by the copyright owner

Downloaded from NPS Archive: Calhoun

http://www.nps.edu/library

Calhoun is the Naval Postgraduate School's public access digital repository for research materials and institutional publications created by the NPS community. Calhoun is named for Professor of Mathematics Guy K. Calhoun, NPS's first appointed -- and published -- scholarly author.

Dudley Knox Library / Naval Postgraduate School
411 Dyer Road / 1 University Circle
Monterey, California USA 93943

AN IRANIAN LANGUAGE INTERPRETATION OF FINANCIAL AND MANAGERIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY

Mehrdad Koohi

DUDLEY KNOX LIBRARY
NAVAL POSTGRADUATE
MONTEREY, CA 9394

NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL
Monterey, California

THESIS

An Iranian Language Interpretation of
Financial and Managerial
Accounting Terminology

by

Mehrdad Koohi

December 1976

Thesis Advisor: J. C. Tibbitts

Approved for public release; distribution unlimited.

T176644

UNCLASSIFIED

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE (When Date Entered)

REPORT DOCUMENTATION PAGE		READ INSTRUCTIONS BEFORE COMPLETING FORM
1. REPORT NUMBER	2. GOVT ACCESSION NO.	3. RECIPIENT'S CATALOG NUMBER
4. TITLE (and Subtitle) An Iranian Language Interpretation of Financial and Managerial Accounting Terminology		5. TYPE OF REPORT & PERIOD COVERED Master's Thesis; December 1976 6. PERFORMING ORG. REPORT NUMBER
7. AUTHOR(s) Mehrdad Koohi		8. CONTRACT OR GRANT NUMBER(s)
9. PERFORMING ORGANIZATION NAME AND ADDRESS Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940		10. PROGRAM ELEMENT, PROJECT, TASK AREA & WORK UNIT NUMBERS
11. CONTROLLING OFFICE NAME AND ADDRESS Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940		12. REPORT DATE December 1976 13. NUMBER OF PAGES 223
14. MONITORING AGENCY NAME & ADDRESS(if different from Controlling Office) Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940		15. SECURITY CLASS. (of this report) UNCLASSIFIED 15a. DECLASSIFICATION/DOWNGRADING SCHEDULE

16. DISTRIBUTION STATEMENT (of this Report)

Approved for public release; distribution unlinited.

17. DISTRIBUTION STATEMENT (of the abstract entered in Block 20, if different from Report)

18. SUPPLEMENTARY NOTES

19. KEY WORDS (Continue on reverse side if necessary and identify by block number)

Accounting,	Credit	Assets
Financial Accounting	Decision	Investment
Managerial Accounting	Language	
Terminology Debit	Ledger	

20. ABSTRACT (Continue on reverse side if necessary and identify by block number)

The purpose of this thesis is to introduce the major concepts and terminology of financial and managerial accounting in the Farsi (Iranian) language.

English accounting textbooks were screened and studied to develop a complete understanding of accounting terminology.

DD FORM 1 JAN 73 1473 EDITION OF 1 NOV 68 IS OBSOLETE
S/N 0102-014-6601 |
(Page 1)

UNCLASSIFIED

SECURITY CLASSIFICATION OF THIS PAGE (When Date Entered)

20. Abstract (continued)

Complicated terms were discussed with appropriate faculty members of the Naval Postgraduate School. The meanings of the key concepts and terms were then written in the Iranian language in such a way that future Iranian students can build a sound understanding of accounting principles.

An Iranian Language Interpretation of Financial and Managerial Accounting Terminology

by

Mehrdad Koohi
Lieutenant Commander, Imperial Iranian Navy
B.S., Accounting, Accounting College, Tehran, Iran, 1969

Submitted in partial fulfillment of the
requirements for the degree of

MASTER OF SCIENCE IN MANAGEMENT

from the

NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL
December 1976

DUDLEY KNOX LIBRARY
NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to introduce the major concepts and terminology of financial and managerial accounting in the Farsi (Iranian) language.

English accounting textbooks were screened and studied to develop a complete understanding of accounting terminology. Complicated terms were discussed with appropriate faculty members of the Naval Postgraduate School. The meanings of the key concepts and terms were then written in the Iranian language in such a way that future Iranian students can build a sound understanding of accounting principles.

NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL
MONTEREY, CALIFORNIA

TABLE OF CONTENTS

I. INTRODUCTION ---------- 7

II. NATURE OF PROBLEM ---------- 8

III. PROCEDURES FOLLOWED ---------- 9

APPENDIX A - FINANCIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY INTERPRETED IN THE IRANIAN LANGUAGE ---------- A-1

APPENDIX B - MANAGERIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY INTERPRETED IN THE IRANIAN LANGUAGE ------ B-1

BIBLIOGRAPHY ---------- 10

INITIAL DISTRIBUTION LIST ---------- 11

ACKNOWLEDGMENT

I wish to sincerely thank my thesis advisor, CDR J. C. Tibbitts, Jr. for his encouragement, advice, and kindness during preparation of this thesis and my second reader LCDR Joseph F. Owens as well.

Appreciation also goes to Mr. John Caspari for his assistance in interpreting the subject area of managerial accounting.

Finally, I am deeply grateful to my wife Firoozeh for her encouragement, faith, and patience during this effort.

I. INTRODUCTION

This thesis is written to introduce the major concepts and terminology of financial and managerial accounting in terms of Farsi (Iranian language). The major objective of this thesis is to assist Iranian students in the study of accounting when presented in the English language.

This thesis includes only that accounting terminology most frequently used. The intent of this thesis is to provide a clear understanding of these major concepts so that every reader can develop a sound understanding of accounting principles and procedures.

In addition, this thesis has given the author an excellent opportunity to study and do research in this most interesting field, and has enabled him to obtain a greater understanding of key accounting concepts in order to help others as well as improving his own knowledge.

II. NATURE OF PROBLEM

Familiarity with the terminology of a subject area is a most important factor for the person who is studying in that particular area. This factor is even more important when the area to be studied is written in a foreign language.

Farsi is a quite different language than English. Most of the terms and concepts in accounting are therefore quite new and strange to all Iranian students. This adds greatly to the already large number of problems confronting the typical Iranian student who studies in the United States.

As Iran is becoming more and more industrialized in the future, the importance of accounting and communication of financial and other economic data is vitally important. With the large growth in Iran's industries the number of accounting colleges and related institutions are increasing rapidly. But accounting books and other documents about accounting information are not changing and developing accordingly. This interpretation of accounting terminology should be of future use in helping to remedy this problem.

III. PROCEDURES FOLLOWED

The following steps and procedures were utilized in writing this thesis.

Step 1. An outline of terminology to be interpreted was developed. Considerable research was undertaken in different accounting textbooks and literature to determine the most important terminology and concepts of financial and managerial accounting.

Step 2. The outline of terms was approved by the thesis advisors. The discussion insured that the author had a clear understanding of the terminology and concepts.

Step 3. The meaning of the terminology and concepts was written in Farsi (Iranian) language.

Step 4. The Farsi version of the terminology and concepts was again discussed with the thesis advisor, again to insure the correct meaning.

Step 5. The meaning was corrected where necessary.

Step 6. The English and Farsi portions of the thesis were typed. The Farsi typing was accomplished in Tehran, Iran.

BIBLIOGRAPHY

1. Earl A. Spiller, Jr. "Financial Accounting" Revised edition 1971, Richard D. Irwin, Inc.

2. Glenn A. Welsch and Robert N. Anthony, "Fundamentals of Financial Accounting," Richard D. Irwin, Inc., 1974.

3. Dr. Aziz, Nabavi, "Principle of Accounting, Volume One," Farvardjn, Inc., 1969.

4. Dr. Aziz, Nabavi, "Principle of Accounting, Volume Two," Ziba, Inc., Tehran, 1970.

5. Ronald M. Copeland and Paul E. Dascher, "Managerial Accounting," Hamilton Publishing Company.

6. James M. Fremgen, "Accounting for Managerial Analysis," Richard D. Irwin, Inc., 1976.

7. Pearsun Hunt, Charles M. Williams and Gordon Donaldson, "Basic Business Finance," Richard D. Irwin, Inc.

8. Erich A. Helfert, "Techniques of Financial Analysis," Richard D. Irwin, Inc., 1972.

9. Walter B. Meigs, E. John Larsen and Robert F. Meigs, "Principles of Auditing," Richard D. Irwin, Incs., 1973.

10. Adolph Matz and Milton F. Usry, "Cost Accounting Planning and Control," South-Western Publishing Co.

INITIAL DISTRIBUTION LIST

		No. Copies
1.	Defense Documentation Center Cameron Station Alexandria, VA 22314	2
2.	Library, Code 0142 Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	2
3.	Chairman Administrative Sciences Department Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	2
4.	CDR J. C. Tibbitts, Code 55Ti Administrative Sciences Department Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	1
5.	LCDR Mehrdad Koohi Imperial Iranian Navy c/o M. Shahidi 650 Monica Lane Campbell, CA 95008	2
6.	LCDR J. F. Owens, SC, USN Administrative Sciences Department Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	1
7.	Professor John Caspari Visiting Assistant Professor The University of Nebraska-Lincoln College of Business Administration Lincoln, Nebraska 68588	2
8.	Ahmad-Shekarsroosh Box 541 American International College Springfield, Massachusetts 01109	1

APPENDIX A

FINANCIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY INTERPRETED IN THE IRANIAN LANGAUGE

	Term Pages
ACCELERATED DEPRECIATION (see Depreciation: b-accelerated)	
ACCOUNTING	A-10
a. definition	A-10
b. accrual	A-13
c. cash	A-13
d. cost	A-15
e. financial	A-15
f. managerial	A-16
g. period (cycle)	A-16
ACCOUNTS	A-17
a. definition	A-17
b. chart of	A-22
c. payable	A-25
d. receivable	A-25
ACCRUAL ACCOUNTING (see Accounting: b-accrual)	
ACCUMULATED DEPRECIATION (see Depreciation: d-accumulated)	
ACTIVITY METHODS OF DEPRECIATION (see Depreciation c-activity method)	
ADJUNCT ACCOUNT (see Contra Accounts)	
ADJUSTING ENTRIES (see Entries: a-adjusting)	
ALLOWANCE FOR DEPRECIATION (see Depreciation: d-accumulated)	
ALLOWANCE FOR DOUBTFUL (see Bad Debt: a-allowance for)	
AMORTIZATION	A-25
ANNUITY	A-26
APPRECIATION	A-26

	TERM PAGES
ASSETS	A-27
a. definition	A-27
b. current	A-27
c. noncurrent	A-28
d. intangible	A-28
e. useful life	A-29
AUDINTING	A-29
AUDITOR	A-31
AVERAGE COST-INVENTORY (see Inventory: i-average cost)	
BAD DEBT	A-31
a. allowance for	A-33
BALANCE SHEET	A-38
b. definition	A-38
b. equation	A-38
c. ratio analysis	A-39
current ratio	A-40
quick ratio	A-40
equity ratio	A-40
fixed ratio	A-41
d. price level adjustment A-41	A-41
BONDS A-42	A-42
a. definition	A-42
b. debenture	A-43
c. mortgage	A-44
d. convertible	A-44
e. discount	A-44
f. indenture	A-45
g. premium	A-45
h. issue	A-46
i. stated interest rate	A-46
j. maturity value	A-46
k. callable	A-46
l. book value	A-47
BOOK VALUE OF BOND (see Bonds: l-book value)	
BOOKKEEPING	A-50
a. definition	A-50
b. single-entry	A-50
c. double-entry	A-51

	Term Pages
BUSINESS CONSOLIDATION	A-51
a. purchase	A-51
b. pooling	A-51
CALLABLE BOND (see Bonds: k-callable)	
CAPITAL STOCK	A-52
a. common	A-53
b. dividends	A-55
c. market value	A-55
d. par value vs. no par value	A-55
e. preferred	A-56
f. split	A-56
g. stated value (same as par value)	
h. treasury	A-57
CAPITAL SURPLUS	A-57
CAPITALIZATION	A-58
CASH	A-58
CASH ACOUNTING (see Accounting: c-cash)	
CASH DISBURSEMENT JOURNAL (see Journal: b-cash disbursement)	
CASH RECEIPT JOURNAL (see Journal: c-cash receipt)	
CHART OF ACCOUNT (see Accounts: b-chart of)	
CLOSING ENTRIES (see entries: b-closing)	
COMMON STOCK (see Capital Stock: a-common)	
CONTINGENT LIABILITY (see liabilities: b-contingent)	
CONTRA ACCOUNT	A-58
CONVERTIBLE BOND (see Bonds: d-convertible)	
CORPORATION	A-60
COST VS. EXPENSES	A-60
COST ACCOUNTING (see Accounting: a-cost)	
COST OF GOODS SOLD	A-61
COSTING METHOD INVENTORY (see Inventory: n-costing method)	
CREDIT	A-61

	Term Pages
CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTS (CPA)	A-61
CURRENT ASSETS (see Assets: b-current)	
CURRENT LIABILITY (see Liabilities: a-current)	
DEBENTURE BOND (see Bonds: b-debenture)	
DEBIT	A-62
DEFERRED CHARGE	A-62
DEFERRED REVENUE	A-63
DEPLETION	A-64
DEPRECIATION	A-64
a. straight-line method	A-67
b. accelerated method	A-70
1. sum-of-the-years digits method	A-71
2. double-declining method	A-73
c. activity method	A-76
1. working hours method	A-76
2. units of production method	A-78
d. accumulated	A-81
e. decreasing charge per period (same as accelerated method)	
f. uniform charge per period (same as straight-line method)	
g. varying charge per period (same as activity-line method)	
DISCOUNT BOND (see Bonds: e-discount)	
DIVIDENDS (see Capital Stock: b-dividends)	
DIVIDEND PER SHARE (see Capital Stock: b-dividends)	
DOUBLE ENTRY BOOKKEEPING (see Bookkeeping: b-double entry)	
EARNING PER SHARE	A-82
EARNED SURPLUS (see retained earning)	

	Term Pages
ENTRIES	A-82
a. adjusting	A-82
b. closing	A-84
c. journal	A-85
d. ledger	A-87
e. posting	A-89
EQUITIES	A-89
EXPENSES	A-89
a. accrued	A-89
b. expired (see Cost vs. Expenses)	
EXTRAORDINARY ITEMS	A-90
FACE VALUE OF BOND (see Bonds: j-maturity value)	
FIFO (see Inventory: j-FIFO)	
FINANCIAL ACCOUNTING (see Accounting: e-financial)	
FINANCIAL ACCOUNTING STANDARDS BOARD	A-91
FINISHED GOODS (see Inventory: d-finished goods)	
FIXED ASSET (see Assets: c-noncurrent)	
GENERAL LEDGER (see also Accounts)	A-92
GENERAL JOURNAL)see Journals: c-general)	
GENERALLY ACCEPTED ACCOUNTING PRINCIPLES	A-92
a. cost principle	A-93
b. revenue principle	A-93
c. matching cost against applicable revenue	A-94
d. objectivity	A-94
e. consistency principle	A-94
f. full disclosure principle	A-95
g. exception principle	A-95
h. separate entity assumption	A-95
i. continuity	A-96
j. unit of measure	A-96
k. time period	A-96
GOOD WILL	A-97
GROSS MARGIN	A-97
INCOME	A-98

	Term Pages
INCOME STATEMENT	A-98
INCOME TAXES	A-98
INDENTURE OF BOND (see Bonds: f-indenture)	
INSTALLMENT SALES	A-98
INTANGIBLE ASSET (see Assets: c-intangible)	
INTERNAL REVENUE SERVICE	A-99
INVENTORIES	A-99
a. merchandise	A-101
b. raw materials	A-101
c. work in process	A-102
d. finished goods	A-102
e. supplies	A-102
f. periodic system	A-103
g. perpetual system	A-104
h. costing methods	A-105
i. average cost	A-106
j. first in first out (FIFO)	A-108
k. last in first out (LIFO)	A-110
l. specific identification	A-112
JOURNALS	A-113
a. cash disbursments	A-114
b. cash receipts	A-116
c. general	A-117
d. purchase	A-118
e. sales	A-119
JOUNRAL ENTRIES (see Entries: d-journal)	
LEASE	A-120
LEDGER ENTRIES (see Entries: d-ledger)	
LEDGER GENERAL (see General Ledger, also Accounts)	
LIABILITIES	A-120
a. current	A-120
b. contingent	A-121
c. long-term	A-121
LAST IN FIRST OUT METHOD (see Inventory: k-LIFO)	

Term Pages

MANAGERIAL ACCOUNTING (see Accounting: e-managerial)

MARKET A-121

MARKET VALUE OF STOCKS (see Capital Stocks: c-market value)

MATURITY VALUE OF BOND (see Bonds: j-maturity value)

MERCHANDISE INVENTORY (see Inventory: a-merchandise)

MONETARY ASSETS A-121

MORTGAGE (see Bonds Mortgage)

NONCURRENT ASSETS (see Assets: d-noncurrent)

NO PAR VALUE STOCK (see Capital Stocks: d-no par value)

NOTES A-122

a. payable A-122
b. receivable A-123

OWNERS EQUITY A-123

PAR VALUE STOCK (see Capital Stock: d-par value)

PARTNERSHIP A-124

PENSIONS A-124

PERIODIC-INVENTORY SYSTEM (see Inventory: f-periodic system)

PETTY CASH A-125

POSITION STATEMENT (see Balance Sheet)

POSTING ENTRY (see Entries: e- posting)

PREFERRED STOCK (see Capital Stock: e-preferred)

PREMIUM BOND (see Bonds: g-premium)

PREPAID EXPENSE (see Deferred Charge)

PRINCIPAL A-125

PROFIT AND LOSS STATEMENT (see Income Statements)

PURCHASE DISCOUNT A-125

Term	Pages
PURCHASE JOURNAL (see Journals: d-purchase)	
PURCHASE RETURN	A-127
RAW MATERIALS (see Inventory: b-raw material)	
REPLACEMENT COST	A-128
RESERVE FOR BAD DEBT (see Bad Debt: a-allowance for)	
RETAINED EARNINGS	A-129
RETIERMENT OF LONG-TERM DEBT	A-129
a. redemption	A-130
b. conversion	A-130
c. refunding	A-130
REVENUE	A-131
RESIDUAL VALUE (see Salvage Value)	
SALES JOURNAL (see Journal: e-sales)	
SALES REVENUE	A-131
SALVAGE VALUE	A-131
SEC (see Securities and Exchange Commission)	A-132
SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION	
SINGLE-ENTRY BOOKKEEPING (see Bookkeeping: a-single entry)	
SINKING FUNDS	A-132
SOLE PROPRIETORSHIP	A-133
SPECIFIC IDENTIFICATION (see Inventory: 1-specific identification)	
STATED INTEREST OF BOND (see Bonds: i-stated interest rate)	
STATEMENT OF CHANGES IN FINANCIAL POSITION	A-133
STOCK (see Capital Stock)	
STOCK SPLIT (see Capital Stock: f-split)	

Term Pages

STRAIGHT-LINE METHOD OF DEPRECIATION (see Depreciation a-straight-line method)

SUM-OF-THE-YEARS-DIGITS (see Depreciation: b-1)

SUPPLIES (see Inventory: e-supplies)

T ACCOUNT (see Account)

TREASURY STOCK (see Capital Stock: h)

TRIAL BALANCE A-134

UNCOLLECTABLE ACCOUNT (see Bad Debt: a)

UNEARNED INCOME (see Deferred Revenue)

UNIFORM CHARGE PER PERIOD OF DEPRECIATION (see Depreciation)

UNITS OF PRODUCTION METHOD OF DEPRECIATION (see Depreciation)

USEFUL LIFE OF ASSET (see Asset: e)

WAGES AND SALARIES A-134

WORKING CAPITAL A-135

WORK IN PROCESS (see Inventory: c)

حسابـــداری :

ACCOUNTING

الفـ تعریف حسابداری : a. Definition

حسابداری عبارت از فن و روشی است بمنظور جمع آوری ومخابرۀ اطلاعات مربـوط بهرویدادهای اقتصادی وفعالیت های مالی یك موءسسه درقالـب اعداد قابل سنجش بپول . وظیفه نهائی آن فراهم آوردن اطـلاعات مالـی مورد نیـاز جهت افـراد وگروههای مختلف که بطـریقی ذینفع وعلاقمنـد به وضـع مالـی سـازمان وموءسسه هستند میباشـد .

برای روشن شدن مطـلب بایستـی که کلمه جمع آوری ومخابره راکه در تعریـف ذکـرگردیده است بیشتـرمورد مطالعـه وتفسیر قرارداد . میتوان گفت مرحلـه جمع آوری عبارت از انتخـاب و ذخیـره اطلاعـات ـ حسابداریست که خود از سه مرحلـه شناسـائی (انتخاب) ، سنجـش و ثبـت تشکیل میگردد .

منظور ازمرحلـه شناسائـی (انتخاب آن است که سیستم حسابداری درمیان رویدادهای مختلف اقتصادی فعالیتها ومعاملاتـی راشناسائی و یـا انتخاب نماید که بنحوی درروضع مالی موءسسه تاءثیـر گذاشته و یابعبارتدیگـر زیربط باشد . منظور ازمرحله سنجش پیدا نمودن یك رابطه منطقی جهت تبدیل این فعالیتها ورویدادهای اقتصادی درقالب پول میباشد . ویابعبارتدیگر اعدادی که در دفاتر حسابداری نشان داده میشوند وثبت میگردند معرف حجم و یا مقدار اموال نمیباشد

بلکه در این مرحله این مقدار و حجم بطریق منطقی برحسب واحد پول تبدیل گردیده وثبت میشوند . بالاخره در مرحله ثبت بایستی کلیه خصوصیات فعالیتها را تجزیه و تحلیل ومشخص نموده ومورد بررسی دقیق قرار داد وهر فعالیت را برحسب خصوصیات آن در دفاتر موءسسه بطور دقیق ومرتب ثبت ونگهداری نموده . در مرحله ثبت کلیه فعالیتهای مالی موءسسه در دفتری بنام دفتر روزنامه ثبت میگردند . پس بطور خلاصه چنین نتیجه میگیریم در مرحله جمع آوری (منظور از مرحله جمع آوری) رویدادهای اقتصادی وفعالیتهای مالی ذیربط یك موءسسه شناسائی شده وطبق معیارهای منطقی به اعداد قابل سنجش به پول تبدیل گردیده ودر دفاتر آن ثبت ونگهداری میگردند .

مرحله مهم دیگر که در تعریف فوق تحت عنوان مخابره ذکر گردیده استنیز شامل سه مرحله طبقه بندی ، تلخیص ، و تعبیر وتفسیر نتایج حاصله میباشد . در مرحله طبقه بندی کلیه اعداد وارقام ثبت شده در دفتر روزنامه به حسابهای مختلف وجداگانه ای که دفتر کل نامیده میشود نقل میگردند . در این حالت برای هر فعالیت مالی که دارای خصوصیات مشترکی میباشند دفتر وحساب جداگانه تهیه شده و معاملات مربوط در آن ثبت ونگهداری میشوند . مانند حساب خرید که کلیه عملیات مربوط به خرید در این حساب نگهداری میشود وهنگامیکه نتیجه فعالیتها ومعاملات بدین ترتیب طبقه بندی گردند اطلاعات منطقی ومفیدتری در اختیار مدیران وافراد ذینفع قرار میدهند . مثلاً برای دانستن موجودی نقدی موءسسه کافیست بحساب صندوق و یا بانك مراجعه نموده . در مرحله تلخیص کلیه اطلاعات جمع آوری وطبقه بندی شده در

هرفاصله‌زمانی معین (معمولا" یکسال که دوره‌حسابداری نامیده‌میشود) خلاصه گردیده‌ودرقالب صورت حسابهای مالی گزارش‌میشوند . ویابعبارتدیگر راین مرحله حسابداری استکه‌نتایج فعالیتهای مالی یك واحد اقتصادی بصورتگزارشهای مالی و صورتحساب ها تهیه و تنظیم‌گردیده و گزارش‌میشوند . تهیه وتنظیم گزارشهای مالی باید طوری‌باشد که‌بطور خلاصه وساده‌حداکثر اطلاعات‌مالی مورد نیاز رادراختیار مدیران‌وافراد ذینفع قرارد هد . واهم‌این صورتحسابها عبارتند از ترازنامه (بیلان) که‌وضع‌مالی سازمان‌رابطور خلاصه دریك تاریخ معین نشان‌میدهد وصورتحساب‌سود وزیان که‌وضع‌مالی وعملکرد یك موءسسه‌رادرفاصله زمانی معین (دوره‌حسابداری) نشان‌میدهد . بالاخره منظورازتعبیروتفسیر که‌مهمترین‌وظیفه حسابداری‌میباشد تفسیروتجزیه‌وتحلیل کردن‌صورتحسابهای مالی جهت سنجش‌عملکرد ادوارگذشته‌وکارآیی افراد سازمان‌میباشد . دراین مرحله مدیران‌واستفاده‌کنندگان‌اطلاعات حسابداری که‌بعلت مشغله زیاد نمیتوانند درجریان روزمره فعالیتهای‌مالی ومعاملات موءسسه‌قرارگیرند ویادراین‌رشته‌تخصصی ندارند ازوضعیت مالی موءسسه‌کاملا" آگاهی‌پیدانموده وراهنمائی میشوند .

تلخیص وتفسیر فعالیتهای‌مالی موءسسه یکی ازمهمترین مراحل‌حسابداری‌است که باعث جدا سازی‌حسابداری‌ازدفترمیگردد .

پس بطورخلاصه باتوجه‌به‌تعریفی که‌درقسمت اول این قسمتذکر گردیده‌وتشریح مراحل‌مختلف‌حسابداری‌را نیزمیتوان‌چنین تعریف کرد .

حسابداری عبارت از فن شناسائی ، سنجش ، ثبت ، طبقه‌بندی ، تلخیص (خلاصه‌کردن) رویدادهای اقتصادی و یا فعالیتهای مالی یک موسسه در قالب اعداد سنجش به پول و تعبیر و تفسیر نتایج حاصله میباشد .

لازم به یادآوری است که حسابداری برحسب نوع استفاده کنندگان و وظیفه آن بانواع مختلف تقسیم میگردد که اهم آن عبارتند از : حسابداری مالی ، حسابداری مدیریت ، حسابداری قیمت تمام شده (حسابداری صنعتی) ، حسابداری دولتی ، حسابداری مالیاتی ، حسابرسی و نظایر آن که در بخشهای دیگر هرکدام را باختصار شرح میدهیم .

ب ـ حسابداری تعهدی : b. accrual

عبارت از روش حسابداری است که براساس آن کلیه معاملات و فعالیتهای مالی یک سازمان برمبنای تاریخ وقوع و انجام فعالیت در دفاتر مؤسسه مذکور ثبت میگردد نه براساس تاریخ دریافت و پرداخت پول . و یا بعبارت دیگر در حسابداری تعهدی بمحض اینکه وقوع هزینه ای قطعیت پیدا میکند و یا تحصیل درآمد محقق میشود جریان امر در دفاتر ثبت میگردد ولو اینکه دینار وصول و یا پرداخت نگردیده باشد .

پ ـ حسابداری نقدی : c. cash

عبارت از روش حسابداری است که براساس آن کلیه معاملات و فعالیتهای

یك سازمان برمبنای تاریخ دریافت وپرداخت پول حاصل ازفعالیت در دفاتر آن ثبت میگردد . یابعبارت دیگر در حسابداری نقدی درآمد وقتی در حسابها ثبت میشود که نقدا" دریافت وهزینه هنگامی به حساب منظور میشود که وجهی عملا" پرداخت شده باشد . این روش بدلیل اینکه ممکن است تاریخ دریافت ویاپرداخت وجه حاصل ازفعالیت با تاریخ دوره مالی انجام فعالیت فرق داشته باشد روش خوبی نمی باشد . برای روشن شدن مطلب به مثال زیر توجه شود .

فرض کنیم تجارتخانه امید در آخر اسفند ماه هرسال دفاتر حسابداری خود را جهت تهیه صورت حسابهای مالی می بندد . در تاریخ پانزدهم اسفند ماه ۲۵۳۰ شرکت فوق بمبلغ ۳۰۰۰ ریال کالا بطور نسیه بفروش میرساند که تاریخ دریافت وجه آن پانزدهم فروردین ماه ۲۵۳۱ میباشد . همانطوریکه گفته شد براساس این روش مبلغ ۳۰۰۰ ریال بتاریخ پانزدهم فروردین ماه ۲۵۳۱ (تاریخ دریافت وجه) در حساب فروش شرکت ثبت میگردد . در نتیجه در تاریخ تهیه صورتحسابهای مالی (پایان اسفندماه) مبلغ ۳۰۰۰ ریال فروش که عملا" انجام گردیده در حسابها منعکس نشده است. بنابراین صورتحسابها ارقام واقعی را نشان نمی دهند که خلاف اصول حسابداری میباشد . باین دلیل روش فوق رایج نمی باشد .

ت ـ حسابداری قیمت تمام‌شده (حسابداری صنعتی): d.Cost

برقراری روشهای خاص حسابداری جهت محاسبه دقیق قیمت تمام شده یك واحد کالا واتخاذ سیستمی که اطلاعات دقیق ولازمه را جهت تعیین قیمت تمام‌شده یك واحد ازمحصول یك کارخانه ویا مرحله‌ای ازمراحل تولید کالا را در اختیار استفاده‌کنندگان قرار دهد ازوظایف حسابداری صنعتی میباشد . یابعبارت دیگر وظیفه حسابداری صنعتی تهیه اطلاعات دقیق وصحیح برای سطوح مختلف مدیریت جهت کمك بآنان در تصمیم گیری ، برنامه‌ریزی ، کنترل عملیات تولیدی است وهمچنین تعیین قیمت تمام‌شده یك کالا (فروش رفته ویاموجود درانبار) میباشد .

ث ـ حسابداری مالی : e.financial

همانطوریکه در تعریف حسابداری توضیح داده شد حسابداری مالی یکی از تقسیمات حسابداری است .عملیات مربوط به تشخیص ، ثبت طبقه‌بندی ، تلخیص بخصوص تهیه اطلاعات مالی مورد نیاز برای افراد ذینفع خارج از سازمان (صاحبان سرمایه ، بانکداران ، بستانکاران) ازوظایف حسابداری مالی میباشد . واین اطلاعات را ازطریق تهیه وتنظیم صورتحسابهای مالی ـ (ترازنامه ـ سود وزیان) در اختیار آنان قرار میدهد .بدیهی است صاحبان سرمایه وسهامداران موءسسات بازرگانی همیشه علاقمند ند از وضع مالی وسود وزیان شرکت خود بااطلاع باشند .

حسابداری مالی باتهیه صورتحسابها این اطلاعات را در اختیار آنان قرار میدهد . بابررسی این اطلاعات است که صاحبان سرمایه میتوانند نسبت به درجه کفالت مدیران وگردانندگان موءسسه خود مطلع شوند . همچنین بانکداران وبستانکاران (طلبکاران) که طرف معامله موءسسه هستند ازطریق گزارشاتی که حسابداران مالی در اختیار آنان قرار میدهند ازوضع مالی موءسسه با اطلاع شده ومیتوانند در مورد میزان اعتباری که باید برای موءسسات مذکور قائل شوند تصمیم گیری نمایند . تهیه چنین اطلاعاتی در غالب صورتحسابهای مالی ازوظایف حسابداری مالی میباشد .

ج ـ حسابداری مدیریت : f. managerial

یکی دیگر از تقسیمات حسابداری بنام حسابداری در مدیریت میباشد . تهیه اطلاعات مالی مورد نیاز مدیران داخلی سازمان (مدیر فروش، مدیر تولید وغیره) ـ جهت کمک بآنان در امر برنامه ریزی ، کنترل تصمیم گیری ازوظایف حسابداری مدیریت است . مثلاً برای تعیین سطح تولید ویا میزان خرید ، سطح فروش مدیران احتیاج به اطلاعات دقیق وصحیحی جهت برنامه ریزی وتصمیم گیری دارند . این اطلاعات ازطریق حسابداری مدیریت در اختیار آنان قرار میگیرد .

ح ـ دوره حسابداری (دوره مالی) : g. period- cycle

معمولاً عمر فعالیت موءسسات نامحدود میباشد وعاقلانه بنظر نمیرسد تا پایان عمر واتمام فعالیت سازمانها بمنظور مشخص نمودن وضع مالی آن صبر نمود .

ازاینروموءسساتوسازمانها غالباً در هرفاصله زمانی وضع مالی موءسسه را مورد بررسی وتجزیه‌وتحلیل قرار داده‌وصورتحسابهای‌مالی تهیه مینمایند این فاصله زمانی که‌بسته به هرسازمان فرق‌مینماید وممکن است یکماه ، دوماه ، ششماه ویایکسال باشد دوره‌عالی (دوره‌حسابداری) مینامند . ویابعبارتدیگرعبارت ازدوره‌ای‌استکه در پایان آن ـ حسابهای موءسسه بسته‌و صورتحسابهای مالی برای‌پایان دوره ویا طول دوره‌تهیه و تنظیم میگردد .

حساب : ACCOUNTS

الف ـ تعریف‌حساب : a. definition

عبارت از سرفصل ویاعنوانی استکه‌در آن‌کلیه‌معاملات وفعالیتهای یک موءسسه که‌دارای‌خصوصیات‌مشترکی هستند ثبت ونگهداری‌میشود . مانند حساب‌خرید که‌در آن‌کلیه معاملات وعملیات مربوط به خرید موءسسه ثبت ونگهداری‌میشود .

برای‌تسهیل تهیهٔ صورتحسابها باید حساب‌هریك ازاقلامی‌که در ترازنامه وصورتحساب سرمایه‌وسود وزیان دیده‌میشود بطور جداگانه نگهداری و محاسبه شود . وبدین منظوربرای‌هریك ازاقلام مذکور یك کارت ویاصفحه‌ای ازیك دفتر اختصاص داده میشود که‌این‌صفحه یا کارت یك حساب نامیده میشود .

مثلا "باید حساب جداگانه‌ای برای صندوق ، بدهکاران ، ساختمان ، اثاثـــه ، سرمایه ، درآمد هزینه اجاره ، هزینه حقوق ونظائر آن نگهداری ومرتبـــا" افزایش ویا کاهش اقلام مذکور را در حسابهای مربوطه ثبت نمود . و مجموعـه حساب یك موءسسه را دفترکل (Generalledger) مینامند .

حساب در ساده‌ترین شکل خود دارای سه قسمت بشرح زیر میباشد

۱ـ عنوان حساب که عبارتست از نام یکی از اقلام دارائی ـ بدهی ـ سرمایـه درآمد وهزینـــه .

۲ـ طرف راست حساب که در اصطلاح حسابداری آنرا بدهکار مینامنـد ودر انگلیسی در طرف چپ وبنام debit میباشد بدهکار = debit

۳ـ طرف چپ حساب که بستانکار نامیده میشود ودر انگلیسی برعکس و در طرف راست قرار دارد و بآن Credit میگویند .

این فرم حساب که بمناسبت شباهت آن به حرف T لاتین بفرم T معروف استو بشکل زیر نمایش داده میشود (توجه شود در انگلیسی درست بدهکار وبستانکار برعکس است)

در فارسی نام حســـاب		در انگلیسی TITLE	
بدهکار	بستانکار	debit	credit
		بدهکار	بستانکار

معمولا" حسابهائی راکه در اکثرموءسسات نگهداری میشود به پنج گروه تقسیم مینمایند (طبقه‌بندی میشوند) ۱ـ حساب دارائی ۲ـ حساب بدهی ۳ـ حساب سرمایه ٤ـ حساب درآمد ٥ـ حساب هزینه چنانچه حسابها در یك موءسسه زیاد باشد باید برای سهولت تشخیص و تمیز حسابها وتسهیل در انجام عملیات حسابداری وهمچنین صرفه‌جوئی در وقت آنها را بوسیله شماره‌ویا علائم معینی مشخص نمود وبمنظور شماره‌گذاری حسابها باید ابتدا لیستی کامل ازکلیه حسابهائیکه در موءسسه مربوطه مورد نیاز است تهیه وسپس برای هریك از حسابهای مذکور شماره‌لازم تعیین شود ودر تنظیم سیستم شماره‌گذاری وجود ترتیب ونظم و رابطه ٔ منطقی بین شماره‌حسابها لازم وضروری است . مثلا" در طرح شماره‌گذاری زیر که بعنوان نمونه کوچکی ارائه میشود شماره ها دارای دو رقم است که طرف چپ رقم معرف طبقه‌وگروه حسابها و رقم سمت راست معرف تعداد آن میباشد مثلا" حسابهائی که با یك شروع میشود حسابدارائی وحسابهائی که با ۲ شروع میشود حساب بدهی والا آخر .

۱ـ حسابهای دارائی (۱۹ـ۱۱)

صندوق ۱۱

بدهکاران ۱۲

اسناد وصولی ۱۳

موجودی کالا ۱۴

زمین ۱۵

۲ـ حسابهای بدهی (۲۹ـ۲۱)

بستانکاران ۲۲

اسناد پرداختنی ۲۳

مالیات پرداختنی ۲۴

حقوق پرداختنی ۲۵

۳ـ حسابهای سرمایه (۳۹ـ۳۱)

سرمایه ۳۱

برداشت ۳۲

۴ـ حسابهای درآمد (۴۹ـ۴۱)

درآمد ۴۱

فروش ۴۲

۵ـ حسابهای هزینه (۵۹ـ۵۱)

هزینه آگهی	۵۱
هزینه حقوق کارمندان	۵۲
هزینه بیمه	۵۳
هزینه اجاره	۵۴
هزینه برق	۵۵

بدیهی است چنانچه شماره حسابها در یک موسسه زیاد باشد میتوان از ـ عددهای دورقمی و یا بیشتر استفاده نمود ولی آنچه مهم است رابطه معقول بین شماره ها و حسابها ستکه در اینجا مثلاً رقم سمت چپ طبقه حسابها را معین مینماید .

ب ـ فهـــرست اسامـــی حســاب : b.chart of

عبارت از فهرست اسامـی وحسابهائی استکه موٴسسات جهت ثبـت عملیاتوفعالیت خود نگهداری مینمایند تعداد و اسامی این نوه حسابهـــا بستگی به حجم فعالیت ، نوع فعالیت ونیاز موٴسساتدارد . نمونه زیـــر اسامی تعداد حسابهائی استکه معمولا " در موٴسسات مورد استفاده قـــرار میگیـرد .

ـ حسابهای دارائی ـ (۱) شامل :

۱ـ نام حساب:

۲ـ حساب صندوق 1- Cash

۳ـ بدهکاران 2- Account Recievable

٤ـ اسناد دریافتـی 3- Note Recievable

٥ـ موجودی مواد اولیه 4- Inventory Material

٦ـ موجودی کالای در جریان ساخـت 5- Work in Process

۷ـ موجودی کالای تکمیل شـــده 6- Finished good

۸ـ بانـــک 7- Bank

۹ ـ اثاثـه اداری 8- Office Furniture

۱۰ـ زمین 9- Land

۱۱ـ ساختمان 10- Building

۱۲ـ سرقفلـی 11- Good Will

ـ حسابهای بدهی شامل

1- Account Payable	۱ـ بستانکاران
2- Note Payable	۲ـ اسناد پرداختنی
3- Wage Payable	۳ـ حقوق پرداختنی
4- Mortage Bond Payable	٤ـ دیون رهنی پرداختنی

ـ حساب سرمایه شامل :

1- Capital Stock	۱ـ حساب سرمایه
2- Common Stock	۲ـ اوراق سهـام

ـ حساب هزینه ها شامل :

1- Rent Expense	۱ـ هزینه اجاره
2- Sale Expense	۲ـ هزینه فروش
3- Depreciation expense	۳ـ هزینه استهلاك
4- Wage expense	٤ـ هزینه حقوق

ـ حساب درآمد ها شامل

Sale or Revenue	۱ـ درآمد فروش
Intrest Revenue	۲ـ درآمد بهـره

وسایـــر حسابهـــا :

1- Cost of good Sold	قیمت تمام شـــده کالای فروش رفتـــه
2- Manufacturing cost	هزینه تولید
3- Over head Expense	هزیـــنه ســـربار
4- Direct labor	حساب دستمزد مستقیم
5- Raw material	حساب مواد اولیـــه
6- Indirect labor	حساب دستمزد غیـــرمستقیم
7- Net income	حساب درآمد ویـــژه
8- Long term debit	بدهی های طویل المدت

پ ـ حساب بستانکاران : c. payable

عبارتازحسابی استکه در آن بدهی موءسسه ثبت ونگهداری میشود ومعمولا" این بدهی در مقابل خرید کالا بطورنسیه میباشد . ویابعبارتدیگر مانده حساب بستانکاران حاکی ازتعهداتی استکه ازخرید نسیه ویادریافت وام ناشی میشود ودرمقابل آن سندی تنظیم نمی کردد .

ت ـ حساب بدهکاران : d. receivable

عبارتازحسابی است که در آن مطالبات موءسسه ازاشخاص ویاموءسسات دیگرثبت ونگهداری میشود ومعمولا" اقلام موجود دراین حساب ازفروش کالا یا انجام خدمت بهنسیه ناشی میگردد ومانده حساب بدهکاران حاکی از مقدار طلب موءسسه ازافراد ویا موءسسات دیگرمیباشد .

AMORTIZATION

در حسابداری اصولا "حسابها رامیتوان به پنج گروه ـ دارائی ، بدهی ، سرمایه ، درآمد وهزینه طبقه بندی نمود . حساب دارائی نیزبه سه طبقه دارائی جاری ، دارائی ثابت ودارائی غیرمشهود تقسیم میشوند . دارائیهای غیر مشهود عبارتازدارائیهائی هستند که وجود آنها درخارج مشهود نمیباشد ولی برای موءسسه دارای ارزش میباشند . اهم آن عبارتستازحق سرقفلی ، حق اختراع ، حق بهره برداری ازمعادن ، امتیاز طبع ونشر کتاب میباشد . بدیهی است که مدتاستفاده ازچنین حقوقی درموسساتی که مالک آن میباشد

نامحدود نمی باشد وبعلت آنکه دارائیهای مذکور بتدریج که مورد استفاده قرارمیگیرند ارزش قبلی خود را از دست میدهند وباید درهردوره مالی به نسبت استفاده ازآن مقداری استهلاك برای آن درنظرگرفت . اصطلاح فوق عبارت ازتعیین استهلاك برای دارائی غیر مشهود میباشد . ومعمولا" بطریق خط مستقیم (ساده) محاسبه میشود یعنی ارزش دارائی را برتعداد سالهای عمر آن تقسیم نموده وهمه ساله تاپایان عمر آن به حساب سود وزیان منظور می نماید ومعنی دیگر آن عبارت از پرداخت وام ومستهلك کردن آن بطور اقساط میباشد .

ANNUITY

عبارت از یك سری دریافتها ویاپرداختهای مساوی پول درفاصله زمانی منظم وبرای یك مدت معین میباشد ویابعبارت ساده تر عبارت از اقساط دریافتی ویا پرداختنی است که مبلغ آن باهم برابر بوده (مثلا" ۲۰۰ ریال هرقسط) وزمان پرداخت وسررسید هرقسط نیز باهم برابر باشد (مثلا" هر۳ ماه پرداخت ویادریافت شود) وبرای مدت معین باشد (مثلا" ۲۰ ماه)

APPRECIATION

معنی لغوی آن افزایش قیمت است ودراصطلاح حسابداری عبارت از ترقی وافزایش قیمتها در اثر تورم میباشد .

دارائـــی : ASSETS

الف ـ تعریف دارائی : a. definition

دارائی عبارت ازکلیه اموال وحقوق مالی متعلق بیك موءسسه میباشد . هدف ازبدست آوردن آن بامید سود آوری درزمانهای آینده وهمچنیـــن انجام فعالیت مالی است . دراین متعلقات ممکن است بصورت تملك امـــوال باشد مانند خرید زمین ، ساختمان ، ماشین آلات ، کالا وغیره و یا بدســت آوردن وقرارداد انجام خدمت مانند خرید بیمه بمدت ۳ سال ویاپیش پرداخت اجاره بها برای مدت معین که جزو دارائی موءسسه محسوب میشوند . بمنظـــور تسهیل درامر تجزیه وتحلیل دارائی ونتیجه گیری مفید ازآن دارائی رابسه طبقـه دارائی جاری ، دارائی ثابت ودارائی غیـر مشهود تقسیم مینمایند که درقسمتهای مربوطه تعریـف میگردند .

ب ـ دارائـی جـاری : b. current

آن قسمت ازدارائی که درید دوره کوتاه مدت میتوان آنرا بپول نقد تبدیـل نمود ویابعبارتدیگر قابلیت تبدیل آن بپول نقد زیاد میباشد ودرجریان عـــادی تولید وفعالیتهای مالی موءسسه درزمان نسبتاً کوتاه مورد مصرف قرار میگیرنـــد را دارائی جاری مینامند . انواع مهم دارائی جاری عبارتند از صندوق (وجه نقد) بانك ، بدهکاران ، موجودیها ، اسناد دریافتنی ، پیش پرداختها ونظایر آن .

پ ـ دارائیهای ثابت : c. noncurrent

عبارتاز دارائیهائی هستند کهیااصولا " وبالطبع غیرمنقول وثابتمیباشند ویابجهتاینکه عمر نسبتا" طولانی داشته وموٴسساتازآنبرایمدتزیادی ـ (بیش از یکسال) استفاده می نمایند باین ناممعروفشده اند . اهـــــم دارائی ثابتعبارتند از ساختمان ، زمین ، ماشینآلات و تجهیزات ، سرمـــایه گذاری هایطویل المدت درسایـرکمپانیها ونظایـر آن دارائی ثابـــــت رانیزمیتوان بهدو طبقـهتقسیم نمود . دارائی ثابت مشهود مانند زمین ، ساختمان وغیـره ودارائی ثابت غیـرمشهود مانند حق چاپ (برای مـدت طولانی) ، حق ثبت ونظایر آن . دارائی ثابت مشهود نیز بدو دسته تقسیـم میشوند . دارائی ثابت مشهود که درجریان فعالیتهای بازرگانی موٴسســـــه مورد استفاده قرارمیگیرند (زمین ، ساختمان ، ماشین آلات)و منابع طبیعی .

ت ـ دارائیهایغیرمشهود : d.intangible

دارائیهایغیـرمشهود عبارتاز دارائیهائی هستند که وجود آنها در خارج مشهود نمیباشد ولی برایموٴسسه دارای ارزشبوده و جزو دارائی آن ـ محسوبمیشوند . معمولا " انواع ایندارائیها درمقابل پرداخت پول بدســـت میآید . واهم آنعبارتند از حق سرقفلـی ، حق چاپ ، حق اختراع ، حـــــق بهرهبرداری ازمعادن ونظایـر آن .

ث عمر مفید دارائی : e. useful life

عبارت از مدت زمانی است که پیش بینی میشود که دارائی خریداری شده مورد استفاده وبهره برداری قرارگیرد . در ابتدای خرید دارائی های ثابت جهت محاسبه استهلاک آن مدت زمان معینی را بعنوان عمرمفید دارائی تعیین مینمایند (مثلا" ۵ سال) واین تخمین وبرآورد توسط کارشناسان مربوطه باتوجه به معیارهای مختلف انجام میشود . این مدت زمان ممکن است با عمر واقعی دارائی یکی نباشد .

ح حسابرسی : AUDITING

در دنیای پیچیده اقتصادی وصنعتی مخابره صحیح ودقیق اطلاعات حسابداری وسایر اطلاعات اقتصادی نقش مهمی را دارا میباشد . امروزه شرکتهای بزرگ سهامی وتجارتخانه های عظیم بازرگانی بوسیله تعداد بیشماری سرمایه گذاران تشکیل شده است ومدیران وسرمایه گذاران معمولا" ازجریان روزمره فعالیتهای مالی سازمان خود بدور میباشند . بدیهی است مدیران وصاحبان سرمایه وموسسین شرکتهای بازرگانی علاقمند هستند همیشه ازوضع مالی و سود و زیان موسسه ایکه متعلق بآنان است مطلع باشند . بستانکاران وبانکداران نیز به نوبه خود جهت اعطاء اعتبارو دریافت مطالبات خود ومیزان دادوستد به سرنوشت

مالی چنین موءسساتی علاقمند میباشند . دولت نیز از دونظر نیازمند باگاهی ازوضعمالی ونتایج فعالیتهای موءسسات انتفاعی وبازرگانی میباشد یکی ازنظر وصول مالیات که منبع مهم درآمد دولت استودیگری ازنظر طرح وتنظیم برنامه‌های اقتصادی . باتوجه‌به‌مندرجات فوق سیستم حسابداری دقیق ومنظم وگزارشات وصورتحسابهای مالی تنها وسیله‌ای است که میتواند اطلاعات مربوطه رادراختیار آنان (مدیران ، سرمایه‌گذاران ، بانکداران ، بستانکاران ، دولت) قرار دهد . حالا این سئوال پیش می‌آید که تاچه حد میتوان به‌صحت صورتحسابها واطلاعات بدست آمده ازآن که دارای اهمیت بیشماری استواساس ومنشاء تصمیمات مهم مملکتی است اطمینان نمود ؟ جواب‌به چنین سئوالی باعث بوجود آمدن رشته‌جدید حسابداری که اهمیت‌خاصی دارد وبنام حسابرسی گردیده‌است . حسابرسی عبارتاز بررسی ومیزی‌دقیق ومنظم صورتحسابهای‌مالی ، دفاتر ، مدارك حسابداری ، واسناد واوراق‌مربوطه بمنظورحصول اطمینان‌ازصحت وسقم آنان (ازنظر کیفیت وکمیت) میباشد . حسابرسی بدوقسمت تقسیم میشود . حسابرسی داخلی که‌توسط حسابرسان وکارکنان خود موءسسه‌انجام میگیرد طی آن‌مدیران داخلی‌از وضع مالی موءسسه‌وکارآیی افراد مطلع‌میشوند . ودیگرحسابرسی است‌که توسط حسابداران‌رسمی ومستقل‌انجام‌میگیرد ومعمولا " این‌نوع حسابرسی درپایان‌دوره‌مالی انجام شده‌و مبنای محاسبه مالیاتی استوهمچنین مورد

استفاده بانکداران ، سرمایه‌گذاران وبستانکاران است. این گروه به‌صورت حسابها و گزارشات مالی که توسط حسابداران رسمی ومستقل ممیزی شده است اطمینان نموده ومورد قبول آنان میباشد .

حسابرس : AUDITOR

شخص ویا اشخاصی هستند که در رشته حسابرسی دارای تخصص و مدرک بوده وعمل حسابرسی راانجام میدهند .

بدهی مشکوک : BAD DEBIT

یکی ازخصوصیات مهم فروش در دنیای امروز فروش بطورنسیه میباشد و بسیاری از کالا ویا خدماتیکه در بازار اقتصاد عرضه میگردند بطور نسیه واقساط بفروش میروند . اتحاد چنین سیاستی موجب شده است که در ترازنامهٔ موسسات تولیدی و بازرگانی حسابی تحت عنوان مطالبات (بدهکاران) بوجود آید . همچنین این خصوصیات موجب پیدایش ارادات ویا قسمتهائی تحت عنوان فروش نسیه ، فروش غیرنقدی ویا فروش اعتباری ونظایر آن در سازمانهای بازرگانی و موسسات تولیدی بزرگ گردیده است . وظیفه اصلی این قسمتها در سازمانهای ذکر شده بررسی وضع مالی مشتریان وپیش‌بینی عملکرد وسود وزیان آنان میباشد . تا بدین ترتیب مشخص نمایند که با چه اشخاص ویا موسساتی میتوانند معامله نموده و تا چه حد میتوانند برای آنان اعتبار قائل شوند .

چنانکه تجربه‌نشان‌میدهد باتوجه‌به‌تمام تدابیر ودقتی که درشناسائی مشتریان میگردد بازهم ممکن‌است مقداری‌از این مطالبات وصول نگردد ویابعبارت دیگرسوخت شود . همچنین ممکن‌است کالا ویا خدمتی که در یک دوره‌مالی بفروش میرود در دوره‌مالی بعد مشخص گردد که مقداری ازآن لا وصول‌مانده‌و سوخت شده‌است . درنتیجه صورت حساب سود وزیانی که‌برای‌این‌دوره‌مالی تهیه وتنظیم گردیده عاری‌ازحقیقت بوده و سود ویا زیان‌واقعی رانشان‌نمی‌دهد . بعلت آنکه مبلغی از فروش انجام‌شده وصول‌نگردیده‌و ما درحقیقت سود بیشتری‌رانشان‌داده‌ایم . مثلاً ما در دوره مالی منتهی به‌اسفند ٤٥ مبلغ ٢٠٠٠٠٠ ریال‌فروش نسیه‌داشته‌ایم که دراین‌مبلغ ١٥٠٠٠٠ ریال آنرا درهمان دوره‌وصول‌کرده‌ودر دوره مالی (پایان‌اسفند ٤٦) بعد نیز ٤٠٠٠٠ ریال‌آنراوصول نموده ایم ودرپایان دوره مالی منتهی به‌اسفند ٤٦ مشخص‌گردیده‌است‌که ١٠٠٠٠ ریال‌باقیمانده قابل‌وصول نیست وسوخت گردیده‌است . درنتیجه‌سود وزیان سال‌منتهی به‌اسفند ٤٥ مبلغ ١٠٠٠٠ ریال‌اضافه نشان‌میدهد چون حساب فروش مبلغی رانشان داده که ١٠٠٠٠ ریال‌آن‌وصول نگردیده‌است . و ازطرف دیگرطبق‌اصول وموازین‌حسابداری‌صورتحسابها وگزارشات‌مالی بایستی متکی برحقیقت بوده‌واعداد وارقام مندرج درآن‌باید نشان‌دهنده واقعیت باشند تااستفاده‌کنندگان‌ازاین اطلاعات راد چارگمراهی ننمایند . وطبق اصل‌دیگر

حسابداری کلیه هزینه‌های دوره‌بایستی از درآمد همان دوره کسرگردد .
که در مثال فوق این اصول رعایت نگردیده است. علت اول آنکه صورتحسابهای
مالی (سود و زیان) مال منتهی به اسفند ۴۵ را نشان نمی دهد چون فروش
مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال اضافه نشان میدهد وهمچنین مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال در
دوره حسابداری منتهی به سال ۴۶ به حساب هزینه منظور گردیده درحالیکه
باید در سال ۴۵ منظور گردد . پس بطور خلاصه وبرای روشن شدن کامل
مطلب می گوئیم برای جلوگیری از چنین پیش آمدی بایستی در پایان هر دوره
مالی مقدار مطالباتی که وصول آن مشکوک بنظر میرسند تعیین و از حساب
موجودی مطالبات کسر نموده وبه حساب سود وزیان دوره منظور نمود .
طریق و روش محاسبه در قسمت اندوخته مطالبات مشکوک الوصول مورد بحث
قرار میگیرد .

الف ـ
اندوخته مطالبات مشکوک الوصول : a. allowance for

همانطوریکه در قسمت بدهکاران توضیح داده شد مانده این حساب
حاکی از طلب موسسه از افراد ویا موسسات دیگر بوده ومعمولا " در مقابل
فروش نسیه میباشد . چنانکه غالبا " اتفاق می افتد ممکن است تمام ویا قسمتی
از این مطالبات وصول نگردد . بدبختانه معیاری وجود ندارد که در زمان فروش
کالا نشان دهد چه مبلغی از فروش قابل وصول نمی باشد تا بتوانیم سیاست
لازم را اتخاذ نمائیم. بنابراین لازم است در پایان هر دوره مالی مطالبات

مؤسسه را ارزیابی نموده واقلامی ازمطالبات راکه وصول آن مشکوك بنظر میرسد پیش‌بینی وبرآورد نمود . این‌پیش بینی بایستی قبل از بستن حسابها وتهیه صورتحسابهای مالی صورت گیرد ونتیجه آن درحسابها و صورتحسابهای مالی جهت تعیین خط مشی آینده منعکس گردد . برای‌پیش‌بینی وبرآورد مبلغ مطالبات مشکوك الوصول روشهای‌مختلفی وجود دارد که‌بطورکلی میتوان‌آنرا بد وطبقه تقسیم نمود . ۱ــ پیش‌بینی مطالبات مشکوك برحسب درصد معینی ازفروش ۲ــ پیش‌بینی مطالبات برحسب حساب بدهکاران .

در روش‌اول همانطوریکه‌ازاسمش پیداست درپایان‌هردوره‌مالی مقدار فروش نسیه راتعیین‌نموده‌وبرحسب تجربیات گذشته‌مقداری از آنرابعنوان‌مطالبات مشکوك درنظر میگیرند . فرض‌کنیم در طول دوره‌مالی منتهی به اسفند ۵۰ مؤسسه امینی مبلغ ۲۰۰۰۰۰۰ ریال‌فروش‌نسیه داشته‌است. تجربیات و معیارهای‌گذشته‌نشان‌داده‌است که ۲ ٪ ازوجوه حاصل‌ازفروش لا وصول مانده است .درنتیجه مؤسسه امینی درپایان اسفند ماه‌سال ۱۳۵۰ مبلغ (۲۰۰۰۰۰۰ × ۲ ٪) ۴۰۰۰۰ ریال‌بعنوان‌مطالبات مشکوك درنظرمیگیرد . وپس ازپیش بینی مطالبات مبلغ‌آنرا به‌حساب‌هزینه مطالبات سوخت شده (مطالبات لا وصول) بدهکاروبه‌حساب اندوخته‌مطالبات مشکوك الوصول بستانکارمی نماید . که‌هزینه‌مطالبات سوخت شده که‌یك نوع حساب‌موقتی است (درپایان دوره‌مالی بسته‌میشوند وبه‌دوره‌مالی بعد نقل میگردند) بصورتحساب

سود وزیان جهت کسراز درآمد دوره مربوطه نقل میگردد . حساباندوخته مطالبات مشکوك الوصول که یك حساب دائمی است (یعنی درپایان دوره مالی مانده گیری شده وماندهآن به دوره مالی بعد منتقل میگردد) درترازنامه جهت کسرازحساب بدهکاران نشان داده میشود .

۲ــ پیش‌بینی مطالبات برحسب حساب بدهکاران رامیتوان بچند طریق انجام داد . اولین روش آن استکه وضع فرد فرد بدهکاران راموردبررسی وتجزیه و تحلیل قرارداده و چگونگی عملکرد و پیشرفت ویاتنزل کاری آنان رادرنظر گرفت. وباتوجه به معیارهای فوق مقدارمطالبات مشکوك راپیش‌بینی وبرآورد نمود . بدیهی استاین روش فقط درمواردی امکان دارد ومناسب استکه تعداد بدهکاران محدود بوده وبتوان وضع مالی آنان رادرمدتی مناسب مورد بررسی وتجزیه و تحلیل قرارداد . روش تعیین مدت بدهی بدهکاران دومین طریقه پیش بینی مطالبات مشکوك میباشد . دراین روش کلیه اقلام بدهکاران درتاریخ تهیه صورتحسابها مورد بررسی وتجزیه وتحلیل قرارگرفته ومدت بدهی هریك ازبدهکاران تعیین میشود . وبافرض اینکه تاءخیر درپرداخت بدهی ها ازطرف بدهکاران دلیل برعدم علاقه آنان به واریز بدهی های مذکورمیباشد میزان مطالبات مشکوك الوصول پیش بینی میکردد . این روش نیزمانند روش قبل فقط درمواردی امکان پذیر میباشد که تعداد بدهکاران خیلی زیاد نباشد وبررسی وضع تمام آنان باتوجه به محدودیت زمانی مقدور باشد .

طریـق آخر پیش‌بینی مطالبات مشکوک به‌نسبت معینی ازمانده‌حساب ـ بد هکاران‌میباشد این‌روش‌رایج ترین‌متد پیش‌بینی مطالبات مشکوک در موسسات‌بزرگ که تعداد بد هکاران‌آن‌زیاد است‌میباشد . در این‌روش در پایان‌هر دوره مالی مانده‌بد هکاران‌راتعیین‌نموده‌وبراساس‌تجربیات‌گذشته درصدی ازآنرابعنوان‌مطالبات‌مشکوک درنظرمیگیرند . فرض‌کنیم مانـــده حساب‌بد هکاران‌در‌موسسه های‌داودی مبلـغ ۲۸۰۰۰۰ ریال‌رانشـان میدهد . تجربیات‌گذشته‌نشان‌داده‌است ٥٪ ازمطالبات‌لا وصول‌و سوخت شده‌است. بنابراین‌موسسه‌داوری میتواند مبلغ ۱٤۰۰ (٥٪×۲۸۰۰۰۰) ریال‌رابعنوان‌مطالبات مشکوک الوصول درنظر بگیرد . واین‌مبلغ رابحساب هزینه‌مطالبات سوخت‌شده بد هکار وبه‌حساب‌بد هکاران‌بستانکارنمایـــد . اتخاذ چنین روشی یعنی بستانکارنمودن‌حساب بد هکاران‌بدلایل زیر روش صحیحی بنظـــرنمیرسد .

۱ـ‌چون‌مانده‌حساب‌بد هکاران‌باجمع‌مانده‌دفاتر کمکی (نشان دهنده‌حســاب فرد فرد بد هکاران) برابراست‌چنانچه درمانده‌حساب بد هکاران‌تغییـــری حاصل شود . برابری‌آن‌باجمع مانده دفاتر کمکـــی ازبین‌میرود . سئوال‌پیش میآید که مانده دفاتر کمکـــی را همان مبلغ‌تغییرمید هیم. ولی این امکان‌پذیر نمی‌باشد بدلیل‌آنکه ما فقط مطالبات‌مشکوک راپیش‌بینی می‌نمائیم ودرحقیقـــت نمیدانیم‌که این‌مطالبات مشکوک مربوط به کدام شخص و یااشخاصی‌است تـــا از

حساب آنان کسر گردد .

۲ـ همانطوریکه گفته‌شد پیش‌بینی مطالبات مشکوك یك حدس و برآورد است بدلایل ذکرشده فقط پیش‌بینی میکنیم که‌مقداری‌ازمطالبات ماممکن‌است سوخت گردد . بنابراین تاقطعاً مشخص نگردیده‌که مقداری‌ازآن سوخت شده‌نمیتوانیم ازحساب‌بدهکاران کسرنمائیم .

بنابراین‌باید درپایان هردوره‌ٔ مالی پس‌ازتعیین میزان‌مطالبات مشکوك‌الوصول بروشهائی که‌توضیح داده‌شد معادل مبلغ‌پیش‌بینی شده اندوخته‌هائی بنام اندوخته‌مطالبات مشکوك الوصول درنظرگرفت وبرابرهمین مبلغ نیزبعنوان‌هزینه مطالبات‌سوخت‌شده دردفاتر جهت کسرازسود و یازیان‌ویژه دوره مالی منظورکرد . وبازهم لازم‌بیادآوری‌است‌حساب‌اندوخته‌مطالبات مشکوك الوصول یك حساب‌دائمی بوده ودرترازنامه زیربدهکاران جهت کسراز آن‌نشان داده میشود . وحساب هزینه مطالبات سوخت شده مانند سایر هزینه‌ها یك حساب موقت‌بوده ودرصورتحساب سود وزیان جهت کسراز درآمد منعکس‌میگردد . و زمانیکه‌سوخت‌مطالبات حتمی‌گردید معادل مبلغی که لاوصول گردیده (حتماً قطعی شده‌است) حساب اندوخته مطالبات مشکوك را بدهکاروحساب بدهکاران رابستانکار مینمائیم .

ترازنامه (بیلان) : BALANCE SHEET

الف –

تعریف ترازنامه : a. definition

ترازنامه یا بیلان عبارت از صورتحسابی است که وضع مالی موءسسه را در یک تاریخ معین نشان میدهد . ترازنامه معمولا" در پایان دوره مالی و در برخی موءسسات برحسب نیاز آنان در طول دوره مالی تهیه میشود و ارقام مندرج در آن نشان دهنده میزان دارائی ، بدهی و سرمایه حساب یا صاحبان آن در تاریخ تنظیم ترازنامه میباشد .

ب –

معادله ترازنامه : b. equation

یکی از خصوصیات و شرط لازم هر ترازنامه آن است که دارائی مساوی با جمع بدهی و سرمایه باشد . که به معادله ترازنامه معروف است و بطریق زیر نشان داده میشود .

دارائی = بدهی + سرمایه

چنانچه در قسمت بیشتری به این معادله نمائیم مشخص میگردد که این تساوی باید برقرار باشد و یا بعبارت دیگر هر دو طرف موضوع واحدی را بیان میکنند . طرف راست (دارائی) عبارت از مبالغی است که صرف گردیده و بصورت دارائی درآمده است (خرید زمین ، ماشین آلات ، خرید کالا وغیره) و سمت چپ عبارت از مبالغ تهیه این مبلغ است و یا بعبارت دیگر عبارت از مبالغی است که اشخاص (اعم از طلبکاران و صاحب و یا صاحبان سرمایه) برای تهیه دارائی مذکور در اختیار

گذاشته اند .

پ -

c. ratio analysis تجزیه‌وتحلیل نسبتهای موجود در ترازنامه

همانطوریکه در قسمت تعریف حسابداری توضیح داده شد یکی از مراحل مهم حسابداری عبارتست از بررسی وتجزیه‌وتحلیل صورتحسابهای مالی و تفسیر نتایج حاصله از فعالیتهای آن میباشد . واهمیت این مرحله تا حدی است که باعث جدا سازی حسابداری از دفترداری میگردد . اکثر تصمیمات تعالی وبرنامه ریزی های اقتصادی پس از بررسی و تجزیه وتحلیل اطلاعات حسابداری انجام میگیرد . اصولاً فعالیتهای مالی موءسسات ممکن است مورد توجه افراد واشخاص مختلفی قرار گیرد که این طبقات وافراد نیز به‌نوبه خود بقسمت خاصی از این فعالیتها توجه بیشتری نشان میدهند . مثلاً صاحبان سرمایه‌ومدیران بیشتر علاقمند بداشتن میزان سودآوری وکارآیی افراد سازمان میباشند . ویا طلبکاران موءسسه مایل به‌داشتن قدرت پرداخت سازمان جهت وصول طلب خود هستند ونظایر آن . واین وظیفه بعهده حسابداران است که با تجزیه وتحلیل وتفسیر اقلام مندرج در صورتحسابها وگزارشات مالی اطلاعات مورد نیاز طبقات مختلف را در اختیارشان قرار دهد وهمچنین مدیران را از نقاط ضعف سیستم آگاه گرداند . یکی از مهمترین روشهای تجزیه‌وتحلیل وتفسیر صورتحسابهای مالی بررسی اعداد و اقلام مندرج در این نوع صورتحسابها وتعیین نسبتهای موجود بین ارقام آن میباشد . و یا بعبارت دیگر گویا نمودن اقلام مندرج در صورتحسابها که بتوانند

بآسانی بازگو کننده وضع مالی موءسسه ازنقطه نظر های مختلف و بجـــــز ء

باشند. ومهمترین آن عبارتنـــد از :

۱ــ تجزیه وتحلیل اعداد مندرج در ترازنامه وتعیین نسبت بین آنها .

۲ــ تجزیه وتحلیل اقلام مندرج در صورتحساب سود وزیان .

۳ــ بررسی تغییرات پولی وفعالیتهای ادوار مالی مختلف.

اهم نسبتهای موجود در اقلام مندرج در ترازنامه بشرح زیر میباشنـــد .

نسبت جاری : Current Ratio / Quick (acid - test) Ratio
نسبت سریع

برای دانستن آنکه یك موءسسه تاچه حدی میتواند (توانائی دارد) طلبهای کوتاه مدت خود را بپـــردازد ازنسبت جاری وهمچنین نسبت سریع استفاده میشود وازاین طریق بدست میآیند :

$$\text{نسبت جاری} = \frac{\text{دارائی جـــاری}}{\text{بدهـــی جـــاری}}$$

$$\text{نسبت سریع} = \frac{\text{دارائیهای نقدی (صندوق + بانك) + بدهکاران}}{\text{بدهـــی جاری}}$$

Long-term debit Ratio and Stock-equity ratio : Equity Ratio

چنانکه بخواهیم بدانیم چه نسبت ازدارائی تحصیل شده دریك موءسسه توســط قرض گرفتن (طویل المدت) وچه نسبت آن بوسیله سرمایه گذاری بدست آمده است وهمچنین برای تعیین قدرت پرداخت بدهی طویل المـــدت موءسسه ازنسبتهای زیر استفاده میشـــود .

۱ــ نسبت بدهی طویل المدت به کل بدهی و سرمایه (سمت چپ ترازنامه) که بدهی طویل المدت را برکل بدهی و سرمایه تقسیم میکنیم و این نسبت نشان میدهد که دارائی مؤسسه به چه نسبتی توسط قرض گرفتن بدست آمده است .

۲ــ نسبت سرمایه به جمع بدهی و سرمایه که از تقسیم مبلغ سرمایه که توسط سهامداران پرداخت شده است به کل بدهی و سرمایه بدست میآید .

نسبت ثابت : FIXED RATIO

عبارت از نسبت دارائی ثابت به بدهی طویل المدت میباشد .

$$\text{نسبت ثابت} = \frac{\text{دارائی ثابت}}{\text{بدهی طویل المدت}}$$

ومطالعه این نسبت از آن جهت مفید است که دارائی ثابت را تضمینی برای پرداخت بدهی طویل المدت می دانند .

ونسبتهای زیاد دیگری برحسب موارد استفاده وگروه مختلف افراد و اشخاص میتوان تهیه نمود که هرکدام بنحوی اطلاعات دقیقتر مالی در اختیار علاقمندان قرار میدهد .

d. price level Adgustment

اصولاً در حسابداری تمام معاملات و فعالیتهای مالی برحسب واحد پول کشور سنجیده شده و ثبت میگردند . بدون اینکه قدرت خرید پول در زمانهای مختلف (انجام معاملات) در نظر گرفته شود . در صورتیکه میدانیم ممکن است در زمانهای

مختلف قدرت خرید پول در اثر رویدادهای اقتصادی (تورم ، کسادی) با هم فرق داشته باشند . ویا بعبارتدیگر هریکریالی که در اول دوره صرف خرید کالا گردیده است با هریکریالی که در آخر دوره از فروش بدست آمده از نظر قدرت خرید ممکن است یکسان نباشد . وما نتوانیم با مبلغی که از فروش حاصل گردیده همان مقدار کالا خریداری نمائیم که در زمان خرید کالا می توانستیم خریداری نمائیم و برعکس. بنابراین در این روش برای از بین بردن تفاوت قدرت خرید پول در آخر هر دوره مالی اقلام ریالی موجود در صورتحساب سود وزیان وترازنامه را برحسب قدرت خرید پول در آخر دوره اصلاح وتبدیل می نمایند وبدینوسیله اقلام موجود در ترازنامه وسود وزیان برحسب پولی گنجیده میشود که دارای قدرت خرید مساوی است .

اوراق قرضه : BONDS

الف ـ

تعریف اوراق قرضه : a. definition

اصولا " شرکتها وموءسسات سرمایه وپول مورد نیاز خود را جهت تحصیل دارائی ویاتوسعه فعالیتهای مالی از دو طریق بدست میآورند . ۱ـ بوسیله سرمایه گذاری صاحبان موءسسه ۲ـ از طریق دریافت وام وقرضهای طویل المدت یکی از انواع بدهی های طویل المدت و طریق تحصیل اینگونه سرمایه ها انتشار اوراق قرضه میباشد . اوراق قرضه عبارت از اوراقی است (سند رسمی است) که برخی از موءسسات جهت تاءمین نیازمندیهای مالی خود منتشر نموده وبرای ـ

فروش در اختیار افراد واشخاص مختلف قرارمیدهند . ودرمقابل تعهد پرداخت بهره‌بمبلغ قید شده‌وهمچنین استرداد قرض در سررسید تعیین‌شده مینمایند . اوراق قرضه راازلحاظ خصوصیات میتوان تاحدودی شبیه سفته و چك وسایر اسناد پرداختنی دانست بااین‌تفاوت‌که‌اسناد پرداختنی معمولا" برای‌مدت کوتاه‌میباشد وهمچنین در روجه‌یکنفر صادرمیگردد ولی‌اوراق قرضه برای‌مدت طولانی است وممکن‌است افراد واشخاص بسیاری‌آنرا خریداری‌نمایند . دراین‌اوراق معمولا" تاریخ بازپرداخت‌بدهی ، بمبلغ آن ومبلغ بهره و تاریخ پرداخت بهره (معمولا"سالیانه‌و یا ٦ ماهه) وسایر مشخصات مشروط کمپانی ناشرقید و نوشته‌میشود . مبلغ‌کل‌بدهی معمولا" در تاریخ سررسید وبهره‌بطور سالیانه‌ویاشش‌ماهه پرداخت میگردد . موضوعی که در اینجا قابل‌تذکار میباشد این‌است که‌این‌نوع‌اوراق ممکن‌است‌به‌مبلغی که‌در آن‌قید شده بفروش نرود واین در اثر نرخ بهره در بازار آزاد میباشد . چون اگر نرخ بهره در بازار آزاد بیشتر ازنرخ قید شده‌در این‌نوع اوراق باشد افراد ترجیح میدهند که جا در دیگرسرمایه‌گذاری نموده‌وازخرید این‌نوع اوراق خودداری‌میکنند وبرعکس‌که ذیلا" شرح داده‌میشود .

ب — b. debenture

عبارت از اوراق قرضه‌ای‌استکه هیچ نوع وثیقه‌ای‌بعنوان ضمانت آن‌تعیین نشده باشد و فقط همان‌اوراق‌منتشر شده حاکی از طلب دارنده‌از کمپانی ناشرمیباشد .

که در ایران فقط بنام اوراق قرضه معروف است . ونوعی از آن که ضمانت دارد بعنوان دیون رهنی خوانده میشود .

پ ـ دیون رهنی : o.mortgage

عبارت از دیون و وامهائی هستند که در مقابل رهن وگروه گذاشتن وثیقه دریافت میشوند واین نوع وامها وانتشار اوراق قرضه بدین طریق معمولا" بابهره کمتر میباشد بعلت اینکه ریسك ازبین رفتن آن کمتر است وچنانچه باز پرداخت نگردد وثیقه بمعرض فروش قرارداده میشود .

ت ـ اوراق قرضه قابل تبدیل (تغییر) : d.convertible

درزمان انتشار بعض ازاوراق قرضه در آن قید میگردد چنانچه خریدار این نوع اوراق تمایل داشته باشد میتواند آنرا تبدیل به سرمایه وسهام نماید یابعبارت دیگر درصورت تمایل میتواند باندازه مبلغ خرید اوراق قرضه در ـ سرمایه وسود وزیان کمپانی ناشر سهیم شود که آنرا اوراق قرضه قابل تبدیل ـ می نامند . واین موقعیت خوبی است برای خریدارانکه در صورت موفقیت کمپانی وپیشرفت آن اوراق خود راتبدیل به سهم نمایند .

ث ـ فروش اوراق قرضه بکسر : e. discount

همانطوریکه در قسمت تعریف بااوراق قرضه توضیح داده شد . نرخ ـ بهره ای که بابت انتشار اوراق قرضه پرداخت میگردد ممکن است با نرخ بهره ای که افراد میتوانند در بازار آزاد سرمایه گذاری نمایند فرق کند . بنابراین چنانچه

نرخ بازار آزاد بیشتر از نرخ قید شده در اوراق قرضه باشد افراد ترجیح میدهند که در بازار آزاد سرمایه گذاری نمایند . بنابراین اصطلاح فوق دلالت دارد براینکه اوراق قرضه به مبلغ کمتری از آنچه در آن قید شده بفروش سد برتا افراد تمایل پیدا کنند آنرا خریداری نمایند ویا بعبارت دیگر با تقلیل آن تفاوت نرخ بهره اوراق قرضه را با نرخ بهره بازار آزاد جبران نمایند . مبلغی مثلاً اگر ارزش اسمی (قید شده) هر اوراق قرضه . . . . (ریال میباشد طبق جداول موجود میتوان گفت باید بچه مبلغ فروخته شود .

ح ـ سند (مدرك) اوراق قرضه : f. indenture

عبارت از ورقه ویا سند قانونی است که در آن تمام جزئیات وشرایط قرارداد به صراحت ودقت نوشته شده است و مکپانی ناشر اوراق قرضه ودارنده اوراق قرضه ملزم برعایت واجرای آن میباشند . مثل تاریخ سررسید ، نرخ بهره ونظایر آن .

چ ـ فروش اوراق قرضه بنفع : g. premium

چنانچه نرخ بهره قید شده در اوراق قرضه بیشتر از نرخ بهره در بازار آزاد باشد بدیهی است افراد مایلند باپرداخت مبلغ بیشتری این نوع اوراق را بدست آورند چون بهره بیشتری دارد ودر این حالت اوراق قرضه به نفع یا مبلغ بیشتر از مبلغ اسمی بفروش میرود . تعیین مقدار اضافه از روی جداول مشخص میگردد .

چ ـ انتشار اوراق قرضـــه : h. issue

منظورکمپانی ناشـر اوراق قرضـه میباشد . که قرارداد می بنـــدد وآنرا بفـروش میرسانـد .

i. stated intrest rate

ح ـ عبارتازنرخ بهره‌ای اســت که در اوراق قرضـه قید شده است وناشر ملـزم بپرداخت آن در سررسید های قید شده میباشد .

خ ـ ارزش اسمـی اوراق قرضـــه : j. matarityvalue

عبارتاز ارزش اوراق قرضـه در سررسید آن میباشد ویابعبارتدیگـر مبلـغ قید شـده درهر اوراق را ارزش اسمی آن مینامند وکپانی ناشـرملزم به پرداخت آن در سـر رسیـد میباشـد .

د ـ شرط بازخرید اوراق قرضـه قبل ازسررسیـد k.callable (call provision)

همانطوریکه در قرارداد اوراق قرضـه شروط زیادی جهت جلب نظـر کـــردن خریـــدار و اطمینان دادن بآنان وجود دارد . معمولا" درزمـان انتشـاراوراق قرضه درآن قید میگردد که کمپـانی ناشـر طبق شرایطی میتواند اوراق قرضـــه راقبـل از ســررسیـد باطـل و یاخـــریداری نمایـد . غالبـا" اوراق قـرضه قبـل از سـر رسید بیـــك مبلـــغ بیشتـری از صـــرف کمپانـــی خـریداری میشـــود بخـــاطر اینکـه رضـا منـــدی دارنـــده این نـوع اوراق با زمان خـرید جلـب نمایـد .

ز-ارزش دفتری اوراق قرضه : 1. book value

بطورکلی ارزش دفتری هرنوع فعالیت مالی (اعم از دارائی ، بدهی ، سرمایه ، هزینه ، درآمد) عبارت ازمبلغی است که بابت آن پول دریافت ویاپرداخت میگردد . ویابعبارت دیگر عبارتازمبلغی است که بابت انجام آن معامله دریافت و یاپرداخت مینمائیمودر دفاتر موءسسه ثبت میگردد . مثلا" ممکن است موءسسه‌ای برای خرید ساختمان مبلغ ۱۵۰۰۰۰ ریال پرداخت نماید درصورتیکه ارزش واقعی ساختمان در بازار مثلا" ۱۰۰۰۰۰ ریال باشد . موءسسه مزبور در دفاتر خود حساب ساختمان را معادل ۱۰۰۰۰۰ ریال بدهکار نموده وحساب صندوق را ۱۰۰۰۰۰ ریال بستانکار می نماید ومبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال را ارزش دفتری ساختمان می نامند . همچنین درمورد اوراق قرضه نیز صدق می نماید ارزش دفتری اوراق قرضه عبارت ازمبلغی است که بابت فروش آن موءسسه ناشر اوراق پول دریافت می نماید . همانطوریکه فوقاً در قسمتهای دیگر اوراق قرضه توضیح داده شد این نوع اوراق ممکن است به سه طریق بفروش بروند .

۱ـ به ارزش اسمی : آن یعنی دریافتی مساوی مقدار قید شده در اوراق قرضه باشد (نرخ بهره بازار آزاد مساوی نرخ بهره قید شده در اوراق قرضه) .

۲ـ به مبلغی کمتر از ارزش اسمی و یابعبارت دیگر به کسر (درصورتیکه نرخ بهره بازار بیشتر ازنرخ بهره قید شده در اوراق قرضه باشد) .

۳ـ به مبلغی بیشتر از ارزش اسمی ویابعبارت دیگر بنفع (درصورتیکه نرخ بهره بازار

آزاد کمتر از نرخ بهره قید شده در اوراق قرضه باشد .

در حالت اول اوراق قرضه بهمان مبلغ منتشر شده بفروش میرسد و یا بعبارت دیگر هر مبلغ که اوراق قرضه بفروشیم همان مبلغ پول دریافت می نمائیم . پس طبق تعریف ارزش دفتری مبلغ فروش رفته اوراق قرضه همان مبلغ ارز شراسمی آن است . مثلاً چنانچه شرکت حمیدی ۱۰۰۰۰۰ ریال اوراق قرضه به ارزش اسمی بفروش برساند و مبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال پول بابت آن دریافت نماید مبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال ارزش دفتری آن خواهد بود .

در حالت دوم که اوراق قرضه به مبلغی کمتر از ارزش اسمی بفروش میرسد ارزش دفتری اوراق قرضه مساوی مبلغ قید شده در اوراق قرضه (ارزش اسمی آن) — منهای مبلغی که به کسر فروخته ایم میشود . فرض کنیم شرکت حمیدی ۱۰۰۰۰۰ ریال اوراق قرضه ۵ ساله با نرخ بهره ۸٪ منتشر می نماید . در صورتیکه نرخ بازار آزاد ۱۰٪ میباشد . در این حالت خریدار ترجیح میدهد که در بازار آزاد سرمایه گذاری کند چون بهره بیشتری دارد شرکت حمیدی بطریقی ناچار است این کسری را جبران نماید بنابراین بجای اینکه اوراق قرضه را معادل ۱۰۰۰۰۰ ریال بفروش برساند به مبلغ کمتری میفروشد تا بدینوسیله این کسری را جبران نماید و تا چه مبلغ باید کسر نماید جدول موجود نشان میدهد که در این حالت باید اوراق قرضه ای که ۱۰۰۰۰۰ ریال ارزش اسمی آن است به مبلغ ۹۲۴۲ ریال بفروش برساند پس در این حالت ارزش دفتری اوراق قرضه به مبلغ ۹۲۴۲ ریال (مبلغ بدست ۷۵۸ —

ـ ۱۰۰۰۰ ریال ارزش اسمی) میباشد . ومبلغ ۷۵۸ ریال نیز یك حساب
بنام کسر اوراق قرضه پرداختنی ثبت میشود ودر ترازنامه جهت کسر از اوراق
قرضه پرداختنی نشان داده میشود . واین مبلغ ۷۵۸ ریال طی دوره های مالی
بعد (تا زمان بازپرداخت اوراق قرضه در این حالت تا پایان سال پنجم)
بتدریج مستهلك میگردد . پس ارزش دفتری اوراق قرضه در این حالت بعلت
تغییر حساب کسر اوراق قرضه پرداختنی در هر دوره مالی فرق می نماید .
در حالت سوم که اوراق قرضه به مبلغی بیشتر از ارزش اسمی بفروش میرسد . مانند
حالت فوق است با این تفاوت که ارزش دفتری اوراق قرضه مساوی ارزش اسمی
آن باضافه مبلغی که به نفع فروخته ایم میشود .

مثلا " اگر شرکت حمیدی ۱۰۰۰۰ ریال اوراق قرضه ۵ ساله با نرخ بهره ۸٪ منتشر
نماید . در صورتیکه نرخ بهره بازار آزاد ٦٪ باشد در این حالت خریدار حاضر
است مبلغ بیشتری برای خرید این نوع اوراق قرضه (بیشتر از ارزش اسمی ۱۰۰۰۰
ریال) بدهد که با جداول موجود ۱۰۸۴۳ ریال میشود در این حالت ارزش
دفتری اوراق قرضه ۱۰۸۴۳ ریال (۸۴۳ + ۱۰۰۰۰) میباشد . ومبلغ ـ
۸۴۳ ریال در حسابی بنام مازاد اوراق قرضه پرداختنی ثبت شده ودر ترازنامه
زیر حساب اوراق پرداختنی نشان داده میشود . واین مبلغ مانند حالت قبل طی
دوره های مالی مختلف تا زمان سررسید مستهلك میگردد .

الف ــ تعریف دفتر داری : a. definition

درموئسسات روزانه ممکن است صدها معامله وداد وستد انجام گیرد که تهیه صورتحسابهای مالی پس ازانجام هرمعامله کاری است بیهوده وهمچنین غیر ممکن . بنا براین باید کلیه داد وستدها وفعالیت موئسسه را برحسب یک روش صحیح ومنظم درحسابهای مربوطه ثبت ونگهداری نموده تا درمواقع لزوم ــ (مثلا" ماهیانه یا پایان دوره مالی) براساس این اطلاعات بتوان گزارشات و ــ صورتحسابهای مالی را تهیه وپس ازتجزیه وتحلیل در اختیار استفاده کنندگان قرار داد . پس بطور ساده دفتر داری را میتوان عبارت از ثبت کلیه معاملات و فعالیتهای مالی موئسسه در دفاتر آن دانست. وبعبارت جامعتر دفتر داری عبارت ازشناسائی ، طبقه بندی ، ثبت کلیه فعالیتهای مالی در دفاتر موئسسه برروی یک روش صحیح ومنظم بمنظور برقراری اساس ومبنای مناسب جهت تهیه تهیه صورتحسابهای مالی ونتایج حاصل از فعالیت میباشد . دفترداری ممکنست ساده ویا یکطرفه باشد ویا مترادف ودوطرفه که ذیلا" شرح داده میشود .

ب ــ دفتر داری ساده یا یکطرفه : b. single- entry

در دفترداری ساده یا یکطرفه ما فقط یکطرف فعالیت وداد وستد را مورد توجه قرار داده ودر دفاتر مربوطه ثبت مینمائیم . و یا بعبارتدیگر هر داد وستد وفعالیتی فقط دریک حساب ثبت ومنعکس میگردد که امروزه این روش

کمتر مورد استفاده قرارمیگیرد .

پ ـ دفتر داری دوطرفه یادوبل (مترادف) : c.double-entry

در دفتر داری دوطرفه یا مترادف نتیجه هرفعالیت دوستدی در دو حساب تاثیر رمیگذارد وثبت میگردد . مثلا اگر کالا بمبلغ ۲۰۰۰ ریال بطورنقد خریداری شود . این فعالیت در حساب صندوق (پول راپرداخت نموده) وحساب موجودی کالا (کالای دریافت نموده) اثر میگذارد . امروزه موءسسات جهت حسابهای خود رابطریق دفتری دوبل نگهداری مینمایند .

ادغام (ترکیب) موءسسات : BUSINESS CONSOLIDATION

عبارتازترکیب دویاچند کمپانی دریکدیگرمیباشد واین ترکیب ویاادغام ممکن استبیکی ازدوطریق زیر صورت گیرد :

الف ـ خرید موءسسه : a. purchase

در اینحالتکمپانی خریدار در مقابل پرداخت پول ویاتعهد پرداخت آن تمام دارائی وسرمایه وبدهی کمپانی دیگررا خریداری نموده وجزو موءسسه خود درمیآورد . در اینحالتتمام حسابها برحسب مبلغ خریداری شده در دفاتر شرکتخریدار ثبتمیگردد .

b. pooling

در اینحالتکمپانی خریدار در مقابل دادن مقداری ازسهم کمپانی

خود کمپانی دیگر را خریداری نموده و جزو شرکتخود درمیآورد . وفروشنده موءسسه فقط باندازه سهم دریافتی درکمپانی خریدارسهیم میگردد . دراین صورت تمام حسابهای برحسب مقداری که در دفاتر فروشنده ثبت گردیده به حساب شرکت خریدار انتقال می یابد . وموءسسه فروش رفته ازبین میرود و در شرکت خریدار ادغام میگردد .

سرمایه صاحبان سهام: CAPITAL STOCK

بطورکلی موءسسات رامیتوان به تجارتخانه (موءسسه) فردی و یا شرکت تقسیم نمود . شرکت هانیز به شرکتهای سهامی ویاغیرسهامی تقسیم میشوند .

سرمایه درموءسسات فردی متعلق بیکنفر درشرکتهای غیرسهامی متعلق بدو یاچند نفر وبالاخره درشرکتهای سهامی بتعدادی سهم تقسیم شده است. که برحسب نوع این موءسسات سرمایه آنها درتراز نامه بفرمهای مختلفی نشان داده میشود . درموءسسات فردی سود حاصل ازفعالیت های مالی آن به سرمایه صاحب موءسسه افزوده میگردد . ودر شرکتهای غیر سهامی نیز درصورتیکه شرکت نامه منع نکرده باشد سود به نسبت سهم هریك از شرکاء به سرمایه وی اضافه میشود . لکن درشرکتهای سهامی تمام سود تقسیم نمی گردد و یا به سرمایه اضافه نمی شود بلکه مقداری از سود بین سهامداران تقسیم شده وبقیه آن بصورت اندوخته ها درشرکت جهت پیش آمد احتمالی آینده درحساب جداگانه ای (غیرازسرمایه) نگهداری میگردند . که یکی ازانواع این اندوخته ها درشرکتهای سهامی اندوخته احتیاطی میباشد . (درشرکتهای سهامی کنارگذاشتن درصدی

از سود ویژه سالیانه بعنوان اندوخته اجباری است ومعمولا "بمنظـــور ـ پشتوانه‌ای برای پرداخت طلب بستانکاران و پیشرآمد های ناگوار آینده میباشد)

بنابراین در موءسساتی غیرازشرکتهای سهامی فقط مایك عنوان سرمایه داریم .

- درحالیکه درشرکتهای سهامی سرمایه به‌چند حساب‌جزا تقسیم‌گردیده است (سهام سرمایه ، اندوخته سود تقسیم نشده وغیـره) این‌تقسیمات درترازنامه تحت‌عنوان سرمایه‌صاحبان سهام (اصطلاح فوق) نشان داده‌میشود .

مثال

درشرکت های سهامی

سرمایه‌صاحبان سهام :

سهام سرمایه (رجحانی)	۵۰۰۰۰ ریـــال
سهام‌سرمایه (مشترك)	۱۰۰۰۰۰۰ ریـــال
اندوخته‌ها	۲۰۰۰۰۰ ریـــال
سود ویژه‌تقسیم‌نشده	۱۰۰۰۰۰ ریـــال
جمع ســرمایه	۱۸۰۰۰۰۰ ریـــال

وهدف ازاین‌تقسیمات‌وطبقه‌بندی‌بخاطر آن‌است‌که‌نشان داده‌شود چه‌مقـدار از دارائیهای تحصیل‌شده درشرکتها بوسیله‌سرمایه‌گذاری صاحبان‌سهام ، چـه مبلغ توسط عایدات حاصل از فعالیت بدست آمده‌است . که‌درتجزیه وتحلیـــل وتفسیرصورتحسابهای‌مالی نقش عمده‌ای‌را ایفا می‌نمایـد .

الف ـ

سهام‌مشترك (عمومی) : a. common

همانطوریکه‌در بالا توضیح داده شد . سرمایه درشرکتهای سهامی به‌تعدادی

سهم تقسیم شده است ویا بعبارت دیگر شرکتهای سهامی سرمایه اولیه خود را از طریق انتشار و فروش سهام بدست میاورند وخریداران سهام بعنوان سهامداران شرکت محسوب میگردند . سهام مشترك یا عمومی عبارت از سهامی هستند که بوسیله این نوع شرکتها منتشر شده وجهت فروش در اختیار خریداران قرار میگیرد . وخریداران این نوع سهام بنسبت سهم خریداری شده در سود وزیان شرکت سهیم میباشند . خریداران این نوع سهام را سهامداران مشترك (عمومی) میگویند سهام عمومی تا حدودی شبیه اوراق قرضه (به قسمت اوراق قرضه مراجعه شود) - میباشد با این تفاوت که اوراق قرضه جزو بدهی طویل المدت موسسه بوده و - شرکت ناشر قانوناً موظف بپرداخت اصل بدهی در سر رسید وهمچنین مبلغ معین بهره میباشد . در صورتیکه سهام مشترك جزو سرمایه شرکت بوده وشرکتهای سهامی هیچگونه تعهدی در مقابل بازپرداخت این نوع سهام ندارند ویا بعبارت دیگر سرمایه و پول حاصل از فروش این نوع سهام تا زمان انحلال شرکت ممکن است بازپرداخت نگردد . وهمچنین شرکتهای سهامی هیچ نوع تعهد و ضمانتی برای پرداخت مبلغ معینی سود ندارند . بلکه چنانچه سودی حاصل گردد برحسب تصمیمات گردانندگان ممکن است مقداری از آن پرداخت (بنسبت سهام) و مابقی سود جهت توسعه فعالیت در شرکت باقی بماند . لازم بیاد آوری است که این سهام میتوانند در بازار آزاد خرید وفروش گردند .

ب ـ سود سهام قابل تقسیم : b. dividends

عبارتاز کل سود ی است که پس از تصمیم گردانندگان شرکت سهامی بصورت نقد ویا بصورت سهام بین سهامداران به نسبت سهم آنان تقسیم میگردد . ویا بعبارت دیگر کل سود ویژه بدو قسمت تقسیم میگردد مقداری از آن در موسسه جهت اندوخته باقی می ماند ومقداری طبق نظر هیئت مدیره بین سهامداران تقسیم میگردد که آنرا سود سهام قابل تقسیم می گویند . ومبلغی از این سود که برهر سهم تعلق می گیرد سود هرسهم نامیده میشود .

پ ـ ارزش بازار آزاد : c. market value

عبارتاز قیمتی است که سهام در بازار آزاد خرید وفروش میشود . ممکن است بیشتر از ارزش قید شده در هرسهم باشد ویا کمتر از آن . که بستگی به توانائی وموفقیت شرکت دارد .

ت ـ ارزش اسمی هرسهم در مقابل سهام بدون ارزش اسمی :

d. par value v.s no- par value

سهامی که توسط شرکتها منتشر میشود ممکن است مبلغی برای هرسهم در آن قید شده باشد و یا بعبارت دیگر سرمایه شرکت سهامی از تعدادی سهم تشکیل گردیده است. هرسهم ممکن است یک مبلغی ارزش داشته باشد که در روی آن قید گردیده است وآنرا ارزش اسمی هرسهم می نامند . این مبلغ اختیاری است . مثلاً سرمایه شرکت سهامی احمدیان از ۱۰۰۰۰ سهم ۱۰۰ ریالی تشکیل

شده مبلغ ۱۰۰ ریال ارزش اسمی هرسهم نامیده میشود در مقابل سهام بعضی ازشرکتهای سهامی ممکن است دارای ارزش اسمی نباشد . بلکه هرسهم نشان دهنده یك قسمت ازکل سهام میباشد . مثلاً هرسهم معادل ۱٪ کل سهام اگر شخصی ۲۵ سهم ازشرکت راخریداری نماید در ۲۵٪ سرمایه شریک خواهد بود .

ث ـ سهام رجحانی : e. preferred

سهامی است که مانند سهام عمومی یا مشترك میباشد و شرکتهای سهامی جهت تهیه سرمایه اولیه آنرا منتشر می نمایند وتمام خصوصیات سهام عمومی را دارد . با این تفاوت که در این نوع سهام قید گردیده چنانچه طبق نظر هیئت مدیره سودی قابل تقسیم باشد این نوع سهام ارجحیت دارند . یعنی سود اول بین این سهام به نسبت قید شده تقسیم میگردد وسپس باقیمانده به سهام مشترك تعلق می گیرد ومعمولاً سود این نوع سهام درصدی ازهرسهم ویا یك مبلغ معینی که در هرسهم قید گردیده است (مثلاً هرسهم ۱٪ و یا مثلاً ۱ ریال برای هرسهم) میباشد . ودرزمان انحلال شرکت نیز بازپرداخت این نوع سهام حق تقدم دارد .

f. split

ج ـ عبارت ازافزایش تعداد سهام بدون آنکه کل سهام از لحاظ مبلغ تغییر پیدا کند . واین عمل در اثر کم کردن ارزش هرسهم بوجود میآید . وهدف

ازآن برای جذب بیشترخریدار واینکه افراد باقدرت وتوانائی خرید کمتر در صورت تمایل بتوانند آنرا خریداری نمایند . فرض کنیم که یك کمپانی ۱۰۰۰۰ سهم فروخته باشد که ارزش اسمی هر سهم ۱۰۰ ریال شد . کمپانی میتواند این سهام راتبدیل به ۲۰۰۰۰ سهم ۵۰ ریالی نماید .

h. treasury stock

چ ـ عبارت از بازخرید کردن ویاد وباره بدست آوردن سهام انتشار یافته توسط شرکت ناشر میباشد و این عمل ممکن است بدلایل مختلف صورت گیرد . مثلاً بدست آوردن سهام برای خود کارکنان شرکت ، یابرای کم کردن عرضه درنتیجه بالا بردن ارزش سهام ، ویا باکم کردن تعداد سهام بخواهد سود بیشتری عاید سایر سهامداران نماید .

ح ـ مازاد سرمایه : CAPITAL SURPLUS

فرض کنیم ارزش اسمی هرسهم منتشرشده توسط شرکت حسینی ۱۰۰ ریال باشد . شرکت حسینی تعداد ۱۰۰۰ سهم منتشر نموده وهرکدام را بمبلغ ۱۵۰ ریال بفروش برساند . مبلغ ۵۰ ریال مازاد دریافتی ازهر سهم و ـ ۵۰۰۰۰ ریال (۵۰×۱۰۰۰) را مازاد سرمایه نامیده میشود و درحسابهای شرکت تحت همین عنوان ثبت میکردد . بصورت زیر

صندوق ۱۵۰۰۰۰ ریال

سهام مشتـــرك (هرسهم ۱۰۰ ریال) ۱۰۰۰۰۰ ریـال

مـازاد سرمایه ۵۰۰۰۰ ریـــال

تبدیل بسـرمایـه : CAPITILIZATION

عبارت از جمع پولی است که موءسسه ازمنابع مختلف تهیه و جهت تحصیل دارائی وبکاراندا ختن تجارت خانه تبدیل به‌سرمایه مینماید . کـه این‌منابع میتواند سرمایه‌ای که‌صاحبان موءسسه ویا سهامداران میدهنـــد وهمچنین بوسیله‌دریافت وامهای‌طویل المدت باشد . بطور خلاصه اصطلاح فوق‌رامیتوان جمـع بدهی طویل‌المدت (مثل‌اوراق قرضه ، دیون رهنـــی نظایر آن) و سرمایه‌هائی که‌بطریق مختلف درموءسسه بکاراندا خته میشود ـ (سرمایه صاحبان آن ویادرشرکت سهامی بوسیله‌سهام مشترك ویا سهـــام رجحانی) دانسـت .

صنـدوق (وجه نقـد) : CASH

حساب‌صندوق شامل‌کلیه موجودی نقدی ، چکها ، حواله‌های بانکی ویا سایر اوراق‌بها دار است‌که‌بمحض‌ارائه‌به‌بانك‌تمام مبلغ آن‌قابل وصول باشـد . درموءسسات ممکن‌است موجودیهای نقدی‌رادرحساب‌بانك نگهداری‌نمایند کـه درآنصورت ازحساب‌صندوق جدانگهداشته‌میشود .

CONTRA ACCOUNT

عبارت از یك حساب فرعی ومعین‌میباشد که‌برای‌کمتر نشان‌دادن حسـاب

اصلی بطور مجزا ازآن نگهداری میشود . برای روشن شدن مطلب فرض میکنیم شرکت حامد یکدستگاه ماشین آلات بمبلغ ۲۰۰۰۰ ریال خریداری مینماید همانطوریکه درقسمت استهلاک توضیح داده شد دارائی فوق به نسبت استفاده ازآن تدریجاً مستهلک شده و از بین میرود و باید درپایان هردوره مالی طبق روشهای موجود برای آن استهلاک درنظرگرفت . دراین حالت فرض کنیم مبلغ استهلاک برای هر دوره مالی ۵۰۰۰ ریال باشد . مبلغ ۵۰۰۰ ریال درپایان دوره به حساب هزینه استهلاک بدهکار وطرف بستانکار آن باید ماشین آلات باشد چون ازاین حساب باید کسرگردد . بجای آن حساب موقتی دیگر تشکیل میدهیم که دراین حالت حساب اندوخته استهلاک ماشین آلات میباشد و ۵۰۰۰ ریال را دراین حساب بستانکار می نمائیم واین حساب (اندوخته استهلاک) را contra account می نامند .

و هدف ازتشکیل آن نشان دادن مبلغ دارائی خریداری شده واینکه چه مقدار ازآن مستهلک شده وچه مقدارازآن باقی مانده است. واین حساب درتراز نامه درپائین حساب ماشین آلات جهت کسرازآن نشان داده میشود . درمقابل contra account ما حساب دیگری بنام adjunct account داریم که یک حساب فرعی میباشد که برای اضافه نشان دادن حساب اصلی بطور مجزا ازآن نشان داده میشود .

شرکت با مسئولیت محدود : CORPORATION

عبارت از شرکت و یا بنگاهی است که قانونی بوده و دارای شخصیت حقوقی باشند . وازخصوصیات این نوع شرکتها آن است که یك قدرت و اختیاری برحسب اساسنامه نوشته شده دارند . وسهامداران وصاحبان آن در مقابل کل بدهی سازمان مسئولیت شخصی وفردی ندارند بلکه طلبکاران میتوانند روی دارائی خود شرکت ادعا داشته باشند .

بهاء (قیمت) درمقابل هزینه : COST V.S EXPENSES

یك مسئله مهم در تجزیه وتحلیل وتفسیر حساب هزینه (Expenses) دانستن نسبت بین هزینه وبهای تمام شده (cost) میباشد . در اصطلاح عمومی این دو کلمه بعنوان مترادف بکار میرود . درصورتیکه درحسابداری این دو باهم فرق کلی دارند . بهاء (cost) درحسابداری مترادف با دارائی (asset) بکار میرود وعبارت از مبلغ پول نقد و یا معادل آن جهت تحصیل دارائی ویا خدمت میباشد . درحالیکه هزینه به آن قسمت از دارائی بهاگفته میشود که در یك دوره مالی جهت تحصیل درآمد مصرف میگردد . ویا بعبارت دیگر هزینه یکی از تقسیمات بها (cost) میباشد . مثلا" چنانچه ساختمان جهت ایجاد کارخانه خریداری نمائیم مبلغ پرداختی جهت تحصیل این ساختمان بعنوان بها (cost) آن منظور شده وجزو دارائی است. و مقدار استهلاك که در پایان هر دوره بعلت استفاده از این دارائی ایجاد میشود

بعنوان هزینه میباشـــد .

بهای تمام‌شده کالای فروش رفتـه : COST OF GOOD SOLD

عبارت ازمبلغی است که‌کالای فروش رفته‌برای‌موءسسه تمام شده‌است .

ویابعبارت دیگربهای‌تمام‌شده کالای فروش‌رفته‌میباشد .

بستانکـــار : CREDIT

همانطوریکه درقسمت‌حساب‌توضیح داده‌شد . حساب درفرم‌ساده ـ (T) خود ازسه‌قسمت‌تشکیل‌شده‌است ۱ـ نام‌حساب ۲ـ طرف راســت حساب که‌در اصطلاح حسابداری (فارسی) بدهکار نامیده‌میشود .

۳ـطرف چپ حسابکه درفارسی بستانکار نامیده‌میشود .پس طرف چـــپ حساب بستانکارنامیده میشود و عمل ثبت فعالیت در طرف چپ هر حســاب رابستانکار کردن می نامند .توضیح دومطلب در اینجا ضروری‌بنظرمیرسد .

۱ـدرانگلیسی طرف بستانکارحساب‌عکس فارسی میباشد یعنی طـرف راست‌حساب‌رابستانکارمی نامند .

۲ـ بستانکار و بستانکارکردن‌رانباید باحساب بستانکاران که حاکی از بدهی موءسسه‌به‌طلبکاران است اشتبـاه نمود .

C.P.A CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS

حسابداران‌وحسابرسان رسمی کسانی هستند که‌براساس‌اصول وموازیـــن حسابداری مورد قبول انجمن های حرفه‌ای حسابداری و با استقلال کامـــل

صورتحسابهای مالی و دفاتر ومدارك موءسسات را مورد رسیدگی قرار داده و درکمال بیطرفی نظرخود رانسبت به‌صحت وسقم این‌صورتحسابها ودفاتر بازگو نمایند . که‌در آمریکا آنان را C.P.A می نامند ودرحقیقت یك درجه‌ای درحسابداری‌میباشد وبرای‌اتخاذ آن ضمن داشتن شرایط اولیه گذراندن امتحانات‌مربوطه‌میباشد واین‌اشخاص ازطرف سازمان و دولت مورد تائید بوده و نظریات آنها از هر لحاظ قابل قبول میباشد . درایران این‌نوع حسابداران بنام‌حسابداران قسم خورده معروف میباشند .

بدهکار: DEBIT

طرف راست حساب رادرفارسی ودراصطلاح حسابداری بدهکار می نامند وعمل‌ثبت فعالیت رادرطرف راست‌هرحساب رابدهکار کردن مینامند .توضیح دو مطلب دراینجاضروری‌بنظرمیرسد .

۱ــ درانگلیسی‌عکس‌فارسی طرف‌چپ حساب‌را بدهکارمی نامند .

۲ــ بدهکار وبدهکارکردن‌رانباید باحساب بدهکاران‌که حاکی ازطلب موءسسه ازافراد و یاموءسسات دیگر میباشد اشتباه نمود .

پیش پرداخت هزینه : DEFERRED CHARGE

عبارت ازپرداخت‌قبلی وجه هزینه‌هائیستکه مربوط بیك یاچند دوره مالی آینده می باشد . درحقیقت درزمان‌پرداخت وجه هزینه‌ای‌انجام نگردیده‌است بلکه این‌پول بابت هزینه‌هائیکه در یك یاچند دوره مالی بعد

انجام میگیرد پرداخت‌میگردد . مانند پیش پرداخت اجاره ، پیش پرداخت بیمه‌ونظایر آن . چون صحیح بنظر نمی رسد (طبق اصل وضع هزینه های یک دوره‌از درآمد همان دوره) که‌هزینه‌مربوط به دوره‌های‌آینده را جزوهزینه‌های دوره‌فعلی به‌حساب‌منظور نمود . لذا مبلغ‌پرداختی را در حسابی بنام پیش پرداخت هزینه‌ثبت نموده‌ودر پایان‌هر دوره‌مالی مقداری‌از آنراکه‌واقعاً"هزینه گردیده‌است (منقضی شده‌است) ازحساب پیش پرداخت) هزینه کسر وبه‌حساب هزینه دوره‌منظورمی نمایند . مانده‌حساب پیش پرداخت هزینه (مقداری‌که‌منقضی نشده‌است) جزو دارائی جاری موسسه بوده و درترازنامه تحت‌عنوان پیش پرداختها‌هزینه دراین‌طبقه نشان داده‌میشوند .

پیش دریافت درآمد (درآمد کسب نشده) : DEFERRED REVENUE

عبارت‌از درآمدی‌است که وجه آن قبلاً" دریافت‌گردیده ولی درازای‌آن کالائی به‌مشتری‌تحویل نشده‌ویا خدمتی انجام نگردیده‌است . بنابراین چنین وجوهی‌را نمیتوان‌جزو درآمد واقعی موءسسه دانست بلکه یک درآمدی‌است که تازمان‌انجام کامل‌خدمت ویاتحویل کالا جزو درآمد باصطلاح کسب نشده‌است. مانند آبونمانی که اداره ٔ روزنامه ازمشترکین خود دریافت مینماید . درحقیقت پولی قبلاً"دریافت می‌نماید تا درازای آن‌درسنوات بعدی برای مشترکین خدمت انجام‌دهد . بنابراین‌اینگونه وجوه دریافتی درحساب‌پیش دریافت درآمد ثبت‌گردیده (بستانکار میشود) .و به‌تدریج که‌خدمت‌انجام میشود ویا

کالا تحویل میگردد ازحساب پیش دریافت درآمد کسر (بدهکار میشود) و بحساب درآمد واقعی میرود (بستانکار میشود) ومانده حساب پیش دریافت درآمد حاکی از بدهی (تعهد) موسسه میباشد و درترازنامه جزو بدهی نشان داده میشود .

DEPLETION

همانطوریکه در قسمت دارائی ثابت توضیح داده شد . دارائیهای ثابت به دو گروه تقسیم میشوند . ۱ـ دارائی ثابت مشهود ۲ـ دارائی ثابت غیرمشهود . دارائی ثابت مشهود نیزبه دو گروه تقسیم میشوند . که یکی ازآن بنام منابع طبیعی خوانده میشود . مانند معادن فلزات، چاههای نفت ، جنگل ونظایرآن بدیهی است منابع بتدریج که مورد استفاده قرار میگیرند ارزش ابتدائی خود را ازدست میدهند لذا باید درپایان هر دوره مالی برحسب معیارها ومیزان استفاده ازاین منابع برای آنها استهلاك درنظر گرفت که اصطلاح فوق عبارت ازتقلیل تدریجی ارزش منابع طبیعی بعلت استفاده ازاین منابع میباشد . و یا میتوان گفت مستهلك کردن منابع طبیعی است.

استهلاك دارائی ثابت : DEPRECIATION

دارائیهای ثابت عبارت از دارائیهائی هستند که یا بالطبع منقول میباشند و یا بعلت اینکه عمر طولانی داشته وموسسات ازآن برای مدت زیادی استفاده مینمایند باین نام معروف شده اند . اصولا " هدف موسسات ازخرید این

نوع دارائیها آن است که برای سنوات متمادی مورد استفاده آنان قرارگیرد .

بدیهی است که مدت استفاده وعمر این نوع دارائیها (باستثنای زمین) هر چقدر هم زیاد باشد نامحدود نمی باشد وبتدریج که مورد استفاده قرارمیگیرند ارزش اولیه خود راازدست میدهند . چون این تقلیل ارزش در اثر استفاده ازاین نوع دارائیها طی سنوات و دوره های مالی مختلف میباشد ویابعبارت دیگر نظر باینکه این نوع دارائیها درطول سنوات ودوره های مالی مختلف مورد استفاده قرارمیگیرند که باعث تقلیل تدریجی ارزش آن میگردد . بنابراین طبق اصل وضع هزینه های یک دوره از درآمد همان دوره باید درپایان هر دوره مالی طبق معیارها ومیزان استفاده ازاین دارائیها مبلغی هزینه برای آن درنظر گرفت . وبه حساب سود وزیان دوره منظورنموده . که این مبلغ هزینه را هزینه استهلاك مینامند ویابعبارت دیگر تقلیل تدریجی ارزش دارائی ثابت رادر طول مدتی که مورد استفاده قرارمیگیرد (عمر مفید دارائی ثابت) رااستهلاك می نامند وهدف ازمحاسبه استهلاك عبارتست از :

۱ــ تقسیم قیمت تمام شده دارائی ثابت استهلاك پذیر بین سنوات و دوره های مالی مختلف که مورد استفاده قرارمیگیرد .

۲ــ تأمین قیمت دارائی ثابت مستهلك شده برای خرید دارائی ثابت دیگر درپایان عمر مفید آن .

درمورد اول باید درنظر داشت منظورازمحاسبه استهلاك واقعاً این نیست

که عیناً معادل مبلغی که از دارائی ثابت در آن دوره کاسته میشود به حساب هزینه دوره مالی منظور نمود . ویا بعبارت دیگر میزان استهلاک هر دوره حاکی از تقلیل واقعی ارزش دارائی در همان دوره نمی باشد . بلکه منظور اختصاص دادن قسمتی از جمع استهلاک دارائی ثابت (در تمام عمر مفید آن) به دوره مالی مربوطه میباشد . میتوان گفت میزان هزینه استهلاک یك مبلغ تخمینی است نه قطعی . بطور کلی باید گفت برای محاسبه میزان استهلاک دو مشکل و مسئله مهم وجود دارد .

۱ــ تعیین و پیش بینی عمر مفید دارائی ثابت (مدتی که دارائی ثابت مورد استفاده قرار میگیرد) .

۲ــ انتخاب یك روش صحیح و عاقلانه برای اختصاص دادن و تقسیم نمودن ارزش دارائی ثابت در ادوار مختلف مالی است. تعیین عمر مفید دارائی ثابت بصورت تخمین و برآورد می باشد و ممکن است با واقعیت و عمر واقعی دارائی ثابت فرق داشته باشد و بطور کلی در پیش بینی و تعیین عمر مفید رعایت نکات ذیل به صحت و دقت آن کمك می نماید و باید ملاك قرار گیرد و این عوامل عبارتند از : نحوه استفاده از دارائی ثابت ، شرایط محیط (اقلامی از دارائی که در معرض باد ، باران ، رطوبت و نظایر آن قرار میگیرند معمولاً عمر مفید کوتاهتری دارند) نحوه نگهداری و مراقبت ، پیشرفت علم و تکنیك و امکان اختراع نوع جدید تر ، توسعه و رشد موسسه در نتیجه کافی نبودن این نوع دارائیها و نظایر آن .

در حالت دوم مهمترین و رایج ترین روشهائیکه برای محاسبه استهلاک سنواتی و یا

بعبارت دیگرتقسیم جمع استهلاك دارائی ثابت (درطی عمرمفید)
بین سنوات و دوره‌های مختلف عمر مفید آن وجود دارد عبارتند از ـ
۱ـ روش خط مستقیم (اقساط مساوی) ۲ـ روش نزولی (کاهش پذیر)
۳ـ روش میزان تولید یا روش ساعت کار کرد .

روش خط مستقیم (یا اقساط مساوی) a. straight-line method

قبل از توضیح این روش برای تسهیل در مطالعه فرض میکنیم حرف E
نماینده قیمت تمام شده دارائی ثابت ، حرف S نماینده قیمت فرسوده ـ
دارائی ثابت (قیمت دارائی ثابت در پایان عمر مفید آن) حرف N
نماینده مدت عمر مفید (که ممکن است برحسب سال ، دوره مالی ، ساعت کار
میزان تولید باشد) ، حرف D نماینده میزان استهلاك در هر دوره مالی
و حرف R نماینده نرخ استهلاك (برای هر دوره مالی یا هر ساعت کار و یا هر
واحد تولید شده) باشد وهمچنین لازم بتوضیح می باشد که مبنا و اساس
محاسبه استهلاك عبارت از قیمت تمام شده دارائی ثابت منهای قیمت
فرسوده آن میباشد (C-S) روش خط مستقیم ساده‌ترین و راحت ترین
روش برای محاسبه وفهمیدن میباشد . در این روش فرض شده است که از دارائی
ثابت در هر دوره مالی بطور یکسان استفاده شده است . و یا بعبارت دیگر دارائی
ثابت تا پایان عمر مفید آن بطور یکسان مستهلك میگردد . در این روش برای
محاسبه از فرمول زیر استفاده میشود .

$$\text{میزان استهلاک در هر دوره مالی} = \frac{\text{قیمت فروش دارائی ثابت} - \text{قیمت تمام شده دارائی ثابت}}{\text{عمر مفید دارائی ثابت}}$$

ویا بعبارت دیگر

$$D = \frac{C - S}{N}$$

فرض کنیم موءسسه آقای حسینی یک دستگاه ماشین تولید امگا بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری نموده که عمر مفید آن ۵ سال برآورد شده است . وپیش بینی میشود این ماشین بعد از ۵ سال (پایان عمر مفید) بمبلغ ۱۰۰۰۰ ریال فروخته شود . طبق این روش میزان استهلاک برای هر دوره مالی بطریق زیر محاسبه میشود .

$$D = \frac{C - S}{N} = \frac{۱۰۰۰۰۰ - ۱۰۰۰۰}{۵} = ۱۸۰۰۰ \text{ ریال}$$

بنابراین طی این روش در پایان هر دوره مالی مبلغ ۱۸۰۰۰ ریال حساب هزینه استهلاک را بدهکار وحساب اندوخته استهلاک را بستانکار می نمائیم که هزینه استهلاک به حساب سود وزیان جهت کسر از درآمد دوره منظور میگردد وحساب اندوخته استهلاک در ترازنامه جهت کسر از حساب ماشین آلات (ماشین تولید امگا) نشان داده میشود .

جدول زیر چگونگی محاسبه استهلاک ماشین تولیدی امکا وهمچنین جمع اندوخته استهلاک را تاپایان عمرمفید آن نشان میدهد .

پایان سال (دوره مالی)	هزینه استهلاک سالیانه (دوره مالی) بدهکار	اندوخته استهلاک بستانکار	مقدار مستهلک نشده (ارزش دفتری)
۰	—	—	۱۰۰۰۰۰ ریال
۱	۱۸۰۰۰ ریال	۱۸۰۰۰ ریال	۸۲۰۰۰ ریال
۲	۱۸۰۰۰ "	۳۶۰۰۰ "	۶۴۰۰۰ "
۳	۱۸۰۰۰ "	۵۴۰۰۰ "	۴۶۰۰۰ "
۴	۱۸۰۰۰ "	۷۲۰۰۰ "	۲۸۰۰۰ "
۵	۱۸۰۰۰ "	۹۰۰۰۰ "	۱۰۰۰۰ "

طبق جدول فوق مقدار اندوخته استهلاک درپایان هرسال نشان دهنده مقدار استفاده ازداراثی است که ازدارائی ثابت گردیده وباعث تقلیل ارزش آن شده است و مانده ارزش دفتری درپایان سال (مانده اندوخته استهلاک ـ قیمت تمام شده) نماینده آن قسمت ازدارائی است که مورد بهره برداری قرارنگرفته است و یا بعبارت دیگر عبارت از ارزش خدمتی است که دارائی مذکور تاپایان عمر مفید میتواند انجام دهد .

این روش بعلت سهولت که یکی از محاسن آن است بیشتر مورد استفاده موسسات قرار میگیرد . وعیب عمده این روش آن است که میزان استهلاك دارائی ثابت در همه سنوات عمر مفید آن یکسان ومساوی میباشد ودر نتیجه غالباً مبلغ هزینه استهلاك هر دوره مالی با استهلاك واقعی دارائی ثابت در دوره مربوطه تناسبی ندارد . معمولاً هرچه زمان می گذرد و دارائی ثابت کهنه ترمیشود وازلحاظ کیفی و کارآیی بهره آن کمترمیگردد که یکی دیگراز معایب این روش بعلت درنظرگرفتن این عامل میباشد .

ب ـ روش های نزولی (کاهش پذیر) : b.accelerated mothods

در این روش ها برخلاف روش مستقیم (که مقدار استهلاك را در سنوات و دوره های مختلف عمر مفید آن یکسان فرض نموده است) مبلغ استهلاك در سالهای اولیه عمر مفید دارائی ثابت بمقدار بیشتری ودر سالهای بعد بمقدار کمتری محاسبه میشود . پیروان واستفاده کنندگان روشهای نزولی دلایل زیر را جهت برتری این روشها ارائه میدهند . آنان معتقدند که غالباً هرچه دارائی ثابت بیشتر مورد استفاده قرار میگیرد وازعمر مفید آن میگذرد کارآیی وبهره آن بهمان نسبت کم میگردد . یابعبارت دیگر دارائی ثابت در سالهای اولیه عمر خود بهتر وبیشتر مورد استفاده قرارمیگیرد وکارمیکند تا سالهای آخر آن وهمچنین در سالهای ابتدائی سود بیشتری میدهد . بنابراین باید مقدار ومبلغ بیشتری هزینه استهلاك برای سالهای اول عمر مفید آن درنظرگرفت . دلیل دیگر پیروان این روش آن است که

معتقدند هرچه ازعمر استفاده این‌نوع دارائیها می گذرد هزینه‌های تعمیرات ، نگهداری ومراقبتوسایر هزینه ها معمولا" افزایش می یابد . لذا باید بمنظوریکنواخت کردن جمع هزینه استهلاك وهزینه تعمیرات درسنوات مختلف عمر مفید دارائی ثابت در سالهای اولیه که هزینه‌تعمیرات کمتراست مقداربیشتری‌استهلاك محاسبه‌نمود . ودرسالهای‌آخرکه هزینه‌تعمیرات بیشتر است مقدار کمتری‌هزینه‌استهلاك باید درنظرگرفت .دلایل دیگرنیز وجود دارد که حائز اهمیت‌کمتری میباشد لذامورد بحث‌قرارنمیگیرد .تاکنون هدف استفاده‌این روشها بیان‌گردید . وذیلا" مهمترین روشهای نزولی محاسبه استهلاك کعبارتند از ۱ــ روش‌مجموع سنوات ۲ــ روش‌محاسبه‌استهلاك برمبنای ارزش دفتری مورد بحث قرار میگیرد .

۱ــروش‌مجموع سنوات : sun-of the years digits method

بمنظورتسهیل مطالعه و درك آسانتر مطلب وفرمولها فرض‌میکنیم حرف E نماینده‌قیمت تمام‌شده‌دارائی ثابت حرف S نماینده‌قیمت‌فرسوده‌دارائی ثابت (قیمت‌دارائی ثابت درپایان عمر مفید) ، حرف N نماینده‌عمر مفید دارائی ثابت (که ممکن‌است برحسب سال ، ساعت‌کار ، میزان تولید و نظایر آن باشد) حرف R نماینده‌مجموع ارقام سنوات‌عمر مفید (مثلا" اگرعمر مفید دارائی ثابت ۵ سال باشد R = ۵+۴+۳+۲+۱ = ۱۵ میشود) وحرف D نماینده رقم سال‌مورد استهلاك (برای‌سال‌اول ۱ برای‌سال دوم مساوی ۲ ،

برای سال سوم مساوی ۳ ، برای سال دهم مساوی ۱۰ میباشد) وبالاخره حرف D نماینده مقدار رومیزان استهلاك در هر دوره مالی باشد .

در این روش با توجه به مفروضات فوق مقدار استهلاك ازطریق فرمول زیر محاسبه میگردد .

$$D=(S-S)x-\frac{(n+1)-d}{Y-}$$

(C- S) رامجموع استهلاك (کل استهلاکی که باید بین سنوات مختلف عمر مفید تقسیم گردد) و یا مبنای محاسبه استهلاك می نامند و فرمول فوق را بطریق زیر میتوان نوشت :

مقدار استهلاك در هر دوره مالی = مبنای استهلاك (مجموع استهلاك) ×

$$\frac{\text{(عمر مفید دارائی ثابت+ ۱)- رقم سال مورد استهلاك}}{\text{مجموع ارقام سنوات عمر مفید}}$$

ضمناً لازم بیاد آوری است برای سهولت مجموع ارقام سنوات عمر مفید (R) را ازفرمول زیر نیز میتوان بدست آورد .

$$R= n\left(\frac{n+1}{2}\right)$$

مانند مثال قبل فرض میکنیم شرکت حسینی ماشین تولیدی امگای خود را بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری نموده است که قیمت فرسوده آن در پایان عمر مفید ۱۰۰۰۰ ریال میباشد .وپیش بینی میگردد عمر مفید این ماشین ۵ سال باشد . در این روش مقدار استهلاك بطریق زیر محاسبه میگردد .

$$Y = \frac{n(n+1)}{2} = \frac{5(6)}{2} = 15 \text{ یا } R = 5+4+3+2+1 = 15$$

مجموع ارقام سنوات عمر مفیـــد

مبنای = $C - S = 100000 - 10000 = 90000$ ریال

محاسبه استهلاک (مجموع استهلاک)

$$D = (C-S) \times \frac{(n+1)-d}{R} = 90000 \times \frac{(5+1)-1}{15} = 30000 \text{ ریال}$$

= = برای سال اول مقدار استهلاک

$$D = C-S \frac{(n+1)-d}{R} = 90000 \times \frac{(5+1)-2}{15} = 24000 \text{ ریال}$$

= برای سال دوم مقدار استهلاک

وهمینطـور میتوانیم تا سال آخر محاسبه نمائیم که ملاحظه میگردد در این روش مقدار استهلاک در سالهای اول بیشتر از سالهای بعد محاسبه گردیده ودر نظـــــر گرفته میشود . مقدار استهلاک هر دوره را به حساب هزینه استهلاک آن دوره — (جهت کسر از سود وزیان دوره) بدهکار وبه حساب انداخته استهـــــلاک (جهت کسر از دارائی ثابت مورد استهلاک در ترازنامه) بستانکار مینمائیم .

۲— روش محاسبه استهلاک برمبنای ارزش دفتری : double-declining metahod

در این روش برای محاسبه میزان استهلاک در هر دوره مالی (سنـــوات مختلف عمر مفید دارائی ثابت) یک نرخ استهلاک ثابت سالیانه محاسبه گردیده ودر مبنای محاسبه استهلاک (که در این روش ارزش دفتری دارائی ثابت میباشد) ضرب میگردد . برای روشن شدن مطلب توضیح دو نکته بسیار مهم لازم وضروری است .

۱ــ نرخ استهلاك ثابت سالیانه عبارت از دو برابر نرخ روش مستقیم میباشد وبطور ثابت برای هر دوره مالی مورد محاسبه قرار میگیرد . اگر فرض کنیم عمر مفید دارائی ثابت خریداری شده ۱۰ سال باشد از روش مستقیم در پایان هر دوره مالی ویا هر سال ۱۰ ٪ ($\frac{۱۰۰}{۱۰}$) ازقیمت دارائی ثابت بعنوان استهلاك درنظرگرفته میشود . در این روش دو برابر آن یعنی ۲۰ ٪ درنظر میگیرند و بآن نرخ استهلاك ثابت سالیانه میگویند .

۲ــ در این روش برخلاف روشهای دیگر (که مبنای محاسبه استهلاك عبارت از تفاوت قیمت تمام شده دارائی ثابت و قیمت فرسوده آن بود) مبنای محاسبه استهلاك ارزش دفتری دارائی ثابت (اندوخته استهلاك آن ــ قیمت تمام شده دارائی ثابت) میباشد . پس بطور خلاصه چنانچه فرض کنیم حرف B نماینده مبنای محاسبه استهلاك (ارزش دفتری دارائی ثابت) حرف R نماینده نرخ استهلاك ثابت سالیانه و D مقدار استهلاك درهر دوره مالی باشد . فرمول زیر برای تعیین میزان استهلاك درهر دوره مالی مورد استفاده قرار میگیرد .

$$D = R \times B$$

ویا بعبارت دیگر

مقدار استهلاك درهر دوره مالی = نرخ استهلاك ثابت سالیانه × ارزش دفتری دارائی ثابت .

مانند مثال قبل فرض کنیم شرکت حسینی یک دستگاه ماشین تولیدی بمبلغ ۱۰۰۰۰۰

ریال خرید اری می نماید . عمر مفید دارائی ثابت (ماشین تولیدی) ۵ سال برآورد شده وقیمت فرسوده آن در پایان عمرمفید ۱۰۰۰۰ ریال میباشد .

مقدار ومیزان استهلاك ازاین روش بطریق زیر محاسبه میگردد :

اول نرخ استهلاك ثابت سالیانه ٪۴۰ = ۲ × ٪۲۰ = R

ارزش دفتری ماشین درسال اول ریال ۱۰۰۰۰۰ = B

میزان استهلاك درپایان سال اول ۴۰۰۰۰ = ۱۰۰۰۰۰ × ٪۴۰ = RxB = D

برای سال دوم. B = ۱۰۰۰۰۰ − ۴۰۰۰۰ = ۶۰۰۰۰

میزان استهلاك برای سال دوم ۲۴۰۰۰ = (۶۰۰۰۰) ٪۴۰ = RxB = D

برای سال سوم . B = ۱۰۰۰۰۰ − ۶۴۰۰۰ = ۳۶۰۰۰

میزان استهلاك برای سال سوم ۱۴۴۰۰ = ۳۶۰۰۰ × ٪۴۰ = RxB = D

وهمینطور میتوانیم تا سال آخر محاسبه نمائیم . جدول زیرنشان دهنده میزان استهلاك تا پایان عمر مفید ماشین تولیدی یعنی پایان سال پنجم میباشد .

پایان سال	ارزش دفتری دارائی ثابت (مبنای محاسبه استهلاك)	نرخ استهلاك ثابت سالیانه	هزینه استهلاك هر دوره مالی (بدهکار)	اندوخته استهلاك (بستانکار)
۱	۱۰۰۰۰۰	٪۴۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰
۲	۶۰۰۰۰	٪۴۰	۲۴۰۰۰	۶۴۰۰۰
۳	۳۶۰۰۰	٪۴۰	۱۴۴۰۰	۷۸۴۰۰
۴	۲۱۶۰۰	٪۴۰	۸۶۴۰	۸۷۰۴۰
۵	۱۲۹۶۰	٪۴۰	۵۱۸۰	۹۲۲۲۰

د راینجا می بینیم که د رپایان سال پنجم ارزش د ارائی ثابت مبلغ ۱۲۹۶۰ ریال میباشد که با قیمت فرسوده برآورد ی آن (۱۰۰۰۰) ریال فرق د ارد واین یکی ازخصوصیات این روش میباشد . وهمچنین یکی د یگر ازخصوصیات این رو ش آن است که برای محاسبه میزان استهلاك فقط ارزش د فتری آنرا د رنظرگرفته وقیمت فرسوده آنرا نادیده میگیرد .

پ: محاسبه استهلاك برحسب مقدار فعالیت د ارائی ثابت e.activity method

د راین روش که بیشتر د رموءسسات صنعتی مورد استفاده قرار میگیرد عمر مفید د ارائی ثابت رابجای اینکه برحسب سال پیش بینی وبرآورد نمایند برحسب ساعت کار ویا مقدار ومیزان تولید آن تعیین مینمایند وبهمین مناسبت د وطریق برای محاسبه استهلاك د راین روش وجود د ارد .

۱ــ محاسبه استهلاك برحسب ساعت کارکرد ۲ــ محاسبه استهلاك برحسب میزان تولید که ذیلا" شرح داده میشود .

روش ساعت کارکرد : WORKING HOURS METHOD

اتخاذ این روش براین فرضیه استوار است که هرچه د ارائی ثابت بیشتر کار کند زود تر فرسوده میگرد د . واستهلاك آن باید برحسب مقدار ساعت کاری که د رهر د وره انجام میدهد محاسبه گرد د . و یا بعبارت د یگر عمر مفید د ارائی ثابت برحسب ساعت کار تخمین و برآورد میشود . برای محاسبه میزان استهلاك نرخ استهلاك را برای یکساعت کار د ارائی ثابت بدست آورده و د رمقدار ساعتی که از د ارائی ثابت

د رهر د وره استفاده میگردد ضرب میکنند . فرض کنیم حرف C نماینده قیمت خرید د ارائی ثابت و S قیمت فرسوده د ارائی ثابت و N عمر مفید آن باشد R و نرخ استهلاك سالیانه ، و D میزان استهلاك هرد وره باشد برای محاسبه نرخ استهلاك ومیزان استهلاك از فرمول زیر استفاده میگردد .

$$R = \frac{C-S}{N}$$

یا بعبارت دیگر

$$\text{نرخ استهلاك} = \frac{\text{قیمت تمام شده د ارائی ثابت} - \text{قیمت فرسوده آن}}{\text{عمر مفید د ارائی ثابت}}$$

واین مقدار که بدست آمد درمقدار ساعت کار هر د وره ضرب میکنیم تا میزان استهلاك بدست آید . ومانند مثال قبل : شرکت حسینی یکدستگاه ماشین تولیدی بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری مینماید که عمر مفید آن ۳۰۰۰۰ ساعت وقیمت فرسوده آن درپایان عمر مفید ۱۰۰۰۰ ریال میباشد . ساعت کارکرد ماشین سالهای مختلف تاپایان عمر مفید آن بشرح زیر میباشد .

سال اول	۷۷۰۰ ساعت
سال دوم	۷۰۵۰ ساعت
سال سوم	۶۶۰۰ ساعت
سال چهارم	۵۴۰۰ ساعت
سال پنجم	۴۷۰۰ ساعت
عمر مفید (کل ساعت کارکرد)	۳۰۰۰۰ ساعت

د راین روش برای محاسبه استهلاك بطریق زیرعمل میگردد .

نرخ استهلاك برای هرساعتکار کرد ماشین ۳ = $R = \frac{C-S}{N} = \frac{۱۰۰۰۰۰ - ۱۰۰۰۰}{۳۰۰۰۰} = ۳$

مقدار استهلاك برای سال اول $D = ۳ \times ۷۷۰۰ = ۲۳۱۰۰$

مقدار استهلاك برای سال دوم $D = ۳ \times ۵۷۰۰ = ۱۷۱۰۰$

وهمینطور میتوان تا سال آخر محاسبه نمود که جدول زیرنشان دهنده میزان استهلاك تا پایان عمرمفید ماشین تولیدی میباشد .

پایان سال	ساعت کارکرد	نرخ استهلاك	هزینه استهلاك (بدهکار)	اندوخته استهلاك بستانکار	ارزش دفتری
۰					۱۰۰۰۰۰
اول	۷۷۰۰	۳	۲۳۱۰۰	۲۳۱۰۰	۷۶۹۰۰
دوم	۵۷۰۰	۳	۱۷۱۰۰	۴۰۲۰۰	۵۹۸۰۰
سوم	۶۶۰۰	۳	۱۹۸۰۰	۶۰۰۰۰	۴۰۰۰۰
چهارم	۵۳۰۰	۳	۱۵۹۰۰	۷۵۹۰۰	۲۴۱۰۰
پنجم	۴۷۰۰	۳	۱۴۱۰۰	۹۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

۲- روش میزان تولید (روش تعداد محصول) units of production metahods

د راین روش عمرمفید دارائی ثابت برحسب تعداد محصولی که میتواند تولید کند پیش بینی وبرآورد میگردد وبرای محاسبه میزان استهلاك در هر دوره مالی نرخ استهلاك برای یك واحد تولیدی محاسبه گردیده ودر مقدار محصول تولید شده در هر دوره مالی ضرب میگردد . این روش نیز مانند روش ساعت کارکرد در موسسات

صنعتی مورد استفاده قرارمیگیرد . فرمول نرخ استهلاک برای مدت عمر مفید دارائی ثابت بشرح زیر تعیین میگردد .

$$R=\frac{C-S}{N}$$

که در آن C نماینده قیمت تمام شده دارائی ثابت ، S قیمت فرسوده دارائی ثابت در پایان عمر مفید N نماینده عمر مفید برحسب مقدار محصول تولیدی است . فرمول فوق را درفارسی بطریق زیرمیتوان نوشت .

$$\text{نرخ استهلاک} = \frac{\text{قیمت تمام شده دارائی ثابت} - \text{قیمت فرسوده دارائی ثابت}}{\text{عمر مفید دارائی ثابت (تعداد محصول)}}$$

وبرای محاسبه میزان استهلاک در هر دوره مالی نرخ استهلاک راکه ازطریق فوق بدست آمده در تعداد محصول تولید شده در هر دوره ضرب میکنیم . برای روشن شدن مطلب به مثال زیر توجه شود .

مانند مثال قبل فرض میکنیم که شرکت حسینی ماشین تولیدی امگا را بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری می نماید . وپیش بینی میگردد که این ماشین تولید در مدت عمر مفید آن قادر بتولید ۳۰۰۰۰ واحد محصول میباشد وقیمت فرسوده آن در پایان عمر مفید ۱۰۰۰۰ ریال است . میزان تولید در دوره های مختلف مالی بشرح زیر میباشد .

سال اول	۱۰۰۰۰ واحد
سال دوم	۶۰۰۰ واحد
سال سوم	۵۰۰۰ واحد

سال چهارم ۵۰۰۰ واحد

سال پنجم ۴۰۰۰ واحد

۳۰۰۰۰ واحد

در این روش برای محاسبه میزان استهلاک در سالهای مختلف (دوره های مالی مختلف) بطریق زیر عمل میگردد .

$$\text{نرخ استهلاک} = \frac{\text{قیمت تمام شده دارائی ثابت} - \text{قیمت فروخته دارائی ثابت}}{\text{عمر مفید دارائی ثابت (تعداد محصول)}}$$

ویا بعبارت دیگر

$$R = \frac{C-S}{N} = \frac{۱۰۰۰۰۰ - ۱۰۰۰۰}{۳۰۰۰۰} = ۳ \text{ (ریال)}$$ نرخ استهلاک برای هر واحد تولیدی

$D = ۳ \times ۱۰۰۰۰ = ۳۰۰۰۰$ میزان استهلاک برای سال اول

$D = ۳ \times ۶۰۰۰ = ۱۸۰۰۰$ میزان استهلاک برای سال دوم

و بهمین طریق میتوان تا پایان عمر مفید میزان استهلاک را محاسبه نمود .

جدول زیر نشان دهنده میزان استهلاک تا پایان عمر مفید آن میباشد .

سال	تعداد واحد تولید شده در هر سال	نرخ استهلاک	هزینه استهلاک بدهکار	اندوخته استهلاک جمع شده	ارزش دفتری
۰					۱۰۰۰۰۰
۱	۱۰۰۰۰	۳	۳۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۷۰۰۰۰
۲	۶۰۰۰	۳	۱۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۵۲۰۰۰
۳	۵۰۰۰	۳	۱۵۰۰۰	۶۳۰۰۰	۳۷۰۰۰
۴	۵۰۰۰	۳	۱۵۰۰۰	۷۸۰۰۰	۲۲۰۰۰
۵	۴۰۰۰	۳	۱۲۰۰۰	۹۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

روش ساعت کارکرد وروش میزان تولید بطورکلی د رموارد یکه د ارائی ثابت ازلحاظ فیزیکی مورد بهره‌برد اری قرارمیگیرد مناسب میباشد . مثلا" موتورهواپیما برحسب ساعتکارکرد آن مستهلك میگردد ویامثلا" میزان استهلاك کامیون خرید اری‌شده ویاهرنوع اتومبیل برحسب مقد ارکیلومتر آن مورد محاسبه قرارمیگیرد . ومسئله‌مهمی که د راین روش وجود د ارد پیش‌بینی عمرمفید وهمچنین برای اینکه میزان استهلاك مناسب باشد باید ساعت کار واقعی راطوری تنظیم نمود که با ساعتکارکرد ویامیزان تولید د رهر د وره برابرگردد .

ت ـ اند وخته استهلاك (استهلاك جمع‌شده) :

d. accumulated

پس از انکه میزان استهلاك د رهر د وره مالی ازطریق یکی از روشهای فوق تعیین ومحاسبه‌گردید مبلغ تعیین‌شده رادر د وحساب جد اگانه بنام هزینه استهلاك واند وخته استهلاك (استهلاك جمع‌شده) ثبت ونگهد اری می نمائیم . ویابعبارتد یگرمقد ار استهلاك هرد وره‌رابه‌حساب هزینه استهلاك جهت کسر از سود وزیان د وره‌بد هکار و به‌حساب اند وخته‌استهلاك جهت کسر ازد ارائی ثابت مورد استهلاك بستانکار می نمائیم . وماند ه حساب اند وخته استهلاك د رترازنامه زیر د ارائی مورد استهلاك جهت کسر ازآن منعکس میگردد . این حساب‌به‌سبب آنکه اثرمنفی د رستون د ارائی موءسسات د ارد بنام حسابهای تقلیل د هند ه د ارائی ویاد ارائی منفی معروف هستند . معمولا" عملیات مربوط

به‌محاسبه‌استهلاك وثبت آن‌در دفاتر درپایان‌هر دوره‌مالی انجام‌میگیرد و برای هریك از دارائی ثابت‌یك حساب هزینه‌استهلاك ویك حساب‌اندوخته استهلاك بطورجداگانه نگهداری‌میشود وبدنبال آن‌نام‌دارائی ذکرمیگردد . مانند هزینه استهلاك ـ اثاثه اداری ، هزینه استهلاك ـ ساختمان‌ویا اندوخته‌استهلاك اثاثه اداری ـ اندوخته‌استهلاك ـ ساختمان‌ونظایر آن .

سود سهام‌برای‌هرسهم : EHRNING PER SHARE

عبارت‌ازمبلغ کل سود ویژه‌تقسیم بر تعداد سهام میباشد . ویابعبارت دیگر عبارت‌از مقدارسودی‌است(اعم ازقابل تقسیم ویاغیرقابل‌تقسیم) که بهر سهم‌تعلق‌میگیرد . مقداری‌که‌قابل‌تقسیم میباشد بین سهامداران‌بصورت مختلف تقسیم‌میگردد وباقیمانده‌بصورت اندوخته‌ها جهت تصمیمات‌آینده در موءسسه‌باقی میماند .

ثبت (وارد کردن) معاملات : ENTRIES

عبارت‌از ثبت ویاوارد کردن معاملات وفعالیتهای‌موءسسه در دفاتر آن میباشد .

الف ـ ثبت اصلاحی (اصلاحات) : a. adjusting

صورتحسابهای‌مالی که‌در پایان هر دوره‌در موءسسه‌تهیه‌میشود بایدبدرستی نتیجه فعالیتهای‌مالی دوره‌مذکور ، سود و زیان حاصله‌وهمچنین وضع مالی موءسسه رادرپایان‌دوره‌نشان‌دهد . این‌صورتحسابها درصورتی میتواند

برای استفاده کنندگان آن مفید واقع شود که اقلام مندرج در آن صحیح وقابل اعتماد بوده و با واقعیت تطبیق نماید . در پایان دوره مالی مانده برخی از حسابها در دفاتر کل و یا در تراز آزمایشی بطور کامل با واقعیت امر مطابقت ندارد و یا بعبارت دیگر بدرستی میزان دارائی ، بدهی ، هزینه و یا درآمد مؤسسه را نشان نمیدهد . بنابراین برای اینکه صورتحسابهای مؤسسات در پایان دوره مالی صحیح و مطابق با واقعیت تهیه شود پیش از تهیه آن باید تغییرات و اصلاحات لازمه در برخی حسابها انجام گردد . بنابراین اصطلاح فوق عبارتست از ثبت اصلاحاتی است که در پایان هر دوره مالی جهت مطابق نمودن مانده حسابها با واقعیت انجام میگیرد . و این ممکن است مربوط به معاملاتی باشد که انجام شده و ثبت نگردیده است و یا معاملاتی که ثبت شده و باعمل معکوس اثر آن خنثی میگردد و یا اصلاحات دیگر . مهمترین این اصلاحات عبارتند از :

۱ــ هزینه های ثبت شده که باید بین چند دوره مالی تقسیم گردد .

مانند پیش پرداخت هزینه ، هزینه استهلاك . که در هر دوره مالی باید میزان هزینه انجام شده را محاسبه نمود . و در پایان دوره ثبت اصلاحی مربوط به آنرا انجام داد .

۲ــ درآمد های ثبت شده که باید بین دو یا چند دوره تقسیم گردد . مانند انواع پیش دریافت درآمد .

مثلا " فرض کنیم ساختمانی را به مبلغ ۱۸۰۰۰ ریال برای ۳ سال اجاره داده ایم که این

یك پیش دریافت درآمد میباشد در آخرهرسال باید مبلغی که واقعاً جزو درآمد ماستبه‌حساب درآمد دوره‌منظورنمائیم که‌در این حالت ۶۰۰۰ ریال میباشد .

۳ـ هزینه‌های تعلق گرفته وثبت‌نشده : شامل زیان مطالبات مشکوك الوصول بهره پرداختنی ، حقوق پرداختنی ونظایر آن که‌در پایان دوره‌هنوز ثبت نگردیده است.

۴ـ درآمدهای ثبت‌نشده : مانند بهره‌دریافتنی وسایر وجوه‌دریافتنی که‌در تاریخ تنظیم صورت‌حسابها دریافت وثبت نگردیده درحالیکه‌تعلق گرفته‌است.

ب ـ بستن حساب: b. closing

بطورکلی از نظربستن‌حسابها کلیهٔ‌حسابهای مؤسسه رامیتوان‌به‌دوگروه تقسیم‌نمود ، حسابهای دائمی وحسابهای موقتی .

حسابهای دائمی حسابهائی هستند که‌مانده آن‌ازیك دوره‌مالی به‌دوره‌مالی بعد انتقال‌می یابد . حسابهای‌مربوط به دارائی ، بدهی ، سرمایه جزو این گروه‌میباشند .

حسابهای‌موقتی حسابهائی هستند که‌برای‌محاسبه‌سود وزیان ویژه‌ویابعبارتدیگر تعیین‌مقدارافزایش‌و یاکاهش‌سرمایه دریك دوره‌مالی نگهداری‌میشوند ودرپایان دوره‌مالی نیزبسته میشود ومانده آنهانیز به‌دوره‌مالی بعد انتقال‌نمی یابد مانند حسابهای‌درآمد وحسابهای‌هزینه .

برای بستن حسابهای موقتی در پایان دوره باید ابتدا عملیات مربوط به آنرا در دفاتر روزنامه ثبت وسپس اقلام ثبت شده را به دفتر کل انتقال داد و قاعده کلی برای بستن این نوع حسابها این است که حسابها را اماندهگیری نموده و آنهائی را که مانده بستانکار دارند معادل آن بدهکار وحساب خلاصه سود وزیان رابستانکار نمود . عمل عکس برای حسابهای موقتی که دارای مانده بدهکار هستند میتوان انجام داد . برای روشن شدن مطلب فرض کنیم مانده حساب هزینه اجاره بها مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال باشد بدیهی است که مانده این حساب بدهکار است برای بستن این حساب ابتدا حساب هزینه اجاره بها را معادل ۱۰۰۰۰ ریال بستانکار وحساب خلاصه سود وزیان را ۱۰۰۰۰ ریال بدهکار می نمائیم وبدین وسیله حساب موقتی مذکور بسته شده واز بین میرود . پس از بستن کلیه حسابهای موقتی نتیجه کلیه حسابهای موثر در سود وزیان دوره مالی در حساب خلاصه سود وزیان تلخیص میگردد . وسپس سود وزیان دوره مشخص گردیده ومانده آن جهت افزایش ویا کاهش در سرمایه بحساب سرمایه منتقل میگردد . پس از اینکه حسابهای موقتی به ترتیب فوق بسته شد یعنی مانده آنها به صفر رسید . حسابهای دائمی را اماندهگیری می نمائیم و یک تراز آزمایشی از مانده حسابها تهیه میگردد که تراز آزمایشی اختتامی نامیده میشود .

پ ـ ثبت معاملات در دفتر روزنامه : c. Journal

دفتر روزنامه که آنرا دفتر ثبت اولیه می نامند عبارت از دفتری است که

کلیه فعالیتهای مالی موءسسه در آن به‌ترتیب تاریخ وقوع ثبت‌وتوضیح داده‌میشود دفتر روزنامه دارای انواع‌مختلف میباشد که ساده‌ترین آن دفتر روزنامه‌د وستونی استکه‌د رقسمت‌مربوطه‌توضیح داده‌میشود . ثبت معاملات در دفتر روزنامه بطریق زیرانجام‌میگیرد .

۱ــ در ستون‌تاریخ زمان‌انجام وتاریخ وقوع معامله‌ثبت‌میگردد .

۲ــ نام‌حسابی که بد هکاراست‌د رنخستین‌سطر ستون شرح نوشته‌میشود ومبلغ‌بد هکار د رهمان‌سطر د ر ستون بد هکار ثبت میگردد .

۳ــ نام‌حسابی که‌بستانکاراست‌د رسطر بعد د رستون شرح ثبت ومبلغ بستانکارنیز د رمقابل‌آن‌د رستون بستانکارنوشته‌میشود .

٤ــ د رسطربعد نیز توضیحی د رمورد چگونگی انجام معامله‌نوشته میشود .

٥ــ د رستون‌عطف شماره‌صفحه ویاشماره‌حساب د فتر کل که‌مبلغ بآن حساب‌نقل شده د رج میگردد . برای‌روشن‌شدن‌مطلب فرض میکنیم‌تجارتخانه احمدیان مبلغ ۲۰۰۰ ریال‌حقوق‌کارمندان‌خود راپرداخت‌می نماید . تاریخ پرداخت‌آن ۳۱ شهریور ۲۵۳۵ میباشد این‌معامله د ر د فتر روزنامه بطر زیر ثبت میگردد .

تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۳۱	شهریور ۲۵۳۵	هزینه حقوق	۵۱	۲۰۰۰۰	
		صندوق بابت پرداخت حقوق شهریور ماه کارمندان	۱۱		۲۰۰۰۰

ثبت هرفعالیت مالی را در دفتر روزنامه یك آرتیکل می نامند . چنانچه در نتیجه انجام یك معامله بیش از یك حساب بدهکار و یا بیش از یك حساب بستانکار شود ثبت معامله مذکور در دفتر روزنامه یك آرتیکل مرکب نامیده میشود . در این حالت حسابهای بدهکار در زیر یکدیگر و عناوین حسابهای بستانکار نیز زیر هم قرار میگیرند . بطور کلی چه در ثبت آرتیکل ساده و چه در ثبت آرتیکل مرکب ابتدا نام حساب یا حسابهائیکه بدهکار اند و سپس نام حساب و یا حسابهائیکه بستانکار اند نوشته میشود .

ت ـ ثبت معاملات در دفتر کل : d. ledger

دفتر کل عبارتست از مجموعه ای حسابها که در یك موءسسه نگهداری میشود . وهمانطوریکه در قسمت تعریف حساب (دفتر کل) توضیح داده شد این حسابها از سه قسمت اصلی بشرح زیر تشکیل شده است . ۱ ـ عنوان حساب .

۲ـ سمت راست (بدهکار حساب) ۳ـ سمت چپ (بستانکار حساب)

تذکار این نکته مهم است که در انگلیسی طرف بدهکار و بستانکار حساب عکس فارسی میباشد .

پس از آنکه معاملات در دفاتر روزنامه مؤسسه ثبت گردید لااقل هفته‌ای یکبار باید اقلام مندرج در آنرا به حسابهای مربوطه در دفتر کل انتقال داد .

برای ثبت معاملات در دفتر کل و حسابهای بطور کلی حسابها را به ۵ گروه تقسیم می نمایند .

۱ـ دارائی ۲ـ بدهی ۳ـ سرمایه ۴ـ درآمد ۵ـ هزینه .

هر نوع معاملاتی که باعث افزایش حسابهای دارائی و یا حسابهای هزینه گردد در ستون بدهکار ثبت میگردد . و معاملاتی که باعث کاهش در دارائی و یا هزینه گردد در ستون بستانکار ثبت میشود .

فرض کنیم مبلغ ۲۰۰۰ ریال بابت اجاره بها پرداخت میشود و در این حالت انجام این فعالیت باعث کاهش حساب صندوق که یکی از انواع حساب دارائی است میگردد پس حساب صندوق باید بستانکار شود . همچنین این فعالیت باعث افزایش هزینه میگردد در نتیجه حساب هزینه اجاره بایستی بدهکار گردد .

و هر نوع فعالیت و معامله‌ای که باعث افزایش در حسابهای سرمایه ، بدهی ، درآمد گردد در ستون بستانکار نوشته میشود و بعکس هر نوع معامله‌ای که باعث کاهش در حسابهای مذکور گردد در ستون بدهکار نوشته میشود .

ث ـ نقل اعداد به دفترکل : e. posting

پس از ثبت معاملات وفعالیتهای موءسسه در دفتر روزنامه بایستی هرچند یکبار اقلام بدهکار وبستانکار ثبت شده رابحسابهای مربوطه در دفتر کـــل انتقال داد . این عمل رانقل اعداد از دفتر روزنامه به دفترکل می نامند ومعمولا" هفته ای یکبار باید انجام گیـرد .

EQUITIES

ویابعبارت دیگر عبارت ازمنابعی استکه بوسیله آن دارائی موءسسه تحصیل گردیده وخریداری میگردد . این منابع از دوقسمت بدهی وسرمایه تشکیـــل گردیده است. قسمت بدهی نشان میدهد که چه مقدار ازدارائی تحصیل شده برای فعالیتهای موءسسه ازطریق افرادی غیـرازصاحبان سرمایه (بانکداران ، ـ بستانکاران ، نظایر آن) بدست آمده است. سرمایه موءسسه نشان دهنـده آن است که چه مقدار دارائی بوسیله سرمایه گذاری صاحبان سرمایه (موءسســه) تهیه گردیده است .

هزینه هـــا : EXPENSES

الف ـ
هزینه های تعلق گرفته : a. accrued

عبارت از هزینه هائی استکه انجام گردیده ولی هنوز پرداخت نگردیـده ودر دفاتر ثبت نشده است وجزو بدهی موءسسه میباشد . مانند حقوق پرداختنی ، اجاره پرداختنی ، بهره پرداختنی ونظایر آن . برای روشن شدن مطلب بمثـال

زیر توجه شود . فرض میکنیم حقوق ماهیانه فروشنده یک موءسسه . . . . ۲ ریال باشد و در دهم هرماه پرداخت گردد . و در آخر دوره مالی مثلاً (پایان اسفند) باید مبلغ . . . . ۲ ریال جزو هزینه دوره جاری منظور کرد . در این تاریخ بعلت اینکه حقوق هنوز پرداخت نگردیده (بعلت آنکه در دهم ماه بعد پرداخت میگردد) در دفاتر ثبت نشده درحالیکه واقعاً هزینه انجام شده است. بنابراین در پایان دوره مالی مبلغ فوق را به حساب هزینه حقوق بدهکار وحساب حقوق پرداختنی را بستانکار می نمایند . حساب هزینه حقوق به حساب سود وزیان دوره منتقل گردیده و حساب حقوق پرداختنی که یک بدهی محسوب میشود در ترازنامه در طبقه بدهی جاری نشان داده میشود .

اقلام فوق العاده : EXTRAORDINARY ITEMS

عبارت از سود و یا زیان حاصل از فعالیتهائی است که ارتباط مستقیم باعملیات اصلی موءسسه ندارد . وبهمین علت آنها را بعنوان اقلام فوق العاده نامگذاری نموده اند . سود وزیان حاصل از این فعالیتها ویا هرنوع تغییری در سود وزیان موءسسه در نتیجه در سرمایه آن باید بصورت جداگانه نشان داده شود . وغالباً در صورت حساب سود وزیان پس از آنکه سود یا زیان ویژه حاصل از فعالیتهای اصلی موءسسه محاسبه گردید این اقلام جهت کسر ویا اضافه شدن بآن در زیر سود وزیان ویژه نوشته میشود .

فرض میکنیم در یک موءسسه تولیدی که فعالیت آن تولید کالا و فروش آن است .

زمینی بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری گردد وپس ازمدتی بمبلغ ۱۵۰۰۰۰ ریال فروش برود . مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال سود حاصل ازاین فعالیت (که بافعالیت اصلی موءسسه مغایر است) بعنوان یك استفاده اضافی تلقی میگردد ودر صورت حساب سود وزیان درپائین سود ویژه حاصل ازفعالیت اصلی موءسسه بعنوان سود اضافی نشان داده میشود . وبرعکس چنانچه زمین بمبلغ کمتری فروخته شود همین عمل انجام میگردد ومبلغ زیان بعنوان ضرر اضافی جهت کسر از سود ویژه درپائین آن نشان داده میشود . سایر سود وزیان حاصل ازاین نوع فعالیتها معمولا" عبارتند از . تقسیم سود بین سهامداران (سرمایه داران) ، هزینه بهره (درموءسسات غیر از صرافی وبانك) ، درآمد بهره ، سود وزیان حاصل از فروش زمین ، ساختمان (درموءسساتی بغیراز موءسسات معاملات ملکی) ونظایر آن وهمانطوریکه گفته شد سود وزیان حاصل ازاین نوع فعالیت ها باید بطورجداگانه ای نشان داده شود .

FINANCIAL ACCOUNTING STANDARD BOARDS

درکشورآمریکا انجمنی مرکب ازمتخصصان فن وحسابداران رسمی ومستقل میباشند که از ۲۱ نفر عضو تشکیل گردیده است . وظیفه و هدف این گروه تحقیق و بررسی دراصول وموازین حسابداری بمنظور توسعه وتطبیق دادن آن با وضع اقتصادی و قوانین جاری مملکتی وارائه روشها ومتدهای جدید حسابداری میباشد . این انجمن که حداقل ۱۷ نفر ازاعضاء آن راحسابداران رسمی ومستقل

کشور آمریکا تشکیل داده‌اند به‌هیچ کمیته‌ویا سازمان دولتی وابسته‌نبوده و مستقل هستند وحقوق‌آنان‌از طرف‌انجمن حسابداران‌رسمی ومستقل‌کشور آمریکا تأمین‌میکردد . و وظیفه‌ای‌بجز تحقیق‌وبررسی برای رسیدن‌بهدفهای فوق‌ندارند .

دفتـــرکـــل : GENERAL LEDGER

برای‌تسهیل صورتحسابها باید برای‌هر فعالیت‌ومعاملاتی که‌دارای خصوصیات مشترکی هستند حساب‌جداگانه‌تهیه ونگهداری‌نمود . وبرای‌این منظور برای‌هریك ازاقلام مذکوریك کارت ویاصفحه‌ای‌ازیك دفتر اختصـــاص داده‌میشود تادراین‌صفحه‌ویاکارتیك حساب‌نامیده‌میشود . مثلاً کلیه‌عملیـــات ومعاملات مربوط به فروش‌در حساب‌فروش ثبت‌میگردد . ویابرای صندوق ، بدهکاران سرمایه باید حسابهای جداگانه‌ای‌نگهداری‌کرد . مجموعه حسابهای‌یـــك موءسسه رادفتر کل می نامند . ویابعبارتدیگر دفترکل‌عبارتازمجموعه‌حسابهائی استکه‌دریك موءسســه نگهداری‌شود .

اصول‌وموازین‌مورد قبول‌حسابداری :

GENERALLY ACCEPTED ACCOUNTING PRINCIPLES

عبارتازاصول‌وموازینی استکه‌مورد قبول‌گروه‌زیادی‌ازمتخصصان واهـــل‌فن حسابداری‌میباشد ودرعمل سرمشق آنان قرارمیگیرد . منظورازوضع این قواعـــد کلی یااصول وموازین آن استکه عملیات حسابداری‌ونتایج حاصله‌ازآن بـــرای

اشخاص ذینفع دارای مفهوم ومعانی مشترکی باشد . چنانچه هرحسابدار بنابذوق وسلیقه خود مبادرت بانجام عملیات حسابداری ، نگاهداری وثبت حسابها وتهیه صورتحسابمالی بنماید حاصلکار اوبرای دیگران که ازذوق و سلیقه متفاوتی برخوردارند معنی ومفهومی نخواهد داشتومقایسه فعالیتهای مالی یك موسسه در ادوار مالی مختلف باصورتحسابهای موسسه مشابه دیگر امکانپذیر نیست . پسربطورکلی اصول وموازین حسابداری عبارت از نظریه ها وروشهائی استکه بوسیله کارشناسان حسابداری ، استادان فن ، انجمنهای حرفه ای و سایر صاحب نظران برای انجام عملیات حسابداری اعم از چگونگی نگهداری دفاتر ، حساب ، تهیه صورتحسابها وتعیین نتایج حاصله از فعالیتهای مالی موسسات اظهار وپیشنهاد میشود وپس ازبحث وبررسی وتجزیه و تحلیل متخصصان واستادان فن مورد قبول عامه قرارمیگیرد که مهمترین این اصول که درسازمانهای فردی (غیرشرکت) اجرامیگردد ذیلا" شرح داده میشود .

الف ـ a. cost principle

یعنی هزینه موقعی واقعیت پیدامینماید که انجام گردد ویابعبارت دیگرهزینه هرسازمان موقعی نیستکه پول آن پرداخت میشود بلکه زمان انجام هزینه میباشد .

ب ـ b. revenue principle

یعنی موقعیکه فروش انجام گردید نتیجه حاصل ازفروش باید جزو درآمد

محسوب گردد . و یا بعبارت دیگر زمان تشخیص درآمد زمان دریافت پـــــول نمیباشد بلکه زمان انجام معامله که نتیجه اش درآمد استعلاك عمل و زمـــــان تشخیص درآمد اســـت.

پ ــ اصل وضع هزینه های یك دوره از درآمد همان دوره :

c. matching cost against applicable revenue

منظور از این اصل آن استکه در تعیین سود و یا زیان یك دوره مالی باید کلیه اقلام درآمد وهزینه همان دوره به حساب منظور گردد . ویا بعبارت دیگر برای تعیین سود ویا زیان یك دوره مالی اقلام درآمد و هزینه ای را منظور داشت که هـــر دو متعلق بهمان دوره بوده ودر همان دوره انجام شده باشند .

ت ــ اصل واقعیت : d. objectivity

منظور از این اصل آن استکه حتی الامکان سعی شود تا عملیات حسابداری وگزارشات مالی مبتنی برحقایق وواقعیات باشد . مثلا " تا عملا " معاملـــه ای انجام نشده ویا معاوضه ای صورت نگرفته ، درآمد ویا هزینه ای تحقق نیافته نبایـد در دفاتر چیزی ثبت گردد .

ث ــ اصل ثبات رویـــه : e. consistency

اصولا " حسابدار برای ثبت ، طبقه بندی ، تلخیص فعالیتهای مالی بایـد دو شرط مطلوب ومناسبی را موافق با اصول وموازین حسابداری برگزیند وسعی نمایـد این روش را در دوره مالی آینده بکار بـــرد تا بدینوسیله مقایسه صورتحسابهای مالی

ادوار مختلف امکان‌پذیر باشد .

ج ـ اصل افشاء حقایق : f. full disclosure

منظور از این اصل آن است که حسابداران موظفند حقایق را بطور کامل آشکار سازند و در صورتحسابهائیکه تهیه می نمایند توضیح و یاد آوری کلیه اطلاعاتی که مورد استفاده مدیران و سایر اشخاص ذینفع قرار میگیرد و آنان را باحقایق و واقعیات آشنا میسازد لازم وضروری است در غیراینصورت حاصل کار آنان وگزارشهای مالی تهیه شده مفید وکافی نبوده ودر بعضی موارد گمراه‌کننده نیز میباشد .

ج ـ g. exception

این اصل حاکی از این است که در حسابداری موارد ی پیش میآید که استثنائی میباشد . وباید حسابدار به مسائلی رسیدگی نماید که قابل اهمیت بوده ومسائل کوچك را با استفاده از نیروی فکری وطرح سیستم بهتر حل نماید . ویا بعبارت دیگر در حسابداری فقط نکاتی که دارای اهمیت کافی باشد باید در حسابها انعکاس یابد .

ح ـ اصل تفکیك شخصیت حقوقی موءسسات از شخصیت حقیقی صاحب یا صاحبان آن :

h. seperat entity assumption

همانطوریکه از تعریف آن مشخص میگردد در حسابداری بایستی شخصیت حقوقی موءسسات را از شخصیت حقیقی صاحبان آن تفکیك نمود . برای روشن شدن

مطلب به‌مثال زیرتوجه‌شود .

اگر ساختمان یك فروشگاه متعلق به‌صاحب آن باشد . ممکن است ساختمان مذکور بعنوان قسمتی از سرمایه‌صاحب آن تلقی گردد وازآن بعنوان فروشگاه استفاده‌نماید . دراین حالت چون ساختمان جزو دارائی موءسسه محسوب میگردد نمیتوان مبلغی بعنوان اجاره‌بهای فروشگاه به‌حساب هزینه منظور نمود بلکه میتوان برای آن استهلاك درنظر گرفت . ودرحالت دوم اگر ساختمان جزو سرمایه موءسسه نباشد نمیتوان برای آن استهلاك درنظر گرفت وبجای آن میتوان برای آن اجاره‌بها محاسبه نمود .

خ ـ اصل دوام فعالیتهای مالی موءسسات : i. continuity

منظوراز این اصل آن است که حسابداران بایستی بهنگام تهیه صورتحسابهای مالی فرض کنند که فعالیتهای مالی موءسسه برای همیشه ادامه خواهد یافت .

د ـ اصل واحد پول : j. unit of measure

اعدادی که در دفاتر و صورتحسابهای مالی ثبت ونگهداری میشوند نباید معرف حجم ومقدار اموال ویا اشیاء باشد بلکه بهای آن نوشته میشود و واحد اندازه‌گیری پول رایج کشور میباشد .

ذ ـ اصل لزوم قبول دوره مالی : k. time period

جهت محاسبه ونمایش چگونگی فعالیتهای مالی یك موسسه بایستی عمر موءسسه را به ادوار مختلف تقسیم نمود ودرپایان هردوره نتیجه فعالیت مالی وعملکرد موسسه را

راتعیین ومورد تجزیه و تحلیل قرارداد .

حق سرقفلی : GOOD WILL

سرقفلی یکی ازانواع دارائیهای غیرمشهود میباشد . یعنی باوجود اینکه وجود آن درخارج برای موءسسه خریدارمشهود نیستبرای آن دارای ارزش میباشد واغلب باپرداخت وجهی بدست میآید . وغالباً حق سرقفلی بابتحسن شهرت ، موقعیت خوب ، موفقیت تجارتخانه بهفروشنده پرداخت میگردد . فرض کنیم ارزش بازار دارائیهای موءسسهای ۱۰۰۰۰۰ ریال باشد (اعم از زمین ، ساختمان ، ماشین آلات وغیره) و بدهی آن ۲۰۰۰۰۰ ریال . چنانچه تجارتخانه دیگری این موءسسه را بمبلغ ۹۰۰۰۰۰ ریال خریداری نماید . مبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال (۸۰۰۰۰۰ - ۹۰۰۰۰۰) کهاضافه پرداختهاست بعنوان حق سرقفلی بابتحسن شهرت وسایرمزایای تجارتخانه فروشنده تلقی میگردد . بطورکلی حق سرقفلی عبارتست مبلغی استکهتوسطموءسسه خریدار بیشتر ازارزش کل دارائی (بهقیمتبازار) منهای بدهیهای موءسسه فروشنده پرداخت میگردد .

GROSS MARGIN

عبارتست ازتفاوتبین قیمتفروشوقیمت تمامشدهکالای فروش رفته و یا بعبارت دیگر سود ناخالص میباشد و فرمول آن بطریق زیر است :

قیمت تمامشدهکالایفروشرفته - فروش خالص = سود ناویژه

دوره مالی دوره مالی دوره مالی

درآمد : INCOME

درآمد رامیتوان عبارتازافزایش درسرمایه موءسسه دراثرفعالیت های مالی تلقی نمود . ویابعبارتدیگرعبارتازمبلغی استکه بین سرمایه داران طی یك دوره مالی تقسیم میگردد بدون آنکه تغییری دراصل سرمایه حاصل شود و به زبان دیگربدون اینکه تفاوتی بین سرمایه دراول دوره وسرمایه درآخر دوره مشاهده گردد .

صورتحساب سود وزیان : INCONE STATEMENT

عبارتازصورت حسابی استکه چگونگی ونتیجه فعالیتهای مالی یك موءسسه راطی دوره مالی نشان میدهد .

مالیاتبر درآمد : INCOME TAXES

مالیاتراميتوان عبارتاز ادعای دولت برروی درائی موءسسه تلقی نمود . ومالیاتبردرآمد عبارتاست ازمالیاتی استکه دولت از درآمد خالص افراد ویا موءسسات دریافت می نماید .

فروش باقساط : INSTALLMENT SALES

یکی ازانواع حالتهای فروش میباشد و دراین نوع فروش مبلغی ازفروش را بعنوان پیش قسط دریافتمیدارند وبقیه رابطورقسطی (ماهیانه ، سه ماهه ، شش ماهه وغیره) وصول مینمایند .

INTERNAL REVENUE SERVICES

عبارتاز یك سازمان دولتی در آمریکا میباشد که مسئول جمع آوری مالیات بر درآمد است. وکلیه صورتحسابهای مالی موءسسات جهت پرداخت مالیات باید به تصویب این سازمان برسد . و چنانچه سازمان ویا افراد کشور بدلایلی مدعی باشند که زیاد تر از عایدات ودرآمد شان مالیات پرداخته اند از طریق این سازمان با ارائه مدارك میتوانند مازاد مالیات پرداختی را دریافت نمایند .

موجودی کالا : INVENTORIES

بطورکلی موجودی کالا را میتوان اقلامی از دارائی های مالی مشهود یك موءسسه دانست که برای فروش در جریان عادی فعالیتهای تجاری موءسسه نگهداری میشود ویا در جریان تولید کالا و یا خدماتی مورد استفاده قرار میگیرد ویا در جریان برای ساختن کالای تولیدی میباشد .

با بررسی وتجزیه وتحلیل تعریف فوق میتوان گفت نکات زیر از خصوصیات مهم موجودی کالا میباشد .

۱ــ موجودی کالا از جمله اقلام دارائی یك موءسسه میباشد .

۲ــ موجودی کالا نمیتواند جزو دارائی غیرمشهود ازقبیل حق سرقفلی حق اختراع ونظایر آن باشد .

۳ــ موجودی کالا شامل کالا های آماده برای فروش، کالا های نیمه ساخته ،

کالا های ومواد یست که بطور مستقیم ویاغیرمستقیم د رتولید محصول مورد استفاده قرارمیگیـرد .

٤ـ مالکیت موٴسسه نسبت به کالا ی معین شرط لازم برای محاسبـــه کالا ی مذکور د رشمار موجود ی کالا ی آن موٴسسه میباشد . بنابراین کالا هائیکـه بطور امانی د رموٴسسه بمعرض فروش گذ اشته میشوند ویا کالا هائیکه فروخته شده ولی هنوز ازانبار خارج نگردیده رانباید جزو موجود ی کالا ی موٴسسه بحساب آورد . کالا ئیکـه خرید اری گردیده وهنوز تحویل نشده رابا ید جزو موجـود ی کالا ی موٴسسه خرید ارمنظور د اشت . حالا که تاحد ود ی بمفهوم موجود ی کالا آشناشد یم باید گفت ارزیابی ومحاسبه د قیق وصحیح موجود ی کالا د رمحاسبه سود وزیان نقش مهمی را ایفا مینماید . برای نشان د اد ن نقش موجود ی کالا د ر تعیین سود وزیان صحیح ود قیـق فرمول ومحاسبه سود ناویژه راذ یلا "مینویسم .

قیمت تمام شده کالا ی فروش رفته ـ فروش خالـص = سود ناویژه د وره مالـــی

د وره مالی

موجود ی کالا ی آخرد وره ـ خرید طی د وره + موجود ی کالا ی اول د وره = قیمت تمام کالا ی فروش رفته د ر د وره مالی

باتوجه به فرمولهای فوق مشخص میشود که ارزیابی وصحت موجود ی کالا نقش مهمـی د رمحاسبه سود وزیان موٴسسه د ارد که روشهای محاسبه د رقسمت های خود توضیـح د اد ه میشود . باتوجه به تعریف فوق بصورکلی موجود ی کالا شامل موجود ی هـا ی

جنسی ، مواد خام ، محصول نیمه‌تمام (ساخته) ، کالای ساخته‌شده میباشد .

که در بعضی موءسسات فقط موجودی اجناس آن موجودی کالای تجارتخانه را نشان میدهد و بعکس در موءسسات صنعتی و تولیدی موجودی کالا از مواد خام ، محصول نیمه‌ساخته (کالای در جریان ساخت) ، کالای ساخته‌شده (تکمیل شـــده) تشکیل شده است که ذیلا" هریك از آنها تعریف میشوند .

الف ـ موجودی جنس : a. merchendise

شامل کلیه انواع کالاهائیست که در فروشگاهها و عمده فروشی ها و تجارتخانه‌ها بمنظور فروش خرید اری و نگاهداری و در اختیار مشتریان قرار میگیرد . این موجودی ممکن است شامل انواع مواد خام مصرفی ، مواد ساخته‌شده و یـــا هردو آنها باشد . واز خصوصیات این نوع کالاها آن است که غالبا" بصورتی که خرید اری شـــده بفروش میرســـد .

ب ـ موجودی مواد اولیه ـ مواد خام : b. raw materials

عبارت از کلیه مواد و کالاهائیست که بمنظور ساخت و تغییر شکل توســـــط یك سازمان صنعتی و یا تولیدی خرید اری شده و هنوز وارد مرحله ساخت و یا تولیـــد نگردیده است . تذکار این نکته لازم است که بعضی مواد ممکن است از نظر یـــــك موءسسه کالای ساخته‌شده باشد و از نظر موءسسه خریدار مواد اولیه تلقی گردد مانند نخ که از نظر کارخانه ریسندگی جزو کالای ساخته‌شده و از نظر کارخانـــه بافندگـی جزو مواد اولیه محسوب میشود . ویا پارچه از نظر کارخانه بافندگـی

کالای تکمیلی ولی ازنظر کارخانه‌د وزندگی مواد اولیه‌میباشد .

پ ـ کالای د رجریان ساخت (محصول نیمه‌تمام) c. work in process

عبارت ازمواد خامی استکه‌د رجریان تولید قرارگرفته‌وهنوز تکمیل نشده‌استو یابعبارتدیگر پس ازطی مراحل‌دیگر تبدیل به‌کالای ساخته شده خواهد شد . مانند اتومبیلی استکه‌قطعات آن سوار شده‌ولی هنوز رنگ نشده‌است .

ت ـ کالای ساخته‌شده (تکمیل‌شده) d. finished goods

عبارتاز محصولی است که ساخته‌وتکمیل شده‌وآماده‌برای‌فروش میباشد .

ث ـ موجودی‌ملزومات : e. supplies

ملزومات اصولاً به‌سه‌گروه‌تقسیم‌میشود . ۱ـ ملزومات کارخانه‌ه (تولیدی) ۲ـ ملزوماتمربوط به‌قسمت توزیع و فروش ۳ـ ملزومات اداری .

ملزوماتتولیدی‌عبارتازمواد خامی استکه د رجریان‌تولید کالا بطور غیرمستقیم مورد استفاده قرارمیگیرد بدون اینکه‌قسمت مهمی ازآنرا تشکیل بدهد . مانند روغنی که‌به‌ماشین آلات جهت روان‌شدن آن زده‌میشود .

ملزومات فروشگاه عبارتاز موادی استکه‌برای‌فروش د رقسمت توزیع وفروش مورد مصرف قرار میگیرد مانند لوازم التحریر ونظایر آن .

ملزوماتاداری نیز عبارت از ملزوماتی استکه‌د رقسمت اداری سازمان‌مورد ـ

استفاده قرار میگیرد ، مانند کاغذ ، مداد ، کاربن ، نظایر آن .

ج ـ سیستم ادواری محاسبه موجودی کالا : f. periodic sistem

بطورکلی تعیین موجودی کالا بیکی از دو روش اصلی بنامهای ـ "محاسبه ادواری موجودی کالا" و "محاسبه دائمی موجودی کالا" بعمل میآید که در این قسمت روش ادواری جهت تعیین موجودی کالا مورد بحث قرار میگیرد . در این روش کالای موجود در پایان دوره مالی یا سایر مواقع که دانستن موجودی کالا ضروری بنظر میرسد بطریقی که آنرا موجودی برداری عینی یا اندازه گیری حقیقی موجودیها نامیده میشود با اندازه گیری کالای مذکور تعیین میگردد . ویا بعبارت دیگر در مواقع لزوم در پایان دوره مالی برای تعیین مقدار موجودی آنرا مورد شمارش قرار داده وبدینوسیله از تعداد ومقدار آن آگاهی حاصل می نمایند وحسابی بنام موجودی کالا وجود ندارد که میزان موجودی کالا را در مواقع ضروری ودر پایان دوره نشان دهد . در این روش کلیه خریدها در حسابی بنام حساب خرید کالا بدهکار میگردد وکلیه برگشت ازخرید در این حساب ویا حساب جداگانه ای بنام برگشت ازخرید بستانکار میگردد وحسابی بنام موجودی کالا وجود ندارد . وکالاهائیکه بفروش میرسد در حساب فروش بستانکار شده وکالای برگشتی در حساب برگشت ازفروش بدهکار میگردد . بنابراین حسابی بنام موجودی کالا در این روش نگهداری نمیشود تا در مواقع لزوم برای محاسبه قیمت تمام شده کالای فروش رفته ویا موجودی کالا بآن مراجعه نمود .

بنابراین موءسساتی که‌ازاین‌روش استفاده‌میکنند ناگزیرند در پایان دوره‌مالی ویا سایرمواقع‌منظورتعیین موجودی کالا اقدام‌بموجودی‌برداری‌وشمارش انبارنمایند . تابدینوسیله‌بتوانند سود ویازیان‌ویژه دوره مالی رامحاسبه کنند . عیب‌این‌روش‌آن‌استکه چنانچه کالائی دزدیده‌شده‌باشد ویاخراب وازبین‌رفته‌باشد جزو قیمت تمام‌شده کالای‌فروش رفته منظور میگردد بعلت اینکه‌موقعیکه موجودی‌برداری‌گردید یعنی مقدار کالائی که‌درانبار موجود نیست جزو کالای فروش‌رفته‌میباشد بنابراین‌چنانچه درفاصله زمانی بین دو موجودی‌برداری کالائی‌ازبین‌رفته باشد ویا دزدیده‌شده‌باشد جزو کالای‌فروش رفته‌محسوب‌شده درنتیجه سود وزیان دوره باواقعیت تطبیق نمی‌کند . دیگر اینکه‌زمان‌لازم برای‌شمارش دقیق انبار زیاد است وچون معمولا "قبل از تهیه‌صورت حساب سود وزیان‌این‌عمل‌انجام‌میگیرد معمولا " بعلت کمبود وقت بطور صحیح موجودی برداری‌انجام نمی‌گیرد .

چ- سیستم محاسبه دائمی موجودی‌کالا : g. perpetual system

درروش‌محاسبه دائمی موجودی‌کالا یک حساب‌برای‌موجودی‌کالا نگهداری میشود ویااگرکالاهای‌متنوعی باشد برای‌هرکالا یک حساب‌موجودی‌کالا نگهداری میگردد . خرید کالا ویاکالاهائیکه‌بانبار وارد میشود دربدهکاراین‌حساب و فروش کالا ویاکالاهائیکه ازانبارخارج میگردد دربستانکاراین‌حساب ثبت میگردد . درنتیجه مانده‌حساب درهرزمان‌حاکی از موجودی‌کالای‌مذکور درآن تاریخ

میباشد . وقیمت کالای فروش رفته نیز بدین ترتیب تعیین میگردد . زمانیکه کالا بفروش میرود حساب موجودی کالا بستانکار وحساب قیمت تمام شده کالای فروش رفته بدهکار میگردد . این روش بعلت اینکه در هرزمان مقدار موجودی کالا وقیمت تمام شده کالای فروش رفته جهت محاسبه سود وزیان در اختیار استفاده کنندگان قرار میدهد روش خوبی بنظر میرسد . وتنها عیب این روش آن است که احتمال دارد مانده موجودی کالای ثبت شده در دفاتر با موجودی که واقعاً در انبار وجود دارد فرق داشته باشد . بنابراین در این روش برای کنترل بیشتر در فاصله زمانی های لازم از موجودی انبار صورتبرداری می شود وبا موجودی دفاتر تطبیق داده میشود . این روش بیشتر در موءسسات صنعتی ، عمده فروشی مورد استفاده قرار میگیرد .

ح ـ روش های محاسبه ارزش موجودی کالا (ارزیابی موجودی کالا :

h. costing methods

همانطوریکه فوقاً تشریح گردید دو سیستم برای محاسبه موجودی کالا وجود دارد که این سیستمها عبارت بودند از سیستم محاسبه ادواری موجودی کالا و سیستم محاسبه دائمی موجودی کالا . بهرحال هرسیستمی که موءسسات برای ـ محاسبه موجودی خود ترجیح دهند موقعیکه خرید انجام میگیرد ممکن است کالا ها به قیمت مختلفی خریداری شوند . وهمچنین موءسسات غالباً در یک دوره مالی قادر نیستند تمام موجودی خود را بفروش برسانند ویا بعبارت دیگر

همیشه مقداری کالا درانبار موجود میباشد . درنتیجه مسئله‌ای که حسابداران با آن مواجه هستند این است که با وجود تنوع در قیمت خرید کالاهای گوناگون کالای فروش رفته با چه قیمتهائی خریداری شده است. وهمچنین موجودی کالای باقیمانده انبار با چه قیمتی خریداری شده است. ویا بعبارت دیگر مشکل حسابداران ارزیابی دقیق وصحیح قیمت تمام شده کالای فروش رفته وهمچنین تعیین قیمت موجودی کالا درپایان دوره مالی میباشد .

روشهای مختلفی برای ارزیابی موجودی کالا وجود دارد که مهمترین آنها عبارتند از : روش تعیین قیمت تمام شده واحدهای مشخص کالا ، روش محاسبه میانگین ، روش اولین صادره ازاولین وارده ، روش اولین صادره از آخرین وارده که ذیلا" هر کدام از آنها شرح داده میشود . تذکر این نکته لازم است که این روشها در موسساتی بکار میرود که سیستم اداری برای محاسبه کالا بکار میبرند .

خ ـ روش محاسبه میانگین : i. average cost

در این روش فرض بر این است که موجودی آخر دوره وهمچنین کالاهای فروش رفته ترکیبی از کالاهای آماده برای فروش میباشد واین روش بیشتر در مورد کالاهائی که بصورت مایع میباشد صدق میکند مانند بنزین که با قیمتهای مختلف خریداری میشود ودرانبار ذخیره میگردد بنابراین موجودی آخر دوره ویا مقداری که فروش رفته است ازترکیب وميانگین قیمتهای خریداری شده تشکیل شده است. برای محاسبه موجودی کالا ازاین روش قیمت میانگین کالای خریداری شده راتعیین نموده و

سپس موجودی کالای آخر دوره و همچنین قیمت تمام شده کالای فروش رفته را بر مبنای آن محاسبه میکنند . برای روشن شدن مطلب فرض میکنیم اطلاعات زیر درست است .

تعداد کالای آماده برای فروش ۹۰۰۰ واحد

قیمت کالای آماده برای فروش ۹۰۰۰۰ ریال

با درست داشتن اطلاعات فوق می فهمیم قیمت تمام شده یك واحد کالا ۱۰۰ ریال ($\frac{۹۰۰۰۰۰}{۹۰۰۰}$) میباشد . بنابراین اگر موجودی کالا در آخر دوره ۱۵۰۰ واحد باشد برای محاسبه موجودی کالا و قیمت تمام شده کالای فروش رفته بطریق زیر عمل میگردد .

موجودی آخر دوره = ۱۵۰۰ × ۱۰۰ = ۱۵۰۰۰۰ ریال

قیمت تمام شده کالای فروش رفته = ۹۰۰۰۰۰ − ۱۵۰۰۰۰ = ۴۴۰۰۰۰ ریال

مثال دیگر : اطلاعات زیر از دفاتر تجارتخانه حسینی در پایان دوره مالی منتهی به اسفند ماه سال ۲۵۳۵ در دست است .

موجودی کالا در اول دوره	۱۰۰۰ واحد	قیمت هر واحد ۵۰ ریال	جمعاً ۵۰۰۰۰ ریال
خرید در تاریخ اول شهریور ماه	۳۰۰۰ واحد	" " ۴۰ "	" ۱۲۰۰۰۰ "
" " پانزدهم آبان ماه	۷۰۰۰ "	" " ۷۰	" ۴۹۰۰۰۰
" در هم اسفند ماه	۴۰۰۰	" " ۸۰	۳۲۰۰۰۰
	۱۵۰۰۰	۲۴۰	۹۸۰۰۰۰

موجودی کالای آخر دوره ۳۰۰۰ واحد .

در این روش برای محاسبه موجودی کالای آخر دوره از طریق زیر محاسبه میشود .

قیمت متوسط (میانگین) هر واحد کالا = $\frac{۲۴۰۰}{۴}$ = ۶۰ ریال

موجودی کالای آخر دوره = ۳۰۰۰ × ۶۰ = ۱۸۰۰۰۰ ریال

قیمت تمام شده کالای فروش رفته = ۱۸۰۰۰۰ − ۹۸۰۰۰۰ = ۸۰۰۰۰۰ ریال

د ـ روش اولین صادره از اولین وارده j. first in first out

در این روش فرض بر این است که کالا هائی که اول وارد انبار میشود ابتدا فروخته شده و موجودی کالا در آخر دوره از کالا هائی که در آخر خریداری شده است تشکیل شده است و یا بعبارت دیگر نخستین فروش های دوره مالی از موجودی کالا در ابتدای دوره مالی و نخستین خرید ها بعمل آمده و بنابراین موجودی کالا در پایان دوره مالی یا تاریخ ارزیابی از آخرین خرید های کالا میباشد . هرچند این فرضیه در عمل باواقعیت تطبیق نمی کند و عملا" کالا هائیکه زودتر خریداری شده و در انبار در زیر سایر کالا ها قرار گرفته است دیرتر از همه بفروش میرسد . حسن این فروش در آن است که قیمت تمام شده موجودی کالای آخر دوره با آخرین قیمت های خرید و قیمت کالا در بازار روز نزدیک تر است و موجودی کالای آخر دوره که در ترازنامه نشان داده میشود معمولا" باواقعیت نزدیکتر است . روش محاسبه موجودی کالا از این روش بطریق زیر است .

فرض کنیم مانند مثال بالا اطلاعات زیر در دست است :

موجودی اول سال ۱۰۰۰ واحد فی (قیمت هرواحد) ۵۰ ریال

جمعاً ۵۰۰۰۰ ریال

خرید بتاریخ اول شهریور ماه ۳۰۰۰ واحد فی (قیمت هرواحد) ۴۰ ریال

جمعاً ۱۲۰۰۰۰ ریال

" " پانزدهم آبان ماه ۷۰۰۰ ۷۰ ریال

جمعاً ۴۹۰۰۰۰ ریال

" " دهم اسفند ماه ۴۰۰۰ ۸۰ ریال

جمعاً ۳۲۰۰۰۰ ریال

۱۵۰۰۰	۲۴۰	۹۸۰۰۰۰ ریال

موجودی آخر دوره ۳۰۰۰ واحد میباشد .

همانطوریکه در بالا توضیح داده شد در این روش فرض بر این است کالاهائیکه اول خریداری شده اول فروش رفته است و یا بعبارت دیگر فروش کالا بترتیب خرید است بنابراین موجودی کالای آخر دوره شامل کالاهائی است که در آخر خریداری شده است بنابراین ۳۰۰۰ واحد موجودی آخر دوره شامل کالاهائی است که با قیمت ۸۰ ریال خریداری شده در نتیجه :

موجودی کالای آخر دوره = ۳۰۰۰×۸۰ = ۲۴۰۰۰۰ ریال

قیمت تمام شده کالای فروش رفته = ۹۸۰۰۰۰ − ۲۴۰۰۰۰ = ۷۴۰۰۰۰ ریال

در این روش موقعیکه قیمت کالای خریداری شده رو بافزایش باشد . قیمت موجودی

کالا پایان دوره بیشتر وقیمت تمام شده کالای فروش رفته کمتر از روشهای دیگر نشان داده میشود . در نتیجه سود ویژه با اتخاذ این روش بیشتر تعیین میگردد . واین عمل ونتیجه در موقعیکه قیمت کالا در بازار روبکاهش است بعکس میباشد .

ذ ـ روش اولین صادره از آخرین وارده : k. last in first out

در این روش بخلاف روش فوق فرض براین است که نخستین فروشهای دوره مالی از آخرین خریدها بعمل میآید وموجودی کالا در پایان دوره مالی ویا تاریخ ارزیابی از موجودی ابتدای دوره مالی واولین خریدهای دوره مالی تشکیل شده است . با استفاده از این روش برای ارزیابی موجودی کالای پایان دوره بطریق زیر عمل میگردد .

فرض میکنیم مانند مثالهای قبل اطلاعات زیر در دست است .

موجودی کالا ابتدای دوره ... ۱ واحد قیمت هر واحد ۵۰ ریال جمعاً ۵۰۰۰۰ ریال

خرید در تاریخ اول شهریور ماه	۳۰۰۰ "	۴۰ ریال	۱۲۰۰۰۰ "
" پانزدهم همین ماه	۷۰۰۰ "	۷۰	۴۹۰۰۰۰ "
" دهم اسفند ماه	۴۰۰۰ "	۸۰	۳۲۰۰۰۰ "
	۱۵۰۰۰		۹۸۰۰۰۰ ریال

موجودی کالا در پایان دوره مالی ۳۰۰۰ واحد میباشد .

چنانچه بفرض این روش توجه شود میتوان فهمید موجودی کالای آخر دوره وقیمت تمام شده کالای فروش رفته بطریق زیر بدست میآید .

ریال ۱۳۰۰۰۰ = ۴۰×۲۰۰۰ + ۵۰×۱۰۰۰ = موجودی کالای آخر دوره

ریال ۸۵۰۰۰۰ = ۱۳۰۰۰۰ − ۹۸۰۰۰۰ = قیمت تمام شده کالای فروش رفته

با اعمال این روش در واقعی که قیمتها در بازار رو با فزایش است موجودی کالای پایان دوره کمتر و قیمت تمام شده کالای فروش رفته بیشتر از روش میانگین و روش اولین صادره از اولین وارده نشان داده میشود. در نتیجه سود ویژه از این روش کمتر تعیین میگردد. و بدیهی است چنانچه قیمت در بازار رو به کاهش باشد عکس این حالت پیش میآید.

معایب این روش عبارتست از:

۱ـ اتخاذ روش فوق معمولاً با خط مشی مؤسسات تطبیق نمی کند زیرا در عمل سعی میشود کالاهائیکه زودتر خریداری میشود زودتر بفروش برسد و این کوشش بخصوص در مؤسساتی که کالایشان در معرض کهنه شدن، از مد افتادن است بیشتر است.

۲ـ بعلاوه چون در روش اولین صادره از آخرین وارده موجودی کالای پایان دوره به قیمت تمام شده موجودی کالا در ابتدای دوره مالی ارزیابی میشود و همه ساله این روش تکرار میگردد ممکن است موجودی کالا در پایان یکسال بر مبنای قیمتهای چند سال قبل تعیین شده باشد و بعبارت دیگر مبلغی که در این روش بعنوان موجودی کالا در ترازنامه نشان داده میشود دور از حقیقت بوده و واقعیت امر را در تاریخ ترازنامه حکایت نمیکند. و باعث گمراهی اشخاصی است که اقلام در ترازنامه

راتجزیه‌وتحلیل میکنند .

ر- روش‌تعیین قیمت‌تمام‌شده واحدهای‌مشخص‌کالا :

1. specific identification

در این‌روش‌برای‌هرکالا یك کارت‌مشخصات‌تعیین‌نموده‌که‌در‌آن‌قیمت خرید وسایر اطلاعات مربوط به‌کالا نوشته‌میشود وروی‌آن‌نصب میگردد .

بنابراین‌موجودی‌کالای‌آخردوره ویاتاریخ ارزیابی از روی‌این‌کارت‌ها مشخص میگردد . این‌روش‌بهترین‌ومناسبترین طریقه محاسبه موجودی‌کالاست ولی بندرت‌میتوان‌آنرا‌بکاربرد . واین‌روش‌درمواردی‌میتواند بکاررود که‌خرید و فروش کالا تعداد معدود باشد مثل موءسساتیکه‌اتومبیل میفروشند میتوانند برای‌هریك کارتی تعیین نمایند که‌مشخص کننده آنان‌باشد . همانطوریکه‌گفته شد اتخاذ این‌روش درعمل‌بسیارمشکل میباشد ومستلزم هزینه زیادی‌است.

برای‌ارزیابی موجودی‌کالا ازاین‌روش‌بطریق زیرعمل‌میگردد .

فرض‌کنیم‌اطلاعات زیردردست‌است.

موجودی‌اول سال	۱۰۰۰ واحد	فی ۵۰ ریال	جمعاً ۵۰۰۰۰ ریال
خرید اول شهریورماه	۳۰۰۰ واحد	فی ۴۰ "	۱۲۰۰۰۰ ریال
" پانزدهم‌آبان‌ماه	۷۰۰۰ "	" ۷۰ "	۴۹۰۰۰۰ ریال
" دهم‌اسفندماه	۴۰۰۰ "	" ۸۰ "	۳۲۰۰۰۰ ریال
	۱۵۰۰۰		۹۸۰۰۰۰ ریال

موجودی کالا آخر دوره ۳۰۰۰ واحد است.

اگرطبق فرضیه برای هریک از کالاها کارتمشخصات که در آن قیمت و سایر اطلاعات کالا نوشته شده باشد تهیه گردد بدین طریق مشخص میگردد چه مقدار از ۳۰۰۰ واحد کالای آخرسال از کالائی است که قیمت آن ۵۰ ریال بوده وچه مقدار از کالائی است که قیمت هرواحد آن ۴۰ ریال بوده وغیره . وبدین ترتیب موجودی کالا در پایان دوره و در نتیجه قیمت تمام شده کالای فروش رفته تعیین میگردد .

دفتر روزنامه : JOURANLS

مرحله
بطوریکه در تعریف حسابداری اشاره شد نخستین مرحله حسابداری ثبت معاملات است و در این مرحله کلیه فعالیت و معاملات حالی موءسسات بترتیب تاریخ وقوع در دفتری بنام دفتر روزنامه ثبت میشود . بنابراین دفتر روزنامه عبارت از دفتری است که کلیه معاملات موءسسات در آن وبترتیب تاریخ وقوع ثبت گردیده و توضیحات لازمه داده میشود . پس از ثبت معاملات در دفتر روزنامه که مرحله اول حسابداری است کلیه اقلام ثبت شده معمولا " هفته ای یکبار به دفتر کل و حسابهای مربوطه انتقال میابد . نحوه ثبت در دفتر روزنامه در قسمت ثبت معاملات توضیح داده شد و در این قسمت انواع دفتر روزنامه توضیح داده میشود . در هر موسسه با توجه بچگونگی حجم فعالیتهای موءسسه از انواع خاص دفتر روزنامه استفاده میگردد . ساده ترین و متداولترین نوع دفتر روزنامه دفتریست که بنام دفتر روزنامه عمومی

ویا دفتر روزنامه دوستونی است . درموءسسات بزرگ که حجم فعالیت آن بسیار زیاد میباشد و روزانه صدها هزار داد وستد انجام میگیرد ازدفاتر یکی که بنام دفاتر روزنامه اختصاصی معروفاست استفاده میشود که این دفاتر عبارتند از دفتر روزنامه پرداختی صندوق ، دفتر روزنامه دریافتی صندوق ، دفتر روزنامه خرید ، دفتر روزنامه فروش که ذیلا" هرکدام از آنها شرح داده میشود .

الف ـ دفتر روزنامه پرداختی صندوق a. cash dislursmento

دفتر روزنامه پرداختی صندوق یکی ازدفاتر روزنامه اختصاصی میباشد و غالبا" موءسساتی که روزانه صدها داد وستد انجام میدهند وپرداختهای نقدی زیادی دارند برای سهولت ثبت معاملات در دفتر روزنامه وهمچنین صرفه جوئی در وقت ازاین نوع دفاتر استفاده مینمایند . این دفتربرخلاف دفتر روزنامه عمومی که دارای دوستون (بدهکاروبستانکار) میباشد دارای چندین ستون است. یک ستون آن اختصاربه پرداختی صندوق ویابعبارتدیگربستانکار صندوق است وستونهای دیگر مربوط به حسابهائی است که باصندوق ارتباط داشته وپرداختی صندوق در آنها اثرمیگذارد . معمولا" این ستونها شامل بستانکاران ، حقوق پرداختی ، اجاره بها و سایرحسابهائی است که بسته به فعالیت موءسسه بیشتر مورد استعمال قرارگرفته وطرف حساب صندوق میباشند . فرم دفتر روزنامه پرداختی صندوق بشکل زیر است :

دفتـــر روزنامه‌پرداختـــی صنـــدوق

تاریـــخ	شرح (گیرنده‌وجه)	صندوق بستانکار	بستانکاران بدهکار	حقوق پرداختی بدهکار	اجاره پرداختی بدهکار	هزینـــه های متفرقـــه			
						حساب	عطف	بدهکار	بستانکار
۳۵/۲/۱	موسسه‌احمدیان	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰						
۳۵/۴/۲	شرکت ماکس	۱۴۰۰۰۰				ساختمان	۱۱	۲۰۰۰۰	
"	"					اسناد پرداختی	"		۶۰۰۰۰
	موازنـــه	۲۴۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰					۲۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰

اگر به‌ثبت های فوق که‌بعنوان مثال نوشته‌شده‌توجه‌گردد . در تاریخ ۱/۲/۳۵ تجارتخانه حمیدی مبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال بدهی خود رابه‌موءسسه احمدیان پرداخت نموده‌است . دراین‌روش‌بجای‌اینکه دوقلم ثبت انجام‌گیرد به آسانی ستون صندوق که‌پول پرداخت نموده‌بستانکار بدهکارگردیده‌است . و یا تجارتخانه حمیدی ساختمانی بمبلغ ۲۰۰۰۰۰ ریال از شرکت ماکرخریداری نموده‌که ۱۴۰۰۰۰ ریال‌آنرانقداً پرداخته وبرای‌بقیه سفته‌صادرنموده‌است که‌بصورت فوق ثبت گردید . واین دفاتر بمنظور آسانی وسهولت وصرفه‌جوئی دروقت نگهداری میشود . یکی‌ازنکات قابل تذکرآن‌استکه‌جمع‌ستون های بدهکار وبستانکار باید باهم‌برابرباشد . همچنین تعداد ستونها بستگی به‌ترکیب‌وفعالیت موءسسه‌دارد . درپایان هرماه‌ستونهای اختصاصی جمع زده شده و یکسره به‌حسابهای‌مربوطه در دفتر کل نقل‌میگردد .

ب ـ دفتر روزنامه‌دریافتی صندوق : b. cash reciept

این دفتر نیزمانند دفتروزنامه‌پرداختی دارای‌چند ستون میباشد که‌یک ستون‌آن‌به‌صندوق اختصاص دارد وکلیه‌دریافتیهای درآن صندوق بدهکارمیگردد و ـ ستونهای دیگرمربوط به‌حسابهائی استکه‌دریافتی صندوق‌درآنها اثرمیگذارد و معمولاً شامل حساب‌بدهکاران ، تخفیفات‌نقدی‌فروش ، فروش وحسابهای‌متفرقه دیگر میشود دراین‌جا فرم آن‌بشرح زیر نمایش داده‌میشود .

دفتر روزنامه دریافتی صندوق

تاریخ	شـــــرح	صندوق بدهکار	تخفیفات فروش بدهکار	بدهکاران بستانکار	فروش بستانکار	متفـــرقـــــه			
						حساب		بدهکار	بستانکار

پ ـ دفتر روزنامه عمومی (دوستونی) : c. general

دفتر روزنامه‌عمومی ساده‌ترین‌ومتداولترین‌نوع دفترروزنامه‌میباشد . این‌دفتر دارای دوستون مبلغ(بدهکار وبستانکار) میباشد و معمولا" درموءسسات کوچك مورد استفاده قرار میگیرد . وفرم آن‌بصورت زیراست .

دفتـــر روزنامه‌عمومی

تاریخ	شـــرح	عطـف	بدهکار	بستانکار

ت ـ دفتر روزنامه‌خریـــد : d; purchase

یکی دیگرازانواع دفتر روزنامه اختصاصی دفترروزنامه خرید میباشد .

دراین دفتر یک ستون اختصاص به‌بستانکاران دارد . علت اختصاص دادن یک ستون به‌بستانکاران آن است که این خرید ها معمولا " بصورت نسیه انجام میگیـرد وبرای سهولت وصرفه‌جوئی در وقـت ازاین دفاتر استفاده میشود . ازمحسنات دیگر این نوع دفاتـر آن است که نقل اقلام مندرج درآن به‌حسابهای مربوطـه در دفتر کل بآسانی صورت میگیـرد . فرم دفترروزنامه خرید بصورت زیـر است .

تاریخ	شرح (نام)	بستانکاران بستانکار	ملزومات بدهکار	کـالا بدهکار	متفرقـــــه			
					حساب	عطف	بدهکار	بستانکار

ث ـ د فتر روزنامه‌فروش : e. sales

د راین د فترکلیه معاملات فروش نسبه ثبت میگردد . ویك ستون اختصاص به بد هکاران دارد وستونهای د یگر مانند د

سایر د فاتر اختصاصی بستگی به حجم ونوع فعالیت موءسسه دارد نمونه د فتر روزنامه فروش بشکل زیر است :

د فتر روزنامه فروش

تاریخ	شرح	شماره سیاهه	بد هکاران بد هکار	فروش بستانکار	مالیات بر فروش بستانکار	متفرقه			
						حساب	عطف	بد هکار	بستانکار

اجـــــــاره : LEASE

عبارتازیك توافق وقرارداد انتقال حق استفاده ازیك دارائی بین مالك آن وشخص دیگر (استفاده کننده ازدارائی) معمولا" درقبال پرداخت قسطی میباشد . مانند اجاره خانه ونظایر آن . غالبا" مدت استفاده وهرنوع محدودیت استفاده ، مبلغ پرداختی ، و فاصله زمانی پرداخت درقرارداد ذکرمیگردد .

بدهـــــی : LIABILITIES

بدهی یك موءسسه عبارتازمبلغی استکه موءسسه مذکور بافراد و یـــــا موءسسات دیگر بدهکار استیابعبارت دیگر بدهی عبارتازحق وحقوقی اســـت که سایر اشخاص (غیراز صاحب یاصاحبان موءسسه) نسبتبه دارائی یك موءسسه دارند . ارقامی که درسمت چپ ترازنامه تحت عنوان بدهی نوشته میشود معرف چنین دیونی میباشد . ومعمولا" این نوع دیون درمقابل خرید دارائی بطـــور نسیه ویا دریافت وام بوجود میآید . بدهی موءسسات را اصولا" به بدهی جـــاری وبدهی طویل المدت وبدهی احتمالی تقسیم میکنند که ذیلا" شرح داده میشود :

الفـ بدهی جاری : a. current

بدهی جاری عبارت از دیونی استکه معمولا" باید درعرض مدتی کوتـــاه وغالبا" ازمحل دارائی جاری موءسسه پرداخت گردد . انواع مهم این نوع بدهـــی عبارتاستازبستانکاران ، اسناد پرداختنی (کوتاه مدت) حقوق پرداختنـــی پیش دریافت درآمد ونظایـــر آن .

ب ـ بدهی احتمالی : b. contingent

بدهی احتمالی عبارتاز دیونی استکه‌براد موءسسه‌قطعی نمیباشد .

برای‌روشن‌شدن مطلب میتوان تنزیل سفته راناهرد . چنانچه دارنده ـ سفته قبل‌ازسررسید آن‌بعللی سفته رانزد بانك تنزیل‌نماید وپول آنـــرا دریافت کند .این‌یك نوع بدهی احتمالی برای‌او بوجود میآورد . چون اگـر صادرکننده‌سفته‌د رزمان سررسید سفته مبلغ پول را نپرداز د مسئول دارنده سفتـــه می‌باشد وبدهی‌اوقطعی میگردد .وتازمان سررسید این بدهی‌جزو بدهی احتمالی شخص تنزیل‌کننده میباشد .

پ ـ بدهی طویل‌المدت : c. long-term

عبارتاز بدهی استکه‌زمان سررسید ویابعبارتدیگر بازپرداخت‌آن د ر آینده‌نسبتاً د ورمیباشد ومعمولاً بیش ازیکد وره‌مالی است. مهمترین‌نوع بدهـی طویل‌المدت عبارتاز دیون‌رهنی واوراق قرضه‌ای‌است که‌برخی از موءسســات جهت‌توسعه فعالیتهای‌خود صادروبرای‌فروش ببازارعرضه میکنند .

بـــازار : MARKET

د راصطلاح حسابداری‌عبارتاستاز جاومحلی که‌د رآن اوراق‌بهادارمانند اوراق قرضه ، سهام ونظایر آن بطورآزاد خرید وفروش‌میشود .

د ارائی نقدی (پولی) : MONETARY ASSETS

عبارتازمجموع برخی‌از ارائی جاری‌که یانقد هستند و یاقابلیت‌آنهـا

به‌نقد بسیار زیاد است . این‌نوع ارائی شامل پول‌نقد ، موجودی در بانک ، سهام قابل فروش (سرمایه‌گذاری شده در سایر موءسسات) ، بدهکاران - (کوتاه‌مدت) و اسناد دریافتنی (کوتاه‌مدت) میباشد .

NOTES

اسناد تجاری :

اسناد تجاری در معنای وسیع کلمه شامل تعداد زیادی از اسناد است که روزانه در موءسسات تجاری تهیه ورد وبدل میگردد . این قبیل اسناد غالبا" بجای وجه‌نقد مورد استفاده قرار میگیرد ویا از وجود دینی حکایت مینماید . مانند چك ، چك تضمین‌شده ، حواله‌های پرداخت وجه ، حواله‌صندوق ، سفته ، برات و نظایر آن :

الف - اسناد پرداختنی : a. payable

بطورکلی معاملات در موءسسات تجاری یا بطور نقد انجام میشود یا بطور نسیه . معاملات نسیه نیز بردو نوع است . یکی اینکه خریدار با فروشنده قرار میگذارد تمام یا قسمتی از بهای کالای خریداری شده را بعدا" بپردازد . ویا اینکه در مقابل این خرید سندی به‌فروشنده تسلیم مینماید . مطابق این سند در حساب اسناد پرداختنی خریدار بستانکار میگردد . بنابراین مانده حساب اسناد پرداختنی حاکی از بدهی موءسسه به‌افراد وموءسسات در مقابل خرید نسیه ویا وام دریافتی است که در ازای آن سندی (سفته ، چك ، برات ، نظایر آن) رد وبدل میگردد . این حساب جزو بدهی موءسسه بوده و در ترازنامه در طبقه بدهی جاری -

نشان داده میشود .

ب ـ اسناد دریافتنی : b. receivable

عبارتازاسنادی استکه در مقابل فروش نسیه ویاپرداخت وام کوتاه مدت دریافت میگردد. مانده این حساب حاکی از طلب موءسسه ازافراد ویاموءسسات دیگر در مقابل فروش نسیه ویاواپرداختی استکه در ازای آن سندی (چک ، سفته ، برات ، نظایر آن) رد وبدل میگردد . این حساب جزو دارائی موءسسه بوده ودرترازنامه درطبقه دارائی جاری قرارمیگیرد . همانطوریکه قسمتی از مطالبات (حساب بدهکاران) ممکن است بنظر لا وصول آید امکان وصول برخی ازاسناد دریافتنی نیز ممکن است مورد تردید واقع شود . بنابراین بهتراست در تاریخ تنظیم ترازنامه معادل اسنادیکه وصول آن مشکوك بنظر میرسد به حساب هزینه دوره منظور نموده ومعادل همان مبلغ در حساب اندوخته برای اسناد مشکوك الوصول ثبت کرد .

سرمایه صاحب یا صاحبان موءسسه : OWNERS EQUITY

سرمایه عبارتست ازحق یاعلاقهٔ صاحب یاصاحبان موءسسه نسبت به دارائی موءسسه مذکورمیباشد ویایعبارتدیگر آن قسمت ازدارائی موءسسه وسازمان میباشد که توسط سرمایه گذاران وصاحبان آن تاءمین گردیده است. ومقدار آن از تفاضلهای موءسسه ازجمع دارائی بدست میآید . بطورکلی سرمایه متعلق به هرموءسسه از دومبلغ حاصل میشود . ۱ ـ سرمایه گذاری صاحب یاصاحبان موءسسه .

۲ــ سود ویژه (پس ازتمام هزینه ها وسود تقسیم شده) حاصل از فعالیتهای مؤسسه که در سازمان باقی میماند . ویا بعبارتدیگر افزایش در سرمایه از طریق تحصیل سود خالص نتیجه شده از فعالیت های مؤسسه انجام میگیرد .

شرکتهای غیر سهامی : PARTNER SHIP

عبارت از شرکتهائی هستند که سرمایه آن بوسیله دو یا چند نفر تأمین گردیده است و یا بعبارتدیگر سرمایه آن متعلق به دو و یا چند نفر شریک میباشد . در این شرکتها در صورتیکه شرکت نامه منع نکرده باشد سهم هریك از شرکاء از سود بسرمایه وی اضافه میگردد . ونحوه فعالیت شرکتهای غیرسهامی و اداره امور آن در نوشته ای که بنام شرکت نامه معروف است تعیین میگردد . اخذ مالیات در شرکتهای غیرسهامی برمبنای درآمد هر فرد میباشد . یعنی مالیات بر روی درآمد شرکت تعیین نمی گردد بلکه هر شخص به نسبت سودی که دریافت مینماید به دولت مالیات میپردازد .

حقوق بازنشستگی : PENSIONS

عبارت از حقوق و یا مزایائی است که هر سازمان به افراد و کارکنان خود پس از بازنشستگی پرداخت مینماید . ومعمولا" این حقوق در کشور امریکا بوسیله سازمانهائی (مانند بانك ، شرکتهای بیمه) بغیر از شرکت کارفرما پرداخت میگردد . و چون در زمانیکه شخص شاغل است کارفرما همه ماهه مبلغی ببانك و یا شرکت بیمه جهت حقوق بازنشستگی کارمند خود پرداخت مینماید .

وجه‌نقد (پول‌نقد) جزئی : PETTY CASH

درموءسسات‌پرداخت هزینه‌های‌جاری وضروری روز مره‌که‌مبلغ آن‌کم میباشد توسط چک غالبا" موجب اتلاف وقت‌ومستلزم‌هزینه‌است. بدین منظور بعضی موءسسات همیشه مبلغ جزئی پول‌نقد درسازمان‌جهت پرداخت اینوع‌هزینه‌های‌ضروری وفوری‌نگهداری‌می نمایند . واصطلاح فوق بدین معنی میباشد .

اصل سرمایه : PRINCIPAL

عبارت‌از اصل سرمایه‌ویا مبلغی‌است‌که‌بهره بآن‌تعلق می گیرد . مثلا" درموقع دریافت وام‌مبلغی راکه‌برمبنای‌آن‌بهره‌تعلق‌میگیرد رااصل سرمایه می نامند .

تخفیفات خرید : PURCHASE DISCOUNT

بعضی‌از فروشندگان برای‌تشویق‌خریداران‌به‌پرداخت‌بهای‌کالای خریداری‌شده‌در مدتی کوتاه‌تر برای‌آنان‌نوع‌خاصی‌تخفیف بعنوان جایزه‌تعیین مینمایند که‌این‌تخفیف برای‌خریدار بعنوان تخفیف نقدی خرید محسوب میشود . مثلا" می گویند اگر بهای‌کالای‌خریداری‌شده‌راکه‌خریدار قرارست درپایان‌دو ماه‌آینده‌پرداخت نماید درفاصله‌زمانی بین خرید و ۱۰ روزآینده پرداخت‌کند ۲٪ نسبت‌به‌بهای‌کالا تخفیف داده‌میشود . مسئله‌ای‌که‌حسابداران برای‌ثبت‌این‌نوع‌تخفیفات باآن‌روبرو هستند این‌است‌که‌درزمان‌خرید قیمت

کالای خریداری شده باید به چه مبلغی در دفاتر خرید ارثبت گردد یا بعبارت دیگر باید به قیمت ناخالص (بدون تخفیف) ثبت گردد و یا به قیمت خالص (با تخفیف) منعکس شود . چنین بنظر میرسد که ثبت کالا به قیمت خالص عاقلانه تر بنظر میرسد . چون این کالا را میتوانستیم به قیمت کمتری خریداری نمائیم و چنانچه بین تاریخ تخفیف نتوانستیم پرداخت نمائیم این نباید روی قیمت کالا اثر بگذارد بلکه یک هزینه ای است که باید در حساب سود وزیان دوره منظور گردد . بهرحال ثبت تخفیفات نقدی خرید بصورت زیر است .

فرض کنیم موءسسه احمدیان کالائی به مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال خریداری می نماید که تاریخ پرداخت آن ۳ ماه دیگر میباشد . و طبق قرارداد فروشنده قبول می نماید چنانچه موءسسه احمدیان بهای کالا را در مدت کمتر از ۱۵ روز پرداخت کند از ۳٪ تخفیف برخوردار میشود .

۱ـ ثبت بصورت قیمت ناخالص کالای خریداری شده

حساب کالا ۵۰۰۰۰ ریال

بستانکاران ۵۰۰۰۰ ریال

وچنانچه قبل از ۱۵ روز پرداخت گردد بصورت زیر عمل میشود .

بستانکاران ۵۰۰۰۰ ریال

صندوق ۴۸۵۰۰ ریال

تخفیفات خرید ۱۵۰۰

وچنانچه بعد از ۱۵ روز پرداخت گردد .

حساب بستانکاران ۵۰۰۰۰ ریال (بدهکار میشود)

صندوق ۵۰۰۰۰ ریال (بستانکار میشود)

زیان حاصل از استفاده ننمودن تخفیفات خرید ۱۵۰۰ ریال (بدهکار میشود)

تخفیفات خرید ۱۵۰۰ ریال (بستانکار میشود)

در حالت دوم که خرید بصورت خالص ثبت میگردد .

حساب کالا (خالص) ۴۸۵۰۰ ریال (بدهکار میشود)

بستانکاران ۴۸۵۰۰۰ ریال (بستانکار میشود)

وچنانچه بهای کالا بموقع پرداخت گردد (قبل از ۱۵ روز)

بستانکاران ۴۸۵۰۰ ریال (بدهکار میشود)

حساب صندوق ۴۸۵۰۰ ریال (بستانکار میشود)

وچنانچه بعد از ۱۵ روز پرداخت گردد .

بستانکاران ۴۸۵۰۰ ریال (بدهکار میشود)

زیان حاصل از استفاده ننمودن تخفیفات خرید ۱۵۰۰ ریال (بدهکار میشود)

حساب صندوق ۵۰۰۰۰ ریال (بستانکار میشود)

برگشت از خرید : PURCHASE RETURN

در هر موسسه وفروشگاهی ممکن است گاهگاهی بعللی از علل قسمتی از کالای خریداری شده برگشت داده شود در این موارد میتوان معادل کالای برگشتی

ازحساب خرید کالا کم‌نمود . لکن بهتراست‌بجای‌بستانکارکردن (کاهش‌دادن)
حساب‌خرید کالا حساب‌جداگانه‌دیگری‌برای‌برگشت‌ازخرید اختصاص‌داده و در آن
مقداروومبلغ‌کالاهای‌برگشتی را ثبت‌نمود . مانده‌این‌حساب‌همیشه‌بستانکاراست
وحاکی‌از جمع‌برگشت ازخرید طی دوره‌مالی‌استوهنگام تعیین قیمت‌تمام‌شده
کالای‌خریداری‌شده درصورت‌حساب‌سود وزیان ازمانده‌حساب‌خرید کسرمیگردد .

قیمت‌تعویض ویاتبدیل : REPLACEMENT COST

دراین‌روش برای‌محاسبه‌سود وزیان‌واقعی دوره‌گفته‌میشود که‌درآمد (فروش)
وقیمت‌تمام‌شده‌کالای‌فروش رفته مربوطه باید برحسب‌مبلغ ریالی محاسبه‌گردد که
دارای‌قدرت‌خرید یکسان‌باشد ویابعبارتدیگر قیمت تمام‌شده‌کالای‌فروش‌رفته
که‌درصورت حساب سود وزیان‌گزارش‌میگردد باید برحسب‌مبلغی باشد که‌درتاریخ
تنظیم‌این‌صورت‌حساب میتوان‌مشابه آن کالا را خریداری‌کرده‌وجایگزین‌کالای
فروش‌رفته‌نمود . فرض‌کنیم کالائی بمبلغ ۱۰۰۰۰ ریال‌دراول دوره‌خریداری‌میگردد
ودرپایان‌دوره (یاهرزمان‌دیگر) بمبلغ ۱۵۰۰۰ ریال‌بفروش‌میرود طبق‌این‌روش
میگویند که‌درزمان‌فروش‌کالا باید بررسی نمود تامشابه‌آن‌چه‌مبلغ است وقیمت تمام
شده کالای‌فروش رفته‌رابرای‌محاسبه‌سود وزیان‌برحسب قیمت بازاروقیمت روزتعیین
نمود . که‌دراین‌مثال‌فرض‌میکنیم درزمان‌فروش‌کالای مذکورقیمت کالای‌مشابه‌کالای
فروش رفته ۱۳۰۰۰ ریال‌باشد دراین‌صورت میگویند سود واقعی‌مبلغ ۲۰۰۰ =
(۱۵۰۰۰ − ۱۳۰۰۰) میشود نه‌مبلغ ۵۰۰۰ (۱۵۰۰۰ − ۱۰۰۰۰) ریال .

درآمد خالص (سود ویژه) : RETAINED ERRNING

عبارت از حسابی است که افزایش در سرمایه صاحبان موءسسه را در اثر فعالیتهای سازمان مذکور در آن ثبت و نگهداری مینمایند و در ترازنامه تحت عنوان این حساب در رقیمت سرمایه نوشته میگردد . این اصطلاح مترادف با درآمد خالص (net income) میباشد که ما فقط یک کلمه درآمد خالص میتوانیم برای آن بکار ببریم ولی در حسابداری های دیگر مانده حساب درآمد (net income) بحساب فوق منتقل شده و در ترازنامه نشان داده میشود . و مانده این حساب حاکی از سود خالص (افزایش در سرمایه) موءسسه میباشد .

مستهلک کردن (بازنشسته کردن) بدهی های طویل المدت :

RETIREMENT-LONG- TERM=DEBT

بدهی های طویل المدت عبارت از دیونی است که زمان سررسید و یا بعبارت دیگر بازپرداخت آن در زمان نسبتاً دور میباشد . که از انواع بدهی اوراق قرضه و دیون رهنی را میتوان نام برد . معمولاً در زمان انتشار این نوع اوراق شروطی در آن قید میگردد که یکی از این شروط طریقه مستهلک کردن و یا بازخرید کردن بدهی میباشد . بطور کلی مستهلک کردن به سه طریق انجام میگیرد .

۱ــ بازخرید کردن ۲ــ تعویض با بدهی جدید ۳ــ تبدیل کردن که ذیلاً شرح داده میشود .

الف ـ بازخرید کردن بدهی طویل المدت: a.redemtion

درزمان انتشار اوراق قرضه (بدهی های طویل المدت) قید میگردد که موءسسه ناشرمیتواند قبل ازسررسید این نوع بدهی ها باپرداخت مبلغی بیشتر از ارزش اسمی آنرا مستهلك نماید . معمولا" این مبلغ درصدی ازارزش اسمی بدهی میباشد . بنابراین موءسسه ناشرمیتواند بدینوسیله بدهی خود رابازخرید نماید . وهمچنین دراین حالت میتواند اوراق قرضه خود را ازبازار آزاد نیز خریداری کند .

ب ـ تبدیل کردن بدهی طویل المدت: b. conversion

دراین حالت برای مستهلك کردن بدهی طویل المدت (اوراق قرضه ، نظایر آن) شرطی وجود دارد که درآن قید میگردد خریداران وطلبکاران در صورت تمایل میتوانند مبلغ طلب خود راتبدیل به سهام موءسسه ویا سازمان نمایند وبدین وسیله بدهی مستهلك میگردد .

پ ـ تعویض کردن بابدهی جدید : c. refunding

بدهیهای طویل المدت مانند اوراق قرضه ممکن است با انتشار اوراق قرضه دیگر تبدیل به بدهی جدید گردد . دراین حالت موءسسه ناشر اوراق قرضه جدیدی منتشر نموده وجایگزین بدهی قبلی مینماید وبدینوسیله بدهی مستهلك میگردد .

REVENUE

درآمد :

عبارت از افزایش در دارائی موءسسه در نتیجه فروش کالا ویا انجام خدمت میباشد . زمانیکه یك موءسسه خدماتی برای دیگران انجام ویا کالائی بآن تحویل میدهد مبالغی از آنان دریافت میدارو یا اینکه معادل خدمات انجام شده ویا کالای تحویلی از آنان طلبکار میشود . در حالت اول یعنی دریافت پول حساب صندوق بدهکار میگردد و در حالت دوم حساب مطالبات (بدهکاران ، اسناد دریافتنی) بدهکار میشود در هردو حالت دارائی موءسسه در اثر انجام خدمات یا تحویل کالا افزایش می یابد چنین افزایشی را که در دارائی یك موءسسه حاصل میشود درآمد می نامند . لازم به تذکار است که این افزایش باید در مقابل انجام خدمت ویا تحویل کالا باشد تا بتوان آنرا درآمد به حساب آورد . مثلاً دریافت وام باعث میشود حساب صندوق بدهکار گردد وافزایش یابد این نمیتواند برای موءسسه گیرنده وام درآمد محسوب شود .

SALES REVENUE

درآمد حاصل از فروش:

عبارت از افزایش در دارائی ویا درآمدی است که در نتیجه فروش کالا عاید سازمان ویا موءسسه میگردد .

SALVAGE VALUE

قیمت اسقاط یا فرسوده دارائی ثابت :

عبارت از قیمت دارائی ثابت در پایان عمر مفید آن میباشد ویا بعبارت دیگر عبارت از مبلغی است که هنگام از جریان خارج کردن دارائی ثابت از طریق فروش یا معاوضه

آن بادارائی ثابت دیگرتحصیل میشود .

فرض کنیم دارائی ثابتی (ماشین تولیدی) بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری شده وپیش بینی میشود که عمر مفید آن ۱۰ سال باشد . پس از ۱۰ سال ماشین را بمبلغ ۲۰۰۰ ریال میفروشیم این مبلغ را قیمت فرسوده دارائی ثابت مینامند .

SECURITIES AND EXCHANGE COMMISION : (SEC)

عبارت از یک سازمان دولتی در آمریکا میباشد که به امور شرکتهای سهامی رسیدگی مینماید . وچنانچه شرکتهای سهامی در آمریکا بخواهند سهامی در ایالتی بغیر از ایالتی که در آن فعالیت دارند منتشر نمایند این سهام باید بگواهی سازمان فوق برسد و با اجازه آنان باشد .

وجوه استهلاکی : SINKING FUNDS

اصولا" موءسسات هنگام دریافت وامهای طویل المدت از طریق انتشار اوراق قرضه ویا دیون رهنی ونظایر آن تعهد می نمایند اصل بدهی را در سررسید معینی در آینده نسبتا" طولانی پرداخت نمایند . ویا بعبارت دیگر بدهی طویل المدت که از طرق مختلف (مثلا" انتشار اوراق قرضه) ایجاد میگردد عبارت از دریافت وام ویا سایر وجوه در قبال پرداخت مبلغ معینی بهره وتعهد پرداخت اصل بدهی در زمان نسبتا" دور در آینده که سررسید وام نامیده میشود میباشد . در بعضی موارد استثنائی موقعیکه موءسسه از جهت توسعه فعالیت های خود ویا بمنظور تحصیل پول اقدام بانتشار اوراق قرضه مینماید در آن قید میشود که موءسسه ناشر میتواند

(باید) مبلغ بدهی خود را در فاصله زمانهای معین (معمولا "سالیانه) پرداخت نماید. وبدین طریق بدهی خود را مستهلك نماید. اصطلاح فوق به این نوع بدهی های طویل المدت اطلاق میشود مثلا" موءسسه ای مبلغ ۲۰۰۰۰ ریال اوراق قرضه منتشر نماید که سررسید آن ۱۰ سال بعد از تاریخ انتشار آن باشد با بهره ۸٪. چنانچه در زمان انتشار قید گردد بجای اینکه موءسسه ناشر تمام پول را در تاریخ سررسید پرداخت نماید سالیانه مبلغ ۱۰۰۰ ریال بدهد این نوع بدهی ها را وجوه استهلاکی می نامند.

موسسات فردی: SOLE PROPRIETORSHIP

بطور کلی موءسسات ممکن است بصورت تجارتخانه ویا موءسسه فردی و یا بصورت شرکت باشد. شرکتها نیز بشرکتهای سهامی وغیر سهامی تقسیم میشوند سرمایه در موءسسات فردی متعلق بیك نفر بوده وسود حاصل از عملیات و فعالیتهای موءسسه به سرمایه صاحب آن افزوده میگردد. اصطلاح فوق به موءسسات وتجارتخانه های فردی اطلاق میگردد.

STATEMENT OF CHANGES IN FINANCIAL POSITION

عبارت از صورتحسابی است که در آن تغییرات در وضع مالی موءسسه بین دو تاریخ مختلف (معمولا" بین دو ترازنامه) را تشریح نموده ومنابع تغییرات را نشان میدهد. برای حصول باین هدف ابتدا اقلام موجود در ترازنامه تهیه شده در پایان دوره مالی را با ترازنامه دوره قبل مقایسه می نمایند. وتغییرات در اقلام بدهی،

دارائی وسایر اقلام راتعیین ومشخص می نمایند وسپس ازروی صورتحساب سود و زیان وسایر اطلاعات موجود منابع این تغییرات وعلت آنرا پیدا نموده ودر صورت حساب مربوطه بصورت گزارش نشان میدهند . وبدین وسیله مشخص میگردد که واقعاً" تغییرات در دارائی ویا افزایش سرمایه ویا تغییرات در بدهی ویا کاهش آنها به چه علتی بوده ومنابع این تغییرات کدامند . چنانچه صندوق که یکی از اقلام دارائی است مثلاً" ۱۰۰۰۰ ریال نسبت به دوره گذشته افزایش داشته است — بدینوسیله مشخص میگردد آیا در اثر دریافتوام بوده ، انتشار سهام بیشتر بوده ، درآمد وفروش بیشتر بوده ویا ترکیبی از آنها بوده ونظایر آن .

تراز آزمایشی : TRIAL BALANCE

تراز آزمایشی عبارتست از فهرستی از مانده حسابهای دفتر کل میباشد که هرچند باریکبار بمنظور حصول اطمینان از صحت ارقام آن تهیه میشود . تنظیم تراز آزمایشی قبل از تهیه صورتحسابها از نظر سهولت تفکیک واستخراج اقلام مورد نیاز برای درج در صورتحسابها نیز مفید وضروری است .

دستمزد وحقوق : WAGES AND SALARIES

اصولاً" دستمزد درمقابل ساعت کار داده میشود وبه مقدار ساعت کار بستگی دارد ومبلغ آن با ساعت کار تغییر میکند . ومعمولاً" بکارگران پرداخت میگردد ولی حقوق عبارت از یک مبلغ معینی است که معمولاً" ماهیانه پرداخت میگردد و غالباً" حق الزحمه ای را که به کارمندان ، مدیران داده میشود حقوق می نامند .

سرمایهٔ جاری : WORKING ± CAPITAL

مازاد دارائی جاری بربدهی جاری سرمایه جاری نامیده میشود ویا بعبارت دیگر بدهی جاری ـ دارائی جاری = سرمایه جاری .

سرمایه جاری حاکی از تضمینی است برای بدهی های جاری بطلبکاران . درهر حال سرمایه جاری هرموءسسه باتوجه به حجم عملیات وچگونگی فعالیتهای ـ موءسسه مذکور باید باندازه ای باشد که تکافوی هزینه های جاری آن موءسسه را درمدتی مناسب بنماید .

APPENDIX B

MANAGERIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY
INTERPRETED IN THE IRANIAN LANGUAGE

Term	Pages
ABSORPTION COSTING	B-5
DIRECT COSTING	B-6
ABSORPTION RATE	B-11
ACCUMULATION	B-14
ACTUAL COST	B-14
ALLOCATION	B-14
AMORTIZATION PERIOD (see payback period)	
APPLIED (overhead)	B-15
ASSET TURN OVER (see Return on Investment)	
ASSIGNMENT (cost)	B-21
BILL OF MATERIALS	B-22
BREAK EVEN ANALYSIS	B-18
BREAK EVEN POINT	B-22
BUDGET	B-16
BURDEN	B-17
BY PRODUCT	B-17
CAPACITY	B-18
CAPITAL BUDGETING	B-24
CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS	B-24
CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS METHOD	B-58
CAPITAL EXPENDITURE BUDGET (see Capital Expenditure)	
CAPITAL EXPENDITURE (see Capital Expenditure)	
CAPITAL COST	B-24

TERM	PAGES
CAPITAL RATIONING	B-27
CASH BUDGETING	B-28
CASH INFLOW	B-30
CASH OUTFLOW	B-30
CASH FLOW	B-30
COMMITTED FIXED COST	B-43
COMPTROLLER	B-31
CONTRACT	B-31
CONTRIBUTION-MARGIN	B-31
CONTRIBUTION MARGIN RATIO	B-33
CONTROL	B-35
CONTROL-REPORT	B-47
CONTROL-REPORT PERIOD	B-47
CONTROLLER (see Comptroller)	
CONTROL-ACCOUNT	B-35
CONTROLLABLE-COST	B-36
CONTROLLABLE-RESPONSIBILITY B-58	B-58
COMPOUND-INTEREST	B-61
CONVERSION COST	B-37
COST-BEHAVIOR	B-54
COST-CENTER	B-37
COST-CLASSIFICATION SCHEME	B-52
COST-FLOW	B-38
COST-OBJECTIVE (see Cost Center)	
COST OF CAPITAL	B-74
COST TRACEABILITY (see Traceability to Cost Objective)	

	TERM PAGES
DIFFERENTIAL COST	B-57
DIRECT-COST	B-38
DIRECT-COSTING	B-6
DIRECT-LABOR	B-39
DIRECT-LABOR COST	B-40
DIRECT-MATERIAL	B-40
DIRECT-MATERIAL COST	B-40
DIRECTLY RELATED COST	B-41
DISCOUNT PRESENT VALUE (RATE)	B-62
DISCRETIONARY FIXED COST	B-42
DISCOUNT CASH FLOW (see Time Adjusted Rate of Return)	
ECONOMIC LIFE	B-64
FACTORY OVERHEAD (see Burden)	
FIXED COST	B-41
FINANCIAL STATEMENT METHOD (see Unadjusted Rate of Return)	
FULL COSTING (see Absorption Cost)	
HISTORICAL COST (see Actual Cost)	
INDIRECT COST	B-44
INTERNAL RATE OF RETURN (see Time Adjusted Rate of Return)	
INVESTMENT-CENTER	B-45
INVESTOR'S METHOD (see Time Adjusted Rate of Return)	
MARGINAL BALANCE (see Contribution Margin)	
MARGINAL CONTRIBUTION (see Contribution Margin)	
MIXED COST	B-45
MARGIN ON SALE (see Internal Rate of Return)	

	TERM PAGES
NET PRESENT VALUE METHOD (NPV)	B-65
NON CONTROLLABLE COST	B-48
NON VARIABLE COST (see Fixed Cost)	
PAY BACK PERIOD	B-75
PREDETERMINED OVERHEAD RATE (see Absorption Rate)	
PRESENT VALUE (see N.P.V.)	
PRESENT VALUE INDEX (see Profitability Index)	
PRIME-COST	B-48
PROFITABILITY INDEX	B-70
PROFIT-CHART (see Break Even Chart)	
RESPONSIBILITY CENTER	B-46
RETURN ON INVESTMENT (ROI)	B-48
REVENUE CENTER	B-50
SELLING COST	B-54
SEMI-VARIABLE COST (see Mixed Cost)	
SIMPLE RATE OF RETURN (see Unadjusted Rate of Return)	
T ACCOUNT (see Account)	
TIME ADJUSTED RATE OF RETURN	B-71
TIME VALUE OF MONEY	B-60
TRACEABILITY TO COST OBJECTIVE	B-55
UNADJUSTED RATE OF RETURN	B-75
UNADJUSTED RATE OF INVESTMENT (see Unadjusted Rate of Return)	
VARIABLE COST	B-50

روش تعیین مقدار هزینه انجام شده (جذب شده)

ABSORPTION-COSTING

عبارتاز روشی است که طی آن میتوان قیمت تمام شده یك واحد کالای تولیدی (تولید شده) را در یك دوره تولیدی تعیین نمود . وهدف ازاین روش تعیین قیمت تمام شده یك واحد کالای تولید شده ، قیمت تمام شده مقدار کالای فروش رفته ، و تعیین مقدار موجودی کالا میباشد .

در این روش برای محاسبه قیمت تمام شده یك واحد کالای تولید شده طی دوره مقدار هزینه متغیر وهزینه ثابت طی دوره را جمع نموده وبرتعداد واحد تولید شده تقسیم مینمایند .

مثال :

فرض کنیم شرکت تولیدی x در طی یك دوره ۱۰۰۰۰ واحد کالا تولید نماید .

هزینه ثابت دوره (طی دفاتر) مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال وهزینه متغیر هر واحد ۱ ریال میباشد . چنانچه بخواهیم با توجه باطلاعات فوق قیمت تمام شده یك واحد کالا را تعیین نمائیم همانطوریکه توضیح داده شد بطریق زیر عمل میگردد .

(fixed cost) هزینه ثابت دوره	۱۰۰۰۰ ریال
(variable cost) هزینه متغیر دوره (۱۰۰۰۰ × ۱)	+ ۱۰۰۰۰
(total cost) جمع قیمت تمام شده کالای تولید شده	۲۰۰۰۰ ریال
(unit produced) کل واحد تولید شده طی دوره	÷ ۱۰۰۰۰
(cost per unit) هزینه تمام شده یك واحد کالا	۲

چنانچه شرکت تعداد ۴۰۰۰ واحد از کالای تولید شده را بفروش برساند وقیمت فروش یك واحد ۳ ریال باشد برای محاسبه سود شرکت ، قیمت تمام شده کالائیکه فروختیم وهمچنین قیمت موجودی انبار (باقیمانده کالا) چنین عمل می کنیم .

(revenue or sale) درآمد فروش (۴۰۰۰×۳) ۱۲۰۰۰ ریال

(cost of good sold) قیمت تمام شده کالای فروش رفته (۴۰۰۰×۲) ۸۰۰۰ -

(net in come) سود حاصل از فروش ۴۰۰۰ واحد ۴۰۰۰ ریال

برای محاسبه موجودی کالا طی دوره ۱۰۰۰۰ واحد تولید کرده بودیم و تعداد ۴۰۰۰ واحد آنرا فروختیم درنتیجه تعداد ۶۰۰۰ واحد موجودی خواهیم داشت که مبلغ آن

موجودی کالا ریال ۱۲۰۰۰ = ۲×۶۰۰۰

نکته ای که در اینجا قابل تذکار میباشد آن است که در این روش قیمت تمام شده هر کالا از دو قسمت هزینه متغیر وهزینه ثابت تشکیل شده است ویا بعبارت دیگر تمام هزینه های انجام شده (متغیر وثابت) بر تعداد واحد کالا تقسیم میشود ومسئله ای که در این روش وجود دارد آن است که قیمت تمام شده یك واحد کالا در سطوح مختلف تولیدی فرق مینماید .

روش هزینه یابی مستقیم : DIRECT COSTING

روشی که در سالهای اخیر برای تعیین قیمت تمام شده یك واحد کالا ی

تولیدی معمول ورایج گردیده است روش هزینه‌یابی مستقیم —

(direct costing) میباشد . در این روش برای تعیین قیمت تمام‌شده یك واحد کالای تولید شده هزینه متغیر را منظور میدارند یعنی مقدار هزینه متغیر که شامل هزینه دستمزد ، هزینه مواد اولیه وهزینه سربار متغیر که مستقیماً برای تولید کالا بکار میرود رابرتعداد کالای تولید شده تقسیم مینمایند . ویکی از دلایل بکاربردن این روش آن است همانطوریکه در بالا تذکر داده شد در روش قبلی قیمت تمام‌شده کالا برای سطوح مختلف تولیدی فرق مینمود یعنی اگر مثال زده شده در روش قبلی برای ۵۰۰۰ واحد کالای تولیدی بود (کالای تولید شده طی دوره ۵۰۰۰ واحد بود) قیمت تمام‌شده یك واحد کالا ۳ ریال میگردید . ودلیل دیگر بکاربردن این روش آن است که هزینه متغیر با مقدار تولید کالا نسبت مستقیم داشته وبهتر است برای محاسبه قیمت تمام شده کالا فقط آنرا مورد محاسبه قرار داد . وهزینه ثابت که در یك سطح تولیدی همیشه ثابت بوده وبا افزایش وکاهش مقدار تولید کالا در مقدار آن تغییری حاصل نمیشود وارتباط مستقیم به تولید کالا ندارد نباید بعنوان هزینه تولید منظور گردد . در این روش برای محاسبه قیمت تمام‌شده یك واحد کالا " قیمت موجودی کالا و قیمت تمام‌شده کالای فروش رفته بطریق زیر عمل میگردد .

مانند مثال قبل : تعداد واحد تولید شده ۱۰۰۰۰ هزینه متغییـــــر

ثابت

هرواحد ۱ ریال هزینه دوره ۱۰۰۰۰ ریال فروش هرواحد

۳ ریال تعداد واحد فروش رفته ۴۰۰۰

فروش درآمد (۳×۴۰۰۰) ۱۲۰۰۰ ریال

هزینه تمام شده کالای فروش رفته ۴۰۰۰ ـ ریـــال

سود ناویـــژه ۸۰۰۰

هزینه دوره (ثابت) ۱۰۰۰۰ـ

زیـــان (۲۰۰۰)

در این روش قیمت تمام شده هزینه متغیر ثابت دوره برای یك واحد

یك واحد ۱ ریال میشود

روش قبلی ۱/۵ ریال

مواد اولیه مستقیم (متغیر) ۰/۵ ریال

دستمزد مستقیم (متغیر) ۰/۲۵ ریال

هزینه سربار متغیر ۰/۲۵ ریال

هزینه ثابت ۰/۵ ریـــال

۱/۵

برای محاسبه موجودی کالا (باقیمانده کالا) طی دوره بطریق زیر عمل میگردد .

ریال ۶۰۰۰ = ۱×۶۰۰۰

در صورتیکه این مثال ومفروضات با مثال روش قبل یکسان میباشد ولی در اثر اعمـــال

دو روش متفاوت در محاسبه قیمت تمام شده کالای فروش رفته وموجودی کالای آخر

دوره که نتیجه کاملا" متفاوت بدست آمده است وعلت تفاوت آن طریق محاسبـــه

ومنظورنمودن هزینه‌ثابت میباشد که‌در رحالت اول قیمت‌تمام‌شده یك واحـــد شامل دونوع هزینه‌میباشد ۱ــ هزینه ثابت ۲ــ هزینه‌متغیر ودراین روش قیمت تمام‌شده یك واحد کالا فقط شامل هزینه‌متغیراست وتذکاراین مسئله مهم‌میباشد که‌در رحالتی که‌تمام‌کالای‌تولید شده‌طی دوره بفروش میـــرود نتیجه دو روش یکی میباشد (درمحاسبه سود وزیان‌ونتیجه آن) .

مقایســه دو روش :

فرض می کنیم‌اطلاعات‌زیر درد ستاستاین‌اطلاعات مربوط به ۲ سال ــ متوالی میباشد .

برای هــرســـال

۱ــ هزینه‌ثابت‌طی دوره ۱۰۰۰۰ ریال

۲ــهزینه‌متغیر هرواحد ۱ ریـــال

۳ــهزینه‌فروش‌یك واحـــد ۳ ریـــال

٤ــمقدارتولید درسال‌اول ۶۰۰۰ واحد وفروش ۵۰۰۰ واحـــد

۵ــمقدارتولید درسال دوم ٤۰۰۰واحد . فروش ۵۰۰۰ واحـــد

وازطریق مختلف میخواهیم‌سود وزیان و قیمت تمام‌شده کالا (یك واحـــد) وموجودی‌کالا را محاسبه نمائیـــم .

شـــــــــــــرح	تولید ۶۰۰۰ واحد فروش ۵۰۰۰ " سال اول روش مقدار هزینه انجام شده	روش هزینه یابی مستقیم	تولید ۵۰۰۰ فروش ۴۰۰۰ سال دوم روش اول	روش دوم	مجموع دو سال (اول و دوم) روش اول	روش دوم
محاسبه قیمت تمام شده یک واحد						
هزینه ثابت	۱۰۰۰۰ ریال	ـ ـ ـ	۱۰۰۰۰	ـ ـ ـ		
هزینه متغیر ۶۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰		
جمع هزینه ها :	۱۶۰۰۰	۶۰۰۰	۱۴۰۰۰	۴۰۰۰		
	÷	÷	÷	÷		
تعداد واحد تولید شده	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰		
قیمت تمام شده یک واحد کالا	۲/۶۲ ریال	۱ ریال	۵/۳ ریال	۱ ریال		
سود و زیان	۱۵۰۰۰ ریال	۱۵۰۰۰ ریال	۱۵۰۰۰ ریال	۱۵۰۰۰ ریال	۳۰۰۰	۳۰۰۰۰
فروش (درآمد) شده قیمت تمام شده کالای فروخته	۱۳۳۳۳	۵۰۰۰	۱۶۶۶۷	۵۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
هزینه تمام شده دوره	ـ ـ ـ	۱۰۰۰۰	ـ ـ ـ	۱۰۰۰۰	ـ ـ ـ	۲۰۰۰۰
سود حاصل از فروش	۱۶۶۷	۰	(۱۶۶۷)	۰	۰	۰
موجودی آخر سال	۲۶۶۷	۱۰۰۰	ـ ـ ـ	ـ ـ ـ	ـ ـ ـ	ـ ـ ـ

نکاتیکه قابل تذکاراست وبا مقایسه دوروش میخواستیم بآن توجه داده باشم

عبارت استاز :

۱ــ طریقه محاسبه قیمت تمام شده کالای فروش رفته ، قیمت تمام شده یك واحد کالا ، وموجودی آخرسال طی دوروش .

۲ــ توجه باینکه مقدار هزینه ثابت در دوروش بچه صورتی منظور میگردد ودرکجا میآید .

۳ــ قیمت تمام شده یك واحد کالای تولیدی در روش اول در سطوح مختلف متغیر بوده درحالیکه در روش دوم ثابت میباشد .

۴ــ چنانچه کالای تولید شده تماما" بفروش برسد نتیجه سود و زیان ازهردوروش یکی میباشد چنانچه درمثال فوق درپایان سال دوم تعداد واحد تولید شده ۱۰۰۰۰ واحد بود مجموع تولید دوسال و همچنین مقدارفروش کالا ۱۰۰۰۰ واحد گردید مجموع فروش دوسال درنتیجه حاصل سود وزیان درهر دوروش درپایان سال دوم مساوی صفرگردید یعنی هردونتیجه یکی شد . لازم نیست سود وزیان مساوی صفرگردد دراین مثال باین صورت اتفاق افتاده و درهرصورت نتیجه یکسان میگردد .

نرخ هزینه سربار جذب شده : ABSORPTION RATE (overhead rate)

برای سرشکن کردن هزینه های سربار (هزینه هائی که مستقیما" نمیتوان آنرا بواحد تولیدی وکالا تقسیم نمود) معمولا" نرخی تعیین مینمایند که نرخ

هزینه سربار نامیده میشود ودونوع نرخ هزینه سربار وجود دارد .

۱ــ نرخ سربار واقعی : (Actual overhead rate)

دراین روش جمع هزینه سربار (غیرمستقیم) راکه طی دوره واقعا " انجام گردیده برتعداد واحد های تولیدی تقسیم مینمایند تانرخ هزینه سربار بدست آید .

نرخ هزینه سرباروا قعی (over head rate per unit) = جمع هزینه های سربار طی دوره (معمولا "یکسال) / تعداد واحد های تولید شده دوره

۲ــ نرخ سربارپیش بینی شده : (Predetermine Rate)

معمولا " درشرکتهای تولیدی بعلت نیازبه دانستن قیمتهای تولید در هرزمان ازنرخ سربار پیش بینی شده استفاده مینمایند . ومعمولا " حسابداران در اول هردوره هزینه سرباز طی دوره راپیش بینی نموده وهمچنین مقدار تولید رامشخص مینمایند (بودجه) وازتقسیم هزینه سربارپیش بینی شده برمقدارتولید ویاحجم تولید پیش بینی شده نرخ آن بدست میآید .

(نرخ سربارپیش بینی شده = (Predetermined Rate) هزینه سربارپیش بینی شده طی دوره / تعداد تولید پیش بینی شده

واگرطی دوره هرمقدارتولید نمائیم برای محاسبه هزینه سربار مقدار تولید شده تعداد آنرا درنرخ سربار پیش بینی شده ضرب میکنیم .

مثال :

فرض کنیم در اول سال پیش‌بینی نمودیم که طی این دوره ۱۰۰۰۰ واحد تولید مینمائیم که هزینه سربار آن ۲۰۰۰۰ ریال پیش بینی میشود در نتیجه نرخ سربار پیش‌بینی شده

$$\text{ریال} ۲ = \frac{۲۰۰۰۰۰}{۱۰۰۰۰} \text{ میگردد}$$

و مزیت این روش آن است که بآسانی میتوانیم قیمت تمام شده کالای تولید شده را محاسبه نمائیم فرض کنیم اگر در وسط سال احتیاج بقیمت تمام شده کالا داشته باشیم و در تاریخ مورد نظر ۵۰۰۰ واحد تولید کرده باشیم هزینه سربار آن بآسانی بدست میآید .

$$\text{ریال } ۱۰۰۰۰ = ۲ \times ۵۰۰۰$$

در حالتیکه در روش قبل بایستی تا آخر سال صبر نموده تا هزینه واقعی سربار انجام گیرد و در تاریخ معین تعیین مقدار هزینه سربار مشکل بنظر میرسد .

در آخر هر دوره هزینه واقعی انجام شده سربار را محاسبه نموده و آنچه که بیشتر از سربار پیش‌بینی شده و یا کمتر باشد یك تعدیل بعمل میآید . نرخ سربار پیش‌بینی شده میتواند براساس معیارهای دیگر بغیر از واحد تولیدی باشد . براساس ساعتکار ماشین‌های تولیدی و یا براساس ساعتکار کارگر و یا سایر معیارها و در این حالت نیز مقدار ساعت کار را در اول دوره پیش بینی و هزینه مربوط به آن را تخمین میزنند و از تقسیم آن نرخ سربار پیش‌بینی شده براساس ساعتکار بدست میآید . و ملاك تعیین هزینه سربار میگردد .

ACCUMULATION

معنی لغوی آن بصورت جمع آوری میباشد ودراصطلاح –

حسابداری عبارت ازجمع آوری اطلاعات حسابداری ازمنابع مختلف میباشد .

هزینه واقعی : ACTUAL COST

عبارت از هزینه ای است که واقعا" انجام میشود نه هزینه هائی که

پیش بینی میگردد .

تسهیم (تخصیص) هزینه سربار : ALLOCATION

عبارتاست از تسهیم کردن (عمل تسهیم کردن) هزینه سربار به مراکز

هزینه (مراکزی که تولید هزینه مینمایند) .

مثال :

فرض میکنیم یك کارخانه از سه قسمت تشکیل شده است قسمت تولیدی A

وتولید B وقسمت اداری C که هرکدام ازاین مراکز را مرکز هزینه میگویند

اگر کارخانه دارای ایجاد هر قسمت بالا متحمل هزینه میگردد . هرکدام

ازاین قسمتها بنحوی درهزینه کل سربار شرکت دارند ولی نمیتوان هزینه

سربار را به هرقسمت مربوط دانست ومستقیما" بآن سرشکن نمود عمل وطریق

تسهیم هزینه به هرقسمت را Allocation مینامند .

مثال :

فرض کنیم ۱۰۰۰۰ ریال هزینه سربار شرکت تولیدی که از سه قسمت A و B و C

تشکیل گردیده باشد چون مشخص نیست از این مبلغچه مقدار را باید به A تقسیم نمود و یا B ویا C چون مثلاً جزو این ۱۰۰۰۰ ریال حقوق مدیرعامل میباشد چگونه میتوان مستقیماً گفت چه مقداربه قسمت A تعلق دارد وچه مقداربه قسمت B ویا چه مقداربه قسمت ادارای C چون معیار مشخصی نیست درنتیجه کلی هزینه سربار طی دوره که انجام گردیده باید بنحوی مثلاً برحسب ساعتکالا هرقسمت ، مقدارفضای اشغالی ویا سایر معیارها به این قسمتها تسهیم نمود این عمل را Allocation می نامند .

هزینه سربار بکاربرده شده : (بکار رفته) : APPLIED(overhead)

همانطوریکه درقسمت نرخ سربار پیشبینی شده توضیح داده شد حسابداران هزینه سربار هردوره راپیشبینی نموده وبراساس واحد تولید ویا ساعتکار مستقیم ویا ساعت کارکارگر نرخ سربار پیش بینی شده رابدست میآورند . هزینه سربار بکاربرده شده عبارتست ازهزینه سرباری است که بر اساس نرخ سربارپیشبینی شده محاسبه وعملاً درحسابها وتعیین قیمت تمام شده طی دوره بکار میرود .

مثال :

چنانچه شرکت تولیدی آلفا سربار پیش بینی شده طی دوره را ۱۰۰۰۰۰ ریال حدس میزند (طبق بودجه) واین پیش بینی براساس

۱۰۰۰۰ ساعت کارکارگر (طبق بودجه) میباشد درنتیجه نرخ سربار پیش‌بینی شده عبارتست از :

ریال ۱۰ = $\frac{۱۰۰۰۰۰۰}{۱۰۰۰۰}$ میباشد یعنی بازای هر ساعت کاری که کارگر انجام میدهد ۱۰ ریال هزینه سربار محاسبه میگردد . فرض میکنیم کارخانه طی دوره ۸۰۰۰ ساعت کار حقیقی نموده است در این صورت هزینه سربار بکار رفته (Overhead Applied) مساوی ریال ۸۰۰۰ × ۱۰ = ۸۰۰۰۰ میباشد وقیمت تمام شده کالائی که طی دوره فروختیم براساس این نرخ تعیین گردیده است.

بطور کلی وبرای روشن شدن مسئله باید گفت سه نوع سربار داریم :

۱ـ سربار پیش‌بینی شده سرباری است که در اول سال طی بودجه حدس زده و پیش‌بینی می نمائیم در مثال ۱۰۰۰۰۰ ریال .

۲ـ هزینه سربار واقعی سرباری است که طی دوره واقعاً انجام گردیده است.

۳ـ هزینه سربار بکار رفته که در زمان فروش کالا برای محاسبه قیمت تمام شده کالای فروش رفته بکار میرود ودر مثال فوق ۸۰۰۰۰ ریال میباشد .

بودجه : BUDJET

عبارت است از برنامه ریزی معین عملیات و فعالیت ها در غالب اعداد که مشخص میکند هدف و وسیله رسیدن به آن هدف ها در نوشته‌ای درج شده است.

ومقصود ازنوشتن بود جه آن است که یك هماهنگی بین قسمتهـــــای سازمان بوجود میآورد واینکه مشخص میکند هدف ما چیست وما چکار میخواهیم بکنیم وهمچنین میتوانیم بداشتن بود جه یك کنترلی بر روی عملیات وفعالیت توسعه داشته باشیم بوسیله مقایسه بود جه وآن چیزی که واقعاً انجـــــام داده ایم واینکه اگر فعالیت حقیقی با بود جه تفاوت داشته علت آن چـــــه بوده است.

هزینه سربار کارخانه : BURDEN : (Factory overhead)

هزینه سربار (هزینه غیرمستقیم) هزینه هائی هستند که نمیتوان آنها را مستقیماً به هزینه تولید مربوط دانست وباید غیرمستقیم آنها را به کالای تولیدی سرشکن نمود مانند هزینه حقوق مدیرعامل، هزینه اجاره، استهلاك هزینه سوخت وغیـــره.

محصول فرعـــــی : BY PRODUCT

عبارتست از محصولی است که در یك کارتولید اهمیت کمتری دارد. مثلاً کارخانه ای که کالباس تولید میکند محصول کالباس که از گاو بدست میآورد محصول اصلی وپوست وکله وپاچه بصورت محصول فرعی خواهد بود. ویا کارخانه ای که بنزین تولید میکند بدست آوردن سایر مواد نفتی از نفـــــت تصفیه شده محصول فرعی خواهد بود.

ظرفیـــــت : CAPACITY

عبارتستاز تعداد محصولی ویاتوانائی کارخانه میباشد . مثلا "میگویند ظرفیت کارخانه معادل تولید ۵۰۰۰ ماشین در سال میباشد . وشامل مقدار ثابت ازوسائل وتجهیزات وماشین آلات وپرسنل است که برای بکـــار انداختن یك سازمان بکار میـــرود .

بقیه نقطـــه سراسری : CONTINUE BREAK EVEN ANALYSIS

بصـــورت زیر خواهد بود :

نقطه سراسری (Break even point) = هزینه ثابت (FC) / (قیمت فروش یك واحد (P) − هزینه متغیر یك واحد)

مثال : فرض کنیم قیمت فروش یك واحد کالا ۵ ریال وهزینه متغیر یك واحد کالا ۴/۲۵ ریال باشد وهزینه ثابت طی دوره ۳۰۰۰۰ ریال باشد برای اینکه بفهمیم چه مقدار باید تولید کنیم تا به نقطه سراسری برسیم (نه سود داشتـــه باشیم ونه زیان) طبق فرمول بالا .

نقطـــه ســـراســـری = ۳۰۰۰۰ / (۵ − ۴/۲۵) = ۴۰۰۰۰ واحد

که اگر باتوجه باطلاعات فوق ما ۴۰۰۰۰ واحد تولید کنیم نه سود خواهیـــم داشت ونه زیان واگر مبلغ ریالی نقطـــه سراسری را بخواهیم میتوانیم ۴۰۰۰۰ واحد را در قیمت فروش یك واحد یعنی ۵ ریال ضرب کنیم که مبلغ ۲۰۰۰۰۰ ریال میشـــود .

مثال دیگر :

فرض کنیم میخواهیم بدانیم که اگر بجای ٤٠٠٠٠ واحد ٥٠٠٠٠

واحد تولید کنیم چه مقدار سود خواهیم داشت طبق فرمول .

$$\text{تعداد واحد فروش} = \frac{\text{سود} + \text{هزینه ثابت}}{\text{قیمت فروش یك واحد} - \text{هزینه متغیر یك واحد}}$$

که کلیه اطلاعات را داریم فقط سود مجهول است که میشود .

$$\text{سود} = ٧٥٠٠ \text{ ریال} \qquad \frac{\text{سود} + ٣٠٠٠٠٠}{٥ - ٤/٧٥} = ٥٠٠٠٠$$

مثال دیگر :

میخواهیم بدانیم که اگر قیمت واحد فروش ١٥ ریال و هزینه متغیر آن ٦ ریال

باشد چه مقدار تولید کنیم تا مبلغ ٣٠٠٠٠ ریال سود داشته باشیم با توجه

باینکه هزینه ثابت ٥٠٠٠٠ ریال میباشد .

$$\text{تعداد واحد فروش} = \frac{٣٠٠٠٠ + ٥٠٠٠٠٠}{١٥ - ٦} = ٢٠٠٠٠ \text{ واحد}$$

با توجه به مثالهای فوق فهمیدیم که از طریق تجزیه و تحلیل نقطه سر اسری ما

میتوانیم خیلی مسائل مربوط به فروش ، سود ، سطح تولید و قیمت تمام شده

را بدانیم و به سئوالات مربوط به آنها پاسخ دهیم .

تجزیه و تحلیل نقطه سر اسری :

BREAK EVEN ANALYSIS: (Contribution margin)

هدف از تجزیه و تحلیل نقطه سر اسری این است که رابطه بین فروش و درآمد

وقیمت تمام‌شده ومقدارتولید کالا را مشخص نمائیم و ببینیم با تغییر یکی از این عوامل چه تغییری در سایر عاملها بوجود میآید ویا بعبارتدیگر به سئوالات زیر پاسخ بدهیم .

۱ــ فرض کنیم قیمت یك واحد فروش را داریم وهمچنین قیمت تمام‌شده آنرا چه مقدار باید تولید بکنیم که مثلاً ٪ ریال سود داشته باشیم .

۲ــ مثلاً قیمت فروش یك واحد را ٪ درصد تقلیل دهیم چقدر وتا چه اندازه باید حجم تولید را افزایش دهیم تا سطح سود تغییری نکند .

۳ــ ویا چه حد باید تولید کنیم که به نقطه سر سری برسیم وسئوالاتی نظیر آنها که مربوط به درآمد ، قیمت تمام‌شده سطح تولید ورابطه آنها میشود .

برای این منظور به محاسبه زیر برای بدست آوردن نقطه سر سری نیازمندیم میدانیم که اگر از مقدار فروش هزینه متغیر را کم کنیم مبلغی که میماند نماینده پولی است که میتوان با آن هزینه ثابت را پوشاند وبعد از آن سود بدست آورد .

(قیمت فروش یك واحد × تعداد فروش) درآمد =

Price x unit sold (Revenue)

- variable cost x units sold

(هزینه متغیر یك واحد × تعداد فروش) هزینه متغیر ــ =

مقدار پولی است که برای هزینه ثابت میماند واحتمالاً "سود =

Contribution margin

هزینه ثابت — = — Fixed cost

سود خالص (منفعت) Net profit

اگراز فرمول بالا تعداد واحد فروش (units sold) فاکتور

بگیریم میشود :

Units sold (Price - variable Rate)= Net profit + fixed cost

هزینه‌ثابت + سود خالص = (هزینه‌متغیر یك واحد — قیمت‌فروش یك واحد)

تعداد واحد فروش د رنتیجه معادله فوق

$$\text{Units sold} = \frac{\text{Fixed cost + Profit}}{\text{Price - variable Rate}} = \frac{FC + NP}{P - VC}$$

$$\frac{\text{سود خالص + هزینه ثابت}}{\text{هزینه‌متغیریك واحد — قیمت فروش یك واحد}} = \text{تعداد واحد فروش}$$

باداشتن فرمول اخیر ، رابطه‌ای‌را‌که میخواستیم بدست آوردیم واز روی‌آن

تغییرات‌بین‌هرکدام ازعوامل‌رامیتوانیم بررسی کنیم وچون‌د رنقطه‌سراسری —

همانطوریکه‌گفته‌شد نه‌سود داریم‌ونه‌زیان‌پس سود ماصفرمیشود وفرمول‌نقطه

سراسری .

تخصیص قیمت به‌قسمتهای‌تولیدی‌وغیرتولیدی : COST ASSIGNMENT

عبارتست‌از روشی که‌تسهیم (توزیع) میکند هزینه‌ها‌را‌به‌قسمتهای‌مختلف

یك موءسسه‌ویا شرکت‌تولید که‌هزینه‌های‌مستقیم مشخص‌است که چگونه‌تقسیم

میشود بعلت اینکه به‌تولید بستگی مستقیم داشته‌مثلاً برای‌تولید یك واحد

کالا معلوم است که چه مقدار هزینه دستمزد ویا مواد اولیه لازم است تا در نتیجه قسمتهای مصرف کننده (تولیدی) مشخص است که چقدر و چه مقدار از آن را مورد استفاده قرار داده اند و یکرهزینه های سربار (غیرمستقیم است) که در قسمت Allocation مشخص گردیده است. پس از اختصاص هزینه (مستقیم وغیر مستقیم) به هر قسمت تولیدی و موسسه را Cost Assign - ment می نامند.

BILL OF MATERIALS

عبارت از لیست ویا سندی است که مشخص مینماید چه مقدار مواد اولیه به کالای تولیدی وارد شده است و از روی آن میتوان یک استاندارد برای مواد اولیه مصرفی بدست آورد.

نقطه سراسری : BREAK EVEN POINT

عبارتست از نقطه ای که در آن نقطه مقدار درآمد کالای فروش رفته وقیمت تمام شده کالای فروش رفته با هم برابر میشود یا بعبارت دیگر نشان دهنده سطح تولیدی و یا مبلغ فروش است که در آن سطح مانه سود خواهیم داشت ونه زیان (قیمت تمام شده کالای فروش رفته) Total cost = درآمد Revenue

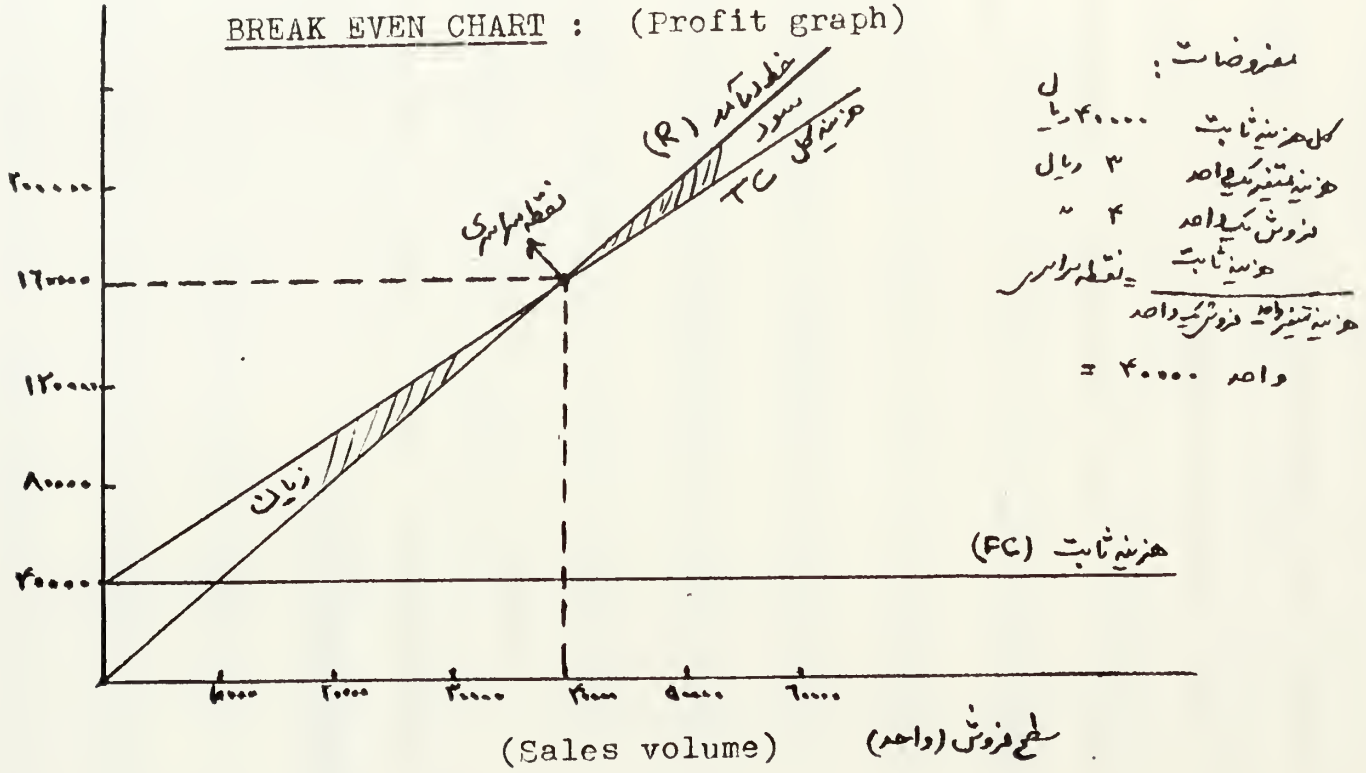

مفروضات :

کل هزینه ثابت ۴۰۰۰۰ ریال

هزینه متغیر یک واحد ۳ ریال

فروش یک واحد ۴ "

$$\text{نقطه برابری} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{\text{فروش یک واحد} - \text{هزینه متغیر واحد}}$$

$$= ۴۰۰۰۰ \text{ واحد}$$

CAPITAL COST

عبارت از ارزش دارائی ثابتکه در ترازنامه نشان داده میشود . یا بعبارت دیگر مقدار هزینه ای و یا پولی که برای بدست آوردن کالا های سرمایه ای پرداخت میشود . وبطور کلی در ترازنامه تحت عنوان دارائی ثابت نوشته میشود . مانند زمین ، ساختمان ، ماشین آلات تولیدی و سایر اقلام دارائی ثابت .

تصمیم گیری سرمایه ای : CAPITAL BUDGETING

طرح وبرنامه ریزی جهت تصمیم گیری در مورد سرمایه گذاری طویل المدت است وبدست آوردن کالا های سرمایه ای را در اصطلاح حسابداری — Capital budgeting می نامند ویا بعبارت دیگر از منابع مالی وپولی در زمان حاضر استفاده میگردد که در آینده وبرای مدت طولانی از آن سرمایه استفاده وبهره گیری شود . ومعمولا " این نوع سرمایه گذاریها شامل تهیه کالا های سرمایه ای از قبیل تهیه ساختمان ، زمین ، خرید ماشین آلات ، وسایل وتجهیزات و یا توسعه یک قسمت تولیدی ویا تصمیم گیری در مورد ایجاد یک کارخانه تولیدی میباشد واز خصوصیات آن این است که معمولا " جزو برنامه های عادی نمیباشد وحالتهائی پیش میآید که تصمیم گیری وبرنامه ریزی در مورد این نوع سرمایه گذاریها واجب میگردد وچون این نوع سرمایه گذاریها درگیر پول وسرمایه زیاد وهمچنین زمان زیاد در آینده میباشد در طرح ریزی و — تصمیم گیری در مورد آن باید مسائل را دقیقا " مورد بررسی وتجزیه وتحلیل قرار

قرار داد بخاطروقوع حوادث مختلف درآینده که ممکن است نتیجه پیش‌بینی راتحت تاثیر قرار دهد واین زمان همانطوریکه گفته شد طویل المدت معمولا" (۵، ۱۰، ۱۵ سال) میباشد که پیش‌بینی و تعیین حوادث آینده بسیار مشکل میباشد . وهمچنین بعلت اینکه برگشت سرمایه درطول سالهای آینده ممکن است یکسان نباشد ودرپایان هرسال درآمد متفاوتی عاید گردد لذا باید به‌نتیجه جمع برگشتهای سرمایه درسالهای مختلف توجه نمود واین مسئله واهمیت آن درتجزیه‌وتحلیل بودجه‌های سرمایه‌ای و روش تجزیه‌و تحلیل بودجه‌های سرمایه‌ای مشخص میگردد .

CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS

همانطوریکه درتصمیم‌گیری سرمایه‌ای گفته شد تصمیم‌گیری سرمایه‌ای عبارت ازطرح وبرنامه‌ریزی درمورد سرمایه‌گذاریهائی است که استفاده ازآن درآینده وبرای مدت طولانی معمولا" (۵، ۱۰، ۱۵ سال ویابیشتر) میباشد . وجهت این‌گونه‌تصمیم‌گیری باید راههای مختلف رامورد بررسی وتجزیه‌وتحلیل قرارداد . تجزیه‌وتحلیل و بررسی راههای مختلف موجود جهت‌تصمیمات سرمایه‌ای را CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS می نامند . ویابعبارت دیگر عبارات سبک وسنگین نمودن راههای موجود برای اینکه ببینیم ازبین راههای مختلف وامکانات موجود کدامین راه بنظر

مفیـــد و سود آور میباشـــد . متد وروش تجزیه‌و تحلیل جهت انتخاب بهترین راه حل را (Capital expenditure analysis methods) مینامند . چنانچه پس از تجزیه‌وتحلیل وبکاربرد ن روش‌تجزیه‌وتحلیل تشخیص داده‌شد وتصمیم‌گیری جهت سرمایه‌گذاری سود آوربود باید بود جه‌ای‌جهت این‌نوع‌سرمایه‌گذاریها تهیه نمود وعلت‌آن همانطوریکه گفتیم‌ممکن‌است زمـان انجام وتکمیل این‌نوع‌سرمایه‌گذاریها طولانی باشد مثلاً برای‌احداث یـك کارخانه‌امکان‌دارد ۲ سال ویابیشترزمان‌نیاز باشد . بهرحال بود جه ای باید تهیه گردد که‌بود جه نویسی وتهیه آن را (Capital expendi-ture budget) مینامند . وبعد ازتهیه بود جه‌زمان‌اجرای‌بود جـه فرامیرسد وهزینه‌انجام‌بود جه‌را Capital expenditure مینامند . وزمانیکه‌هزینه‌بتدریج انجام‌گردید این نوع‌هزینه ها به‌دو قسمت تقسیم‌میشوند یاجزو را رائیهای ثابت منظورمیگردند که‌بحساب Capital cost میرود وبصورت دارائی ثابت درترازنامه‌نشان‌داده‌میشود ویك قسمت از آن که جزو هزینه‌دوره‌میباشد وبحساب درآمد دارائی منظورنگردیده و جـزو هزینه دوره‌بحساب سود وزیان میرود . پس مراحل مختلف‌طی شده بشرح زیر میباشـــد .

۱ــ طرح وبرنامه‌ریزی درمورد بود جه‌های‌سرمایه‌ای‌وتصمیم‌گیری در مورد تهیه کالا های سرمایه‌ای (۱ــتصمیم‌گیری‌وبرنامه‌ریزی‌میکنیم)
Capital Budgeting

۲ـ تجزیه‌وتحلیل میکنیم که آیا این تصمیم‌گیری به‌نفع میباشـــــد یانه ازطرین مختلف Capital expenditure analysis و روشآن .

۳ـ چنانچه تجزیه‌وتحلیل و بررسی راههای مختلف سود آورتشخیص داده‌شـــد وتصمیم درمورد انجام آن اتخاذ گردید بود جه‌نویســـــی میشـــود . Capital Expenditure Budget

٤ـ پسازبود جه نویسی زمان اجرای این تصمیم فرامی رسد وهزینـــه بتدریج انجام میگـــردد . هزینه سرمایه‌ای Capital Expenditure

٥ـ پسازانجام هزینه مقدارهزینه‌ای که جزو دارائی منظور میگردد و ـ به‌ترازنامه‌برده‌میشود به‌نام Capital Cost خواهد بود .

٦ـ آن قسمت از هزینه‌که‌بحساب سود وزیان میرود جزو هزینـــــه دوره خواهد بود .

تعریـــف: CAPITAL RATIONING

عبارتاز آن استکه برای سرمایه‌گذاری‌ویا سرمایه‌گذاریهائی که دریـــك دوره ویازمان معین امکان آن‌پیش میآید همواره‌مقدارمحدود و معینـــــی امکانات مالی وپولی (fund) مهیا و آماده‌میباشد ودراثراین محدودیت مالی ناچارا" از تعداد پیشنهادات وصولی وراههای مختلف سرمایه‌گذاری تعداد محدودی ازآن راکه‌قادربانجام آن هستیم میتوانیم انتخاب‌نمائیـــم

وبنابراین موءسسه‌ای که با چنین مشکلی روبرو میشود باید سعی نماید که یك سرمایه‌گذاری و یا ترکیبی از چند سرمایه‌گذاری را انتخاب نماید که حداکثر سود را دارا باشد .

CASH ACCOUNTING

عبارتست از ثبت معاملات و فعالیتهای مالی یك موءسسه در دفاتر آن براساس و مبنای تاریخ دریافت و یا پرداخت پول نقد جهت انجام آن معامله .

مثال :

چنانچه یك موءسسه مبلغ ۲۰۰۰ ریال کالا خریداری نماید و تاریخ انجام معامله اول شهریور ماه سال ۲۵۳۵ باشد و تاریخ پرداخت پول اول مهرماه ۲۵۳۵ این معامله بتاریخ اول اردیبهشت ماه در دفاتر موءسسه ثبت میگردد .

CASH BUDGETING

عبارت از بودجه‌ای است که در آن مقدار پول دریافتی و پول پرداختی طی دوره و همچنین حداقل موجودی لازم را پیش بینی مینماید . مثلا" پیش‌بینی مینماید چه مقدار به بستانکاران باید بدهد چقدر از بدهکاران وصول مینماید چه مقدار هزینه انجام میدهد که باید بپردازد و بطور خلاصه صورت وضعیتی از موجودی پول نقد را مشخص مینماید .

مثال زیر یك نمونه فرضی از بودجه نقدی است .

بودجه‌نقدی برای سال x CASH BUDGET

موجودی اول سال ۱۰۰۰۰ ریال

اضافه‌میشود دریافتیهای نقدی

(فروش طبق بودجه ۴۰۰۰۰ ریال) ۵۰٪ فروش ۲۰۰۰۰

دریافتی ازبدهکاران ۱۵۰۰۰

مقدارپول نقد آماده ۴۵۰۰۰

کسرمیشود پرداختیهای نقدی

خرید مواد اولیه ۵۰۰۰ ریال

پرداخت حقوق ۷۰۰۰ "

هزینه‌اجاره ۱۳۰۰۰ "

پرداخت‌بستانکاران ۲۰۰۰ "

جمع پرداختی نقدی ۲۷۰۰۰

تااینجا ۴۵۰۰۰ ریال‌پول‌آماده داشتیم‌طی بودجه و ۲۷۰۰۰ ریال پرداختی نقدی درنتیجه موجودی پول‌نقد درآخر دوره ۱۸۰۰۰ ریال میشود واین‌بودجه‌ای‌استکه‌برای‌راهنمائی وصورت وضعیت موجودی نقدی تهیه‌میگردد وچنانچه‌مقدار موجودی آخرسال مثلاً ۲۰۰۰۰ ریال باشد مجبوریم ازبانک قرض بگیریم‌و یاحالتهای دیگر .

CASH INFLOW

بطوریکه معنای درآمد را میدهد . وعبارتاز وارد شدن پول نقد بداخل موءسسه در اثرانجام فعالیتمیباشد وهمچنین صرفه‌جوئی در هزینه را (Cash inflow) میگویند مثلاً در اثر خرید ماشین جدید درمبلغ هزینه دستمزد صرفه جوئی میگردد ونیز مبلغ صرفه جوئی شده بعنوان (Cash inflow) میباشد .

CASH OUTFLOW

بطورکلی عبارتاز هزینه استوخارج شدن پول نقد ازموءسسه در اثر انجام فعالیت را (Cash outflow) می نامند تذکراین مطلب لازم است که این تعریف شامل هزینه استهلاك که پول بابت آن داده نمیشود نمی گردد .

CASH FLOW

تفاوت بین (Cash flow) پولهای نقدی که در اثر فعالیت بخصوصی وارد موءسسه میشود وپولهای نقدی که در اثر همان فعالیت از موسسه خارج میگردد (Cash flow) نامیده میشود وتقریباً همان سود خالص میباشد باتوجه باینکه هزینه هائی مانند هزینه استهلاك راکه پول نقد مصرف نمی نمایند باید با آن اضافه نمود .

Cash flow = Cash inflow - Cash outflow

در اثر یك فعالیت .

COMPTROLLER

عبارت از قوه اجرائی ویا شخصی است که بر سیستم حسابداری نظارت نموده و مسئول مالی سازمان میباشد .

CONTRACT

بطور کلی بمعنای قرارداد و پیمان میباشد . ودر حسابداری عبارت از قراردادی است که یکطرف قرارداد معمولا" دولت میباشد مانند قراردادهائیکه بین دولت و پیمانکار منعقد میگردد .

CONTRIBUTION MARGIN

(Break even point) همانطوریکه در قسمت نقطه سراسری گفته شد نقطه سراسری عبارت از نقطه ای است که در آن سطح تولید (نقطه تولید) مانه سود خواهیم داشت و نه زیان ویا بعبارت دیگر با تولید آن مقدار (تولید در آن نقطه) مقدار فروش با قیمت تمام شده کالای فروش رفته برابر ویکسان میشود وبرای تعیین نقطه سراسری از فرمول زیر استفاده میگردد .

$$\text{نقطه سراسری (تعداد واحد تولید)} = \frac{\text{هزینه ثابت دوره (Fixed Cost)}}{\text{قیمت فروش یك واحد} - \text{هزینه متغیر یك واحد}}$$

(Price) - (Variable cost per unit)

P - V

Contribution margin = قیمت فروش یك واحد - هزینه متغیر یك واحد

پس عبارت از تفاوت بین هزینه فروش یك واحد کالا با هزینه متغیر آن میباشد وعبارت

ازمبلغی است که ازفروش یك واحد کالا برای پوشاندن هزینه ثابت وسود احتمالی باقی میماند .

در فرمول بالا نقطه سراسری برحسب تعداد واحد تولید بدست میاید و دلیل آن این است که صورت ومخرج کسر برحسب مبلغ (ریال) میباشد وچنانچه بخواهیم نقطه سراسری را برحسب مبلغ بدست آوریم بایستی نقطه سراسری (تعداد واحد) را در قیمت فروش یك واحد ضرب کنیم . مثال

۱ـ هزینه ثابت دوره ۱۰۰۰ ریال هزینه متغیر یك واحد ۲۰ ریال

قیمت فروش یك واحد ۳۰ ریال

$$\text{نقطه سراسری} = \frac{۱۰۰۰}{۳۰-۲۰} = ۱۰۰ \text{ واحد}$$

یعنی اگر ۱۰۰ واحد تولید کنیم نه سود خواهیم داشت ونه زیان واگر بخواهیم بدانیم چه مبلغ میشود باید ۱۰۰ واحد را در قیمت فروش ضرب کنیم که میشود ۳۰۰۰ ریال یعنی اگر باتوجه به مفروضات بالا ۱۰۰ واحد تولید کنیم یا ۳۰۰۰ ریال فروش داشته باشیم نه سود داریم ونه زیان

$$\text{نقطه سراسری برحسب مبلغ (ریال)} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{\frac{P - V}{P}} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{1 - \frac{V}{P}}$$

نسبت $(1 - V/P)$ را Contribution margin ratio مینامند واین نسبت عبارتست از مقدار باقیمانده ازهر ریال فروش که آماده است برای پوشاندن هزینه ثابت وبدست آمدن سود احتمالی .

مثال :

اگرقیمت فروش یك واحد کالا ٥ ریال وهزینه متغیر آن ٤/٥ ریال باشد وهزینه‌ثابت دوره ٣٠٠٠٠ ریال تعیین کنید نقطه سراسری را برحسب تعداد ومبلغ دراینجا Contribution margin چه‌مقدار است وهمچنین تعیین نمائید مقدار Contribution margin ratio

٥= قیمت فروش یك واحد =P ٤/٥ = هزینه متغیر یك واحد = V_c

٣٠٠٠٠ =هزینه ثابت طی دوره = F_c

یعنی ازفروش هرواحد ٥/٠ ریال باقی ٥/٠ = ٤/٥ - ٥ =

Contribution margin میماند برای بازیافت هزینه ثابت وسود احتمالی .

(Contribution margin ratio) یعنی از هر یك ریال فروش ١/٠ آن برای پوشاندن هزینه ثابت وسود احتمالی باقی میماند .

$$\text{نقطه سراسری برحسب واحد} = \frac{Fc}{P - V_c} = \frac{٣٠٠٠٠}{٥ - ٤/٥} = \frac{٣٠٠٠٠}{٠/٥} = ٦٠٠٠ \text{ واحد}$$

$$\text{نقطه سراسری برحسب مبلغ} = \frac{F_c}{1 - V_c/P} = \frac{٣٠٠٠٠}{1 - \frac{٤/٥}{٥}} = \frac{٣٠٠٠٠}{٠١} = ٣٠٠٠٠٠ \text{ ریال}$$

همچنین ازاین روش میتوان نقطه سراسری را برای تمام قسمتهای سازمان که کالا های مختلفی با قیمت فروش متفاوت تولید مینمایند تعیین نمود وفرمول آن بصورت زیر میباشد .

$$\text{نقطه سراسری مبلغ (کل سازمان)} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{\left(1 - \frac{\text{هزینه کل متغیر } (V_c)}{\text{فروش } (R)}\right)} = \frac{F_c}{\left(1 - V_c/P\right)}$$

مثال :

فرض کنیم تجارتخانه ای کالا های مختلف تولید می کند ودرآمد حاصل از فروش طی دوره ازفروش کالا های مختلف ۲ میلیون ریال است وهزینه متغیر آن جمعاً بمبلغ ۱۵۰۰۰۰۰ ریال وهزینه ثابت طی دوره ۳۰۰۰۰۰ ریال ـ است برای محاسبه نقطه سراسری در این حالت

$$\text{نقطه سراسری (ریال)} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{1 - \frac{\text{هزینه کل متغیر}}{\text{فروش کل}}} = \frac{۳۰۰۰۰۰}{1 - \frac{۱۵۰۰۰۰۰}{۲۰۰۰۰۰۰}} = ۱۲۰۰۰۰۰$$

پس بطور کلی سه فرمول گفته شد

$$\text{نقطه سراسری برحسب مقدار واحد} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{\text{قیمت فروش یك واحد} - \text{هزینه متغیر یك واحد}} = \frac{\text{سود حاصل ازفروش}}{\text{سود}} = \frac{FC + NP}{P - V}$$

$$\text{نقطه سراسری برحسب مبلغ} = \frac{\text{هزینه ثابت } (FC)}{1 - \frac{\text{هزینه متغیر یك واحد } (V)}{\text{قیمت فروش یك واحد } (P)}} = \frac{\text{سود } (NP) + \text{هزینه ثابت } (FC)}{}$$

$$\text{نقطه سراسری (مبلغ) برای کارهای مختلف} = \frac{\text{هزینه ثابت (FC)} + \text{سود (NP)}}{1 - \frac{\text{کل هزینه شیر (VC)}}{\text{کل فروش (R)}}}$$

WP نماینده سود میباشد بدیهی است چنانچه بخواهیم نقطه سراسری را بدست آوریم مبلغ آن صفر است واگر بخواهیم مبلغ x ریال سود ببریم بجای آن مقدار x را قرار میدهیم.

CONTROL

عبارتاز کنترل وسوق دادن رفتار عناصر انسانی در اثر برانگیختن انگیزه آنان جهت نیل بطرف هدف مدیریت وسازمان . مثلا" با دادن مقداری از درآمد فروش وتوزیع آن بین کارکنان سازمان آنان را تشویق مینمایند که در جهت هدف سازمان که بدست آوردن حد اکثر سود میباشد متمایل نمایند .

CONTROL ACCOUNT

عبارتاز حسابی است که چند حساب دیگر را کنترل مینماید . یا بعبارت دیگر عبارتاز دفتر کلی است که چند دفتر معین تابعه داشته باشد .

مثال :

معمولا" در هر تجارتخانه که کالا بطور نسیه میفروشد و تعداد مشتریان آن زیاد است برای هر مشتری وبنام آنان یک حساب نگهداری میشود وبرای کنترل این حسابها یک حساب بدهکاران نگهداری میشود فرض کنیم که شرکت x

در تاریخ اول فروردین ماه بنام آقای حسینی ۲۰۰۰ ریال واز آقای اکبری ۳۰۰۰ ریال واز آقای باقری ۱۰۰۰ ریال و آقای فرامرز ۸۰۰۰ ریال و آقای عباسی ۷۰۰۰ ریال طلبکار داشته باشد که در حساب آنان منعکس باشد در دفتر این تجارتخانه حساب بدهکاران یک حسابی است که کنترل میکند هریک ازاین حسابها ومجموع آنان را

معین حساب آقای عباسی	معین حساب آقای فرامرز	حساب معین باقری	معین اکبری	حساب معین آقای حسینی	دفتر کل حساب بدهکاران
۷۰۰۰	۸۰۰۰	۱۰۰۰	۳۰۰۰	۲۰۰۰	۲۱۰۰۰

هزینه‌های قابل کنترل : CONTROLABLE COST

بطورکلی هزینه (Cost) اختصاص دارد به‌مرکزهزینه یعنی تامرکزهزینه ای نباشد هزینه ای تولید وایجاد نمیگردد . وبرای کنترل هزینه اصولاً در هرمرکزهزینه یک سرپرستویا مدیری قرار بدهند که تابتواند ازهزینه‌های غیر ضروری جلوگیری نماید . وهزینه‌های قابل کنترل هزینه‌هائی هستند که‌بوسیله‌مدیران ومسئولان و قسمت و مرکز هزینه‌قابل کنترل میباشند و وجود آنان اثر مشخصی در مقدار این نوع هزینه ها دارد . مثلاً که‌یک کارگرمیتواند کارکندو باید کارکند بوسیله‌مسئول قسمت قابل کنترل میباشد که کمتر از ساعت مقررکارننماید ویاتعداد ومقدار موالد اولیه‌که برای

تولید بکارمیرود بوسیله مسئول قسمت قابل کنترل است واین در مقابل ـ هزینه هائی است که قابل کنترل میباشد مثلا" هزینه استهلاك رانمیتوان جزو هزینه های قابل کنترل دانست. پس هزینه های قابل کنترل هزینه هائی هستند که بوسیله مدیران ومسئولان هر مرکز کنترل شده وقابل کنترل میباشند .

هزینه تبدیل : CONVERSION COST

عبارتاز مقدار هزینه ای است که برای تبدیل مواد اولیه به کالای تکمیل شده انجام میشود وعبارتاز مجموع هزینه دستمزد وهزینه سربار میباشد .

Conversion cost = direct labor + overhead

هزینه سربار + دستمزد مستقیم = هزینه تبدیل

مرکز تولید هزینه (مرکز هزینه) : COST CENTER

هر قسمت ویا هر واحد وجزئی ازسازمان که ایجاد هزینه (تولید هزینه) مینماید ویك سیستم حسابداری جهت تعیین مقدار هزینه انجام شده توسط آن واحد ویا جزء طرح گردد مرکز هزینه (Cost center) میگویند . همانطوریکه در قسمت هزینه های قابل کنترل گفته شد وقتی صحبت از هزینه (Cost) میشود باید یك مرکز هزینه ای باشد تا بتوان هزینه را با آن نسبت داد . هزینه ها نسبت به هر مرکز هزینه تغییر ماهیت میدهند مثلا" هزینه برق نسبت به ساختمان ممکن است یك هزینه مستقیم باشد چون مستقیما" با آن مربوط میشود ولی نسبت به واحد کالای تولیدی ممکن است هزینه غیر مستقیم

باشد چون نمی دانیم هرواحد کالا چه مقدار ازهزینه برق راجذب کند پس هزینه مربوط به مرکز هزینه است واین مرکز هزینه ممکن است یك دستگاه تولیدی باشد و یا یك قیمت تولیدی باشد ، قسمت اداری سازمان باشد . ویا واحد کالای تولید شده باشد .

COST FLOW

عبارت ازگذشتن یك عامل هزینه ازمراحل مختلف اقتصادی میباشد . به عبارت دیگر مقدار هزینه ای است که یك عامل هزینه ازابتدا (زمان تصمیم بانجام آن) وتازمانیکه بصورت درآمد به موءسسه برمیگردد بوجود میآورد . مثلا" مواد اولیه رادرنظرمیگیریم . برای بدست آوردن مواد اولیه مراحل مختلفی طی میشود و باید ازمراحل مجزائی بگذرد که تولید هزینه مینماید اول باید برگ درخواست تهیه شود . خرید شود ـ انبارشود ـ به کالای درجریان ساخت برود ـ کالا ساخته شود ـ به انبار شود ـ فروخته شود و پول دریافت شود . درتمام این مراحل هزینه هائی ممکن است انجام شود مانند هزینه انبار داری ، هزینه حمل ـ هزینه فروش جمع همه هزینه ها ازابتدای تصمیم تازمانیکه پول آن دریافت میشود (Cost flow) نامیده میشود .

هزینه مستقیم : DIRECT COST

عبارت ازهزینه ای استکه مستقیما" میتوان آنرا به مرکزهزینه نسبت داد .

ویا بعبارتدیگراگر مرکزهزینه نباشد مقداراین هزینه‌ها صفر میشود مانند هزینه‌مواد اولیه‌اگرمرکز هزینه‌را کالای تولیدی فرض‌نمائیم اگرکالا تولید نکنیم احتیاج به‌خرید وهزینه کردن مواد اولیه‌نمی باشد . واین مسئله قابل‌تذکاراست‌موقعیکه میگوئیم‌هزینه‌مستقیم‌باید ابتدا مشخص نمائیم مرکز هزینه چیست یعنی هزینه‌ها (Cost) نسبت‌به‌مرکز هزینه مستقیم ویاغیرمستقیم میباشد وتشخیص‌هزینه‌مستقیم‌یکی از وظایف مهم حسابداران است. چون شرایطی پیش میآید که میخواهیم مثلاً واحد تولیدی‌را اضافه کنیم‌ویایک مرکز هزینه‌را توسعه ویا ازبین ببریم مشخص‌نمودن هزینه‌های مستقیم نسبت به‌این مراکز خیلی مهم‌است درامر تصمیم‌گیری که باتوسعه ویاازبین‌بردن یک مرکز درهزینه‌مستقیم چه مقدار تاثیرمیگذارد وچه نوع هزینه‌هائی کم وزیاد میشوند تابتوان بوسیله آن‌تصمیم گیری نمود ودرقسمت (Traceability to cost objective) بآن اشاره‌زیاد شده‌است.

وتنها درزمانیکه‌میگوئیم‌هزینه‌دستمزد مستقیم ویاهزینه مواد اولیه‌مستقیم مشخص استکه‌مرکز هزینه‌کالای تولیدی میباشد ودرغیراینصورت‌موقعیکه صحبت‌ازهزینه‌مستقیم میشود ابتدا باید مشخص‌کرد مرکز هزینه (Cost Center) چیست به‌مرکزهزینه (Cost objective) نیزمی‌گویند .

کارگر مستقیم : DIRECT LABOR

عبارتاز کارگروساعت کار کارگر که‌برروی کالای تولیدی کالا می نماید .

وزمانیکه صحبت ازکارگرمستقیم میشود (Direct labor)

یعنی تعداد ساعت کاری استکه کارگر انجام داده است. مثلاً "برای تولید

یك واحد کالا ۲ ساعتکار لازم است ساعت ۲ = (Direct labor)

برای یك واحد

هزینه دستمزد مستقیم: DIRECT LABOR COST

عبارتاز هزینه دستمزدی است که برای کالا (توضیح) انجام میشود . مثلاً "

میگوئیم هزینه دستمزد برای تولید یك واحد کالا ۱۰ ریال میباشد .

ریال ۱۰ = Direct labor cost per ویا میگوئیم

هزینه دستمزد مستقیم ۵۰۰۰ ریال است . ریال ۵۰۰۰ = Direct labor cost

مواد اولیه مستقیم: DIRECT MATERIAL

عبارتاز مقدار مواد اولیه ای استکه برای کالا بکار میرود مثلاً " میگوئیم

برای تولید یك واحد کالا ۱۰ کیلو مواد اولیه بکار رفته است .

کیلو برای یك واحد ۱۰ = Direct material

هزینه مواد اولیه مستقیم : DIRECT MATERIAL COST

عبارتاز هزینه مواد اولیه ای است که برای (توضیح) کالا بکار میرود مثلاً " میگوئیم

برای تولید یك واحد کالا ۲۰ ریال مواد اولیه بکار برده ایم :

ریال ۲۰ = Direct material per unit ویا میگوئیم هزینه مواد

اولیه مستقیم ۱۵۰۰۰ ریال بوده است :

ریال ۱۵۰۰۰ = Direct material

DIRECTLY RELATED COST

عبارتازهزینه‌ای‌است‌که‌از بوجودآمدن‌هزینه دیگرایجاد میشود و مستقیماً بآن‌مربوط‌میگردد . مثلاً چنانچه کارگر استخدام میکنیم . از استخدام کارگر (یك نوع هزینه‌است) هزینه‌هائی دیگر بوجود میآید ومستقیماً بآن مربوط میگردد مانند پرداخت‌حق‌بیمه‌اجتماعی به سازمان‌بیمه بابت‌کارگران‌ویا ساختن‌نهار خوری برای‌کارگران وازاین‌قبیل هزینه هاکه مستقیماً مربوط به‌ایجاد هزینه‌های دیگرمیشود . این‌نوع هزینه‌ها‌ممکن‌است مانند هزینه‌دوره فرض شود وبه‌حساب‌سود وزیان‌برود ویااینکه جزوهزینه‌های دستمزد محسوب نمود .

هزینه‌ثابت : FIXED COST

عبارتازهزینه‌ای‌است که‌تایك سطح معین تولیدی‌ثابت‌بوده وبه مقدارتولید بستگی ندارد ویابعبارتدیگر به‌مقدارتولید وافزایش‌وکاهش‌آن ارتباطی نداشته‌وثابت‌می‌ماند . مانند حقوق‌مدیرعامل ، هزینه‌استهلاك ساختمان اداری ، هزینه بیمه ، اجاره بها وسایرهزینه‌هاکه‌به‌سطح‌تولید بستگی ندارند ومسئله‌ای‌که‌قابل تذکاراست درتعریف گفته‌شد تایك سطح معین تولید ثابت‌می‌باشند یعنی اینکه‌اگراز آن‌سطح تجاوز شود درمقدار این نوع هزینه‌ها تغییری حاصل‌شده وباز تایك سطح دیگر درتغییر جدید ثابت می‌ماند . مثلاً اگر کارخانه تا ۲۰۰۰ واحد تولید کند ممکن‌است

احتیاج به یك تعداد معینی سرکارگر داشته باشیم که هزینه ثابت است و اگر از ۲۰۰۰۰ واحد تجاوز کرد ناچاریم سرکارگر استخدام کنیم که در مقدار هزینه ثابت تغییر حاصل میشود و تا سطح تولید دیگر مثلا ۳۰۰۰۰ واحد در این تغییر جدید ثابت می ماند . پس بطور کلی هزینه های ثابت هزینه هائی هستند که تا سطح تولید معین همیشه ثابت میمانند .

وچون هزینه ها ثابت است پس هزینه ثابت هر واحد کالای تولیدی با افزایش سطح تولید کمتر شده ویا با تقلیل در سطح تولید هزینه ثابت هر واحد افزایش می یابد .

مثال : چنانچه هزینه کل ثابت دوره ۴۰۰۰۰ ریال فرض شود دو نمودار زیر نشان دهنده هزینه کل و هزینه ثابت در سطوح مختلف برای یك واحد است .

در این نمودار مشخص گردید که هزینه ثابت کل در سطوح مختلف تولید ثابت است

هزینه ثابت تمام شده برای هر واحد (Fixed cost per unit)

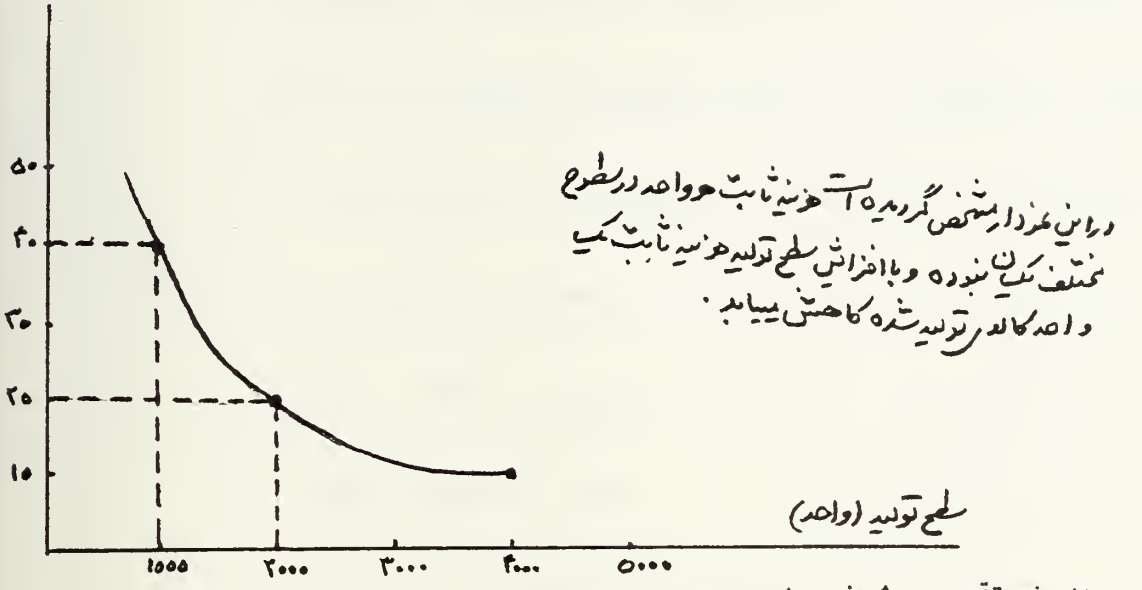

در این نمودار مشخص گردیده است هزینه ثابت هر واحد در سطوح مختلف تولید ثابت نبوده و با افزایش سطح تولید هزینه ثابت یک واحد کالای تولید شده کاهش می یابد.

هزینه ثابت به دو نوع تقسیم میشوند :

1- Committed Fixed cost 2- Discretionary fixed cost

1-Committed fixed cost

عبارت از هزینه ثابتی است که از بدست آوردن دارائی ثابت و بطور کلی از بدست آوردن وسایل مربوط به ظرفیت سازمان بوجود میآید . مانند هزینه استهلاک (از خرید ساختمان و دارائی ثابت بوجود میآید) و هزینه اجاره ، حقوق مدیر عامل ، حق بیمه ، و نظایر آن .

و معمولا این نوع هزینه ها ثابت بوده و قابل کنترل تا حدودی نمی باشند و تغییر آن مستلزم تقلیل دروسایل (ارکان) اصلی سازمان میباشد مانند کم کردن سرکارگر ، مدیران مسئول ، و از این قبیل .

2- Discretionary Fixed cost

این نوع هزینه های ثابت نیز به حجم تولید بستگی ندارند . وافزایش وکسر آن معمولا " در اختیار هیئت مدیره ومدیرعامل میباشد ولی بهر حال جزو هزینه های ثابت تحت عنوان فوق محسوب میگردند . واین نوع هزینه ها بستگی بسیاستزمان ونظریه هیئت اجرائی آن برای نیازمندیهائی ازقبیل بازاریابی ، برنامه آموزشی حین کار ، آگهی و تبلیغ بوجود میآید . ودراول هردوره مبلغ معینی بدین منظور گماردهمیشود . وچون دراختیار مدیران میباشد دردورههای مختلف ممکن است مبلغ آن تغییر کند ولی در طی دوره ثابت استمثلا " دراول یکدوره ۱۰۰۰۰۰۰ ریال برای آموزش، تبلیغ مطالعه درمورد توسعه و بهبود سازمان درنظرگرفته میشود وممکن است دردوره دیگربسته به سیاست سازمان این مبلغ به ۱۵۰۰۰۰۰ ریال افزایش یابد ویاکسرکردد .

هزینه غیرمستقیم : INDIRECT COST

هزینه هائی هستند که مستقیما " بمرکز هزینه (Cost center) مربوط نبوده ونمیتوان رابطه مستقیمی بین این نوع هزینه ها ومرکزهزینه تعیین نمود . مثلا " اگرکالا تولید می کنیم نمیدانیم مستقیما " چه مقداری ازحقوق مدیر عامل ویاهزینه استهلاک بهتولید کالا بستگی دارد وهمانطوریکه درقسمت هزینه مستقیم (Direct cost) گفته شد برای تعیین اینکه

هزینه غیرمستقیم است اول باید مشخص نمود که مرکز هزینه کدام است .

مثلا" در اثر تغییر مرکز هزینه (Cost Center) هزینه انجام شده ممکن است از مستقیم به غیرمستقیم ویا برعکس تبدیل شود . مثلا" حقوق کارگران تولیدی نسبت به واحد کالای تولید شده (مرکز هزینه کالای تولیدی است) یک نوع هزینه مستقیم است ولی حقوق کارگر تولیدی نسبت به قیمت اداری سازمان (مرکز هزینه قسمت اداری است) هزینه غیرمستقیم است .

INVESTMENT CENTER

عبارتست از مرکزی است که در آن تصمیمات سرمایه ای گرفته میشود . ومرکزی است که در آن سرمایه وهزینه ، ودرآمد نسبت به سرمایه گذاری سنجیده میشود تا کارآئی هر قسمت سازمان بطور جداگانه مشخص گردد .

MIXED COST

عبارتست از هزینه هائی است متشکل از ترکیبی از هزینه ثابت وهزینه متغیر . ویا بعبارتدیگر هزینه ای است که قسمتی از آن هزینه ثابت وقسمتی از آن هزینه متغیر میباشد .

مثال :

هزینه تلفن موءسسه معمولا" بصورت (mixed cost) میباشد واز دو قسمت ثابت ومتغیر تشکیل شده است مثلا" مبلغ ۱۰۰ تومان که همه ماهه جزو هزینه های ثابت وتعداد تلفنی که میشود جزو هزینه متغیر است یعنی هزینه

تلفن ماهانه شامل دو قسمت زیر است:

۱- هزینه ثابت آن که آبونمان میباشد .

۲- هزینه متغیر آن که بستگی به تعداد تلفن دارد یعنی هرچه تلفن بیشتر بشود این نوع هزینه تغییر میکند . این نوع هزینه ها که از دو هزینه ثابت و متغیر تشکیل شده اند (Mixed cost) نامیده میشوند و یا ماشین تجارتخانه که برای حمل کالا به مشتری استفاده میشود . هزینه استهلاک ، بیمه آن جزو هزینه ثابت و هزینه بنزین ، روغن ، لاستیک آن جزو هزینه متغیر است چون بستگی به مسافت طی شده دارد .

RESPONSIBILITY CENTER

همانطوریکه در قسمت (Cost Center) گفته شد موقعیکه صحبت از هزینه (Cost) میشود یک موضوع هزینه و یا مرکز هزینه ای باید باشد تا هزینه انجام گیرد . پس هزینه مرجوع میشود به مرکز هزینه که تولید هزینه مینماید . چنانچه برای هر مرکز هزینه مسئول و مدیری تعیین شود آن مرکز با مسئولیت (Responsibility Cost Center) می گویند . که در آن یک و یا چند مرکز هزینه زیر نظر یک مسئول و یا مدیر میباشد . و این مدیران مسئول انجام صحیح هزینه در آن مرکز میباشند .

CONTROL REPORT

عبارتاز گزارشی است که به مدیران کمک مینماید برای کنترل بیشتر سازمان . مثلا " گزارش مربوط به ساعت کار کارگران ونظایر آن که معمولا " مدیران با دیدن این نوع گزارشها ممکن است عکس العملی نشان داده و تصمیم جدیدی اتخاذ نمایند . مثلا " با گزارش ساعت کار کارگر مدیر مسئول ممکن است متوجه غیبت بیش از حد کارگران گردد و یا سایر مسئله مربوط بآن وتصمیم جدیدی در مورد کنترل بیشتر و راه حل جدید اتخاذ نماید .

CONTROL REPORT PERIOD

عبارتاز فاصله زمانی است که در آن گزارش مربوط به کنترل به مدیران تحویل داده میشود مثلا " ممکن است ماهی یکبار ، هفته ای یکبار ونظایر آن واین فاصله زمانی بسته به موضوع ومسئله ای که گزارش میگردد باید تفاوت نماید مثلا " بهتر است گزارش مربوط به تولید ، ویا ساعت کار بیشتر داده شود چون چنانچه تصمیمی لازم است اتخاذ گردد تا گزارش مربوط به مثلا " بیمه ساختمان ، وازاین قبیل .

NON CONTROLABLE COST

عبارت از هزینه‌هائی هستند که‌بوسیله‌مسئولان مرکز هزینه قابل‌کنترل نمیباشند مثلا" شخصی که‌مسئول ساختمان یك‌شرکت است نمیتواند نسبت به هزینه‌استهلاك آن‌مسئول‌باشد وکنترل‌نماید .

PRIME COST

جمع‌هزینه‌مواد اولیه وهزینه‌مستقیم‌کارگر (دستمزد مستقیم) را — Prime cost مینامند وچون‌این هزینه قسمت عمده‌ای‌ازهزینه کالای‌تولیدی (قیمت تمام شده) راتشکیل‌میدهد . یکی‌ازوظایف مهـــم حسابداران‌صنعتی (حسابداران‌قیمت‌تمام‌شده) برقرارکردن‌سیستـــم حسابداری‌دقیقی‌میباشد تامسیرمواد اولیه‌ودستمزد مستقیم رااززمان‌شروع تازمانیکه‌به‌حالت کالای‌تکمیل‌شده درمیآید تعقیب‌نمایـد .

Prime cost = Direct labor cost + Direct material cost

هزینه‌مواد اولیه‌مستقیم + هزینه‌دستمزد مستقیم

RETURN ON INVESTMENT:(R OI) برگشت ازسرمایه‌گذاری

درموسسات‌برگشت‌از سرمایه بعنوان‌معیاری برای‌ارزیابی کارآیی قسمـــت تولیدی (عملیاتی) آن‌بکار میرود وبطورساده برگشت‌ازسرمایه‌گذاری‌سودآوری قسمتهای‌مختلف‌را نسبت‌به‌سرمایه‌مشخص مینماید . برای‌محاسبه‌نرخ برگشـــت حاصل‌از سرمایه‌گذاری ازفرمول‌زیراستفاده‌میشود .

(ROI) نرخ برگشت حاصل از سرمایه‌گذاری =

درآمد خالص (Net income)

مبلغ سرمایه‌گذاری یا دارائی ترازنامه (Assets or investment)

مثال :

اگر در یک قسمت از کارخانه تولیدی (A) بمبلغ ۲۵۰۰۰۰ ریال سرمایه‌گذاری کردیم (ممکن است بصورت دارائی در ترازنامه باشد) و درآمد حاصل از این سرمایه‌گذاری ۲۵۰۰۰ ریال باشد نرخ برگشت سرمایه و یا (ROI) عبارتست از ۱۰ ٪ خواهد بود .

نرخ برگشت از سرمایه (ROI) = $\frac{\text{درآمد خالص}}{\text{مبلغ سرمایه‌گذاری}} = \frac{۲۵۰۰۰}{۲۵۰۰۰۰} = ۱۰\%$

که این مقدار ۱۰ ٪ را میتوان با قسمتهای دیگر سازمان که تولید درآمد مینمایند مقایسه نمود و همچنین میتوان آنرا با بهره‌ای که در اثر سرمایه‌گذاری در راه دیگر بدست میآید سنجید و بهترین را انتخاب نمود . بطور کلی محاسبه (ROI) این روش برای تعیین کارآیی قسمتهای مختلف است و یک معیار است که به مدیران کمک میکند تا از راههای مختلف موجود بتوانند یکی را انتخاب کنند .

Asset turnover and margin on sale

چنانچه فرمول (ROI) را و مقدار فروش ضرب و تقسیم نمائیم فرمول بصورت زیر خواهد بود .

برگشت حاصل از سرمایه ROI = درآمد خالص / فروش × فروش / سرمایه (دارائی)

۱ـ نسبت فروش به سرمایه (دارائی) را Asset turnover می نامند و این نشان دهنده سرعت برگشت سرمایه میباشد و یکی دیگر از معیارها است برای سنجش کارآیی قسمتهای مختلف

Asset turnover = Sale فروش / سرمایه (دارائی)

۲ـ نسبت درآمد خالص به فروش را margin on sale مینامند و این نشان دهنده درصد درآمد در هر فروش میباشد .

Margin on sale = (Net income) درآمد خالص / Sale (فروش)

Margin on sale
Margin a

مرکز درآمد (مرکز تولید درآمد) : REVENUE CENTER

عبارتست از مرکزی که ایجاد درآمد نموده و یک سیستم حسابداری ـ جهت تعیین مقدار درآمد توسط این مراکز طرح وتنظیم میگردد . مثلا "قسمت فروش یک موسسه را مرکز درآمد مینامند و مراکز درآمد همیشه دارای مسئول ـ میباشند مثل مدیر فروش.

هزینه متغیر : VARIABLE COST

عبارتست از هزینه ای که در اثر تغییر حجم تولید وفعالیت تولیدی مستقیما"

با آن تغییر مینماید وفرض شده است مستقیماً هرچه تولید افزایش یابد هزینه متغیر بهمان نسبت تغییر میکند وبرعکس مانند هزینه مواد اولیه ، دستمزد مستقیم که هرچه بیشتر تولید کنیم بیشتر هزینه مواد اولیه ودستمزد خواهیم داشت. ونمودار تغییر آن بصورت زیر است :

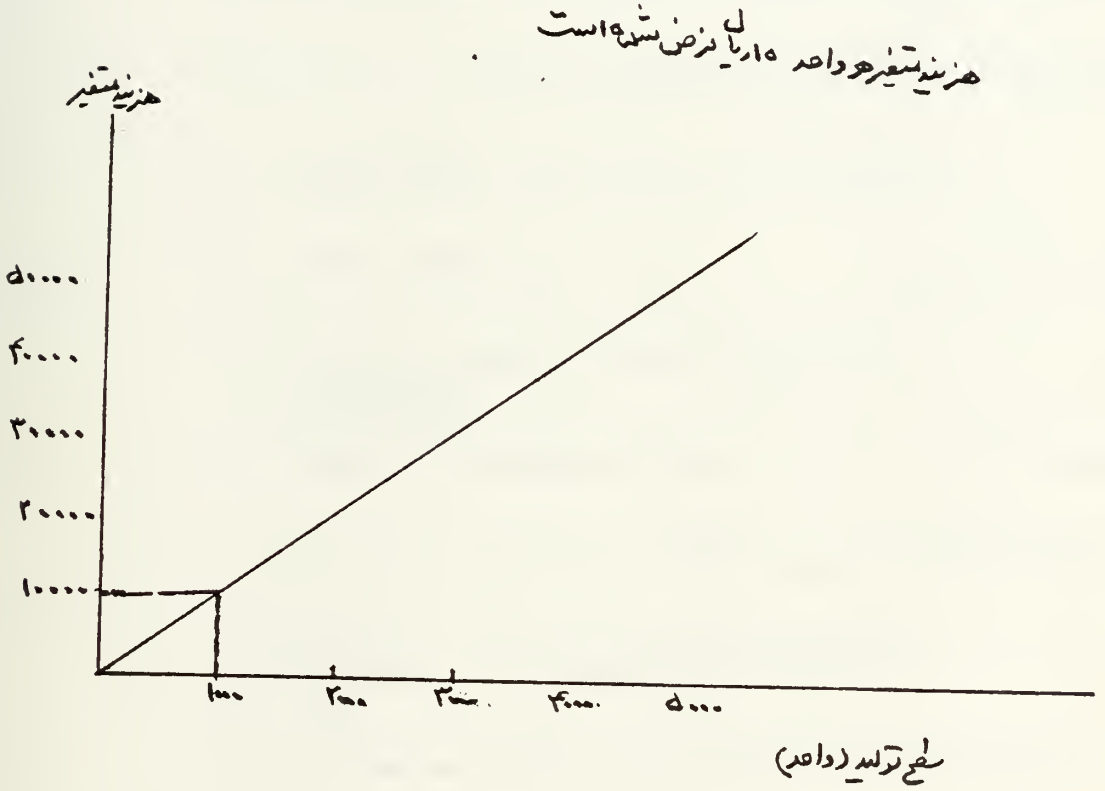

COST CLASSIFICATION SCHEMES

بطورکلی در هرسازمان هزینه‌ها رابرحسب زیرتقسیم بندی میکنند و هدف ازاین نوع تقسیم‌بندی برای منظور های مختلف مانند تعیین قیمت تمام شده کالای تولیدی ، تصمیم‌گیری سازمانی ، برنامه‌ریزی تولیدی ، تعیین سود وزیان ونظایر آن میباشد این طبقه‌وتقسیم بندی عبارت است از :

برحسب وظیفه هزینه‌ورابطه با آن بافعالیت موسسه

1. Functional (Activity Relationship)

2. Cost behavior برحسب رفتار هزینه‌ها

3. Traceability to cost objective برحسب رابطه مستقیم آن به‌مرکز هزینه

4. Control responsibility برحسب مسئولیت افراد سازمان

وهدف ازهرکدام ازآن تقسیم‌بندی منظور خاصی است که در بالا متذکر گردید .

FUNCTIONAL (Activity Relationship)

در این نوع تقسیم‌بندی هزینه‌های موءسسه رابرحسب وظیفه ونوع رابطه‌ای که با قسمت فعالیت موءسسه دارند تقسیم‌بندی می نمایند . ودر این حالت هزینه‌ها یا جزو هزینه‌تولید (Manufacturing cost) میباشند مانند هزینه‌مواد اولیه ، هزینه‌دستمزد ، هزینه سربار . ویا هزینه‌ها جزو هزینه‌های فروش میباشند مانند حقوق فروشندگان ، هزینه‌حمل کالا به مشتری ، ونظایر آن (Selling cost) ویا هزینه‌ها راجزوهزینه‌های

اداری محسوب مینمایند مانند هزینه حقوق کارمندان اداری ، حقوق مدیر عامل ، هزینه استهلاک ساختمان اداری ونظایر آن (Administrative cost) ویا جزو هزینه های مالی (Financial cost) محسوب میشوند واین نوع هزینه مانند بهره وامهای دریافتی که برای خرید دارائیهای ثابت دریافت میشود . وهدف ازاین نوع تقسیم بندی جهت تعیین سود وزیان موءسسه میباشد . وخلاصه آن در صفحه بعد بصورت نمودار میباشد .

طبقه بندی هزینه (Cost) برحسب

FUNCTIONAL (Activity Relationship)

۱ـ هزینه تولید Manufacturing cost

A. Material
- مواد اولیه مستقیم Direct
- مواد اولیه غیرمستقیم Indirect

B. Labor
- دستمزد مستقیم Direct

C. Overhead
- دستمزد غیرمستقیم Indirect
- هزینه سربار مستقیم Direct
- هزینه سربار غیرمستقیم Indirect

۲ـ برحسب هزینه فروش 2. Selling cost

مانند هزینه حقوق فروشندگان ، هزینه حمل کالا به مشتری

3. Administrative cost ۳ـهزینه اداری

مانند استهلاك ساختمان اداری، حقوق کارکنان اداری .

4. Financial cost ٤ـهزینه مالی

مانند بهره‌ای که بابت قرض دریافتی جهت خرید دارائی پرداخت میگردد .

COST BEHAVIOR

1. Fixed cost 2. Variable cost 3. Mixed cost

در این روش هزینه‌ها را برحسب هزینه ثابت (fixed cost) و هزینه متغیر (Variable cost) و هزینه ترکیبی (Mixed cost -semy variable cost) تقسیم میگردند . یعنی هزینه‌ها را جزو هزینه ثابت میبرند مانند هزینه استهلاك ، حقوق کارکنان اداری و نظایر آن و یا هزینه متغیر هستند مانند مواد اولیه ، هزینه کارگر و نظایر آن و یا جزو هزینه ترکیبی هستند باید به فرق میان این دو حالت تقسیم بندیها و تمام طبقات مختلف هزینه توجه داشت چون همانطوریکه گفته شد از هرکدام هدف خاصی در نظر است در این حالت هزینه مواد اولیه جزو هزینه متغیر در حالتیکه در روش قبلی (دارائی) جزو هزینه تولید منظور گردیده بود . وهدف از این روش و این نوع تقسیم بندی برای تصمیم گیری سازمانی و تعیین حجم تولید و تصمیمات مربوط بآن میباشد وهدف آن استکه عکس العمل و تغییرات هزینه در مقابل تغییرات حجم و سطح تولید مشخص گردد . که تا چه سطح تولیدی هزینه

ثابت بصورت ثابت باقی میماند ویا اینکه هزینه متغیر به نسبت تولید تغییر می نماید وهمانطوریکه گفته شد هدف از این نوع تقسیم بندی تصمیم گیری وبرنامه ریزی سازمانی است.

TRACEABILITY TO COST OBJECTIVE

1. Direct cost
2. Indirect cost

در این روش هزینه ها را برحسب آنکه میتوان به مرکز هزینه (Cost Center) تقسیم نمود ویا تقسیم کرد ن بطور مستقیم غیرممکن باشد تقسیم مینمایند ویا بعبارتدیگر هزینه ها را برحسب ارتباط آن با مرکز هزینه تقسیم بندی می نمایند ودراین روش هزینه ها یا جزو هزینه مستقیم (هزینه هائیکه مستقیماً بمرکز هزینه مربوط میشوند) ویا هزینه های غیرمستقیم تقسیم میشوند . وهدف از این روش تعیین قیمت تمام شده کالای تولیدی میباشد . مسئله ای که بازهم لازم بتذکار میباشد توجه به طبقه بندی هزینه ها در روشهای مختلف وهدف از این تقسیم بندی میباشد . مثلا مواد اولیه در روش اول (Functional) جزو هزینه تولید ودر حالت دوم Cost behavior جزو هزینه های متغیر ودر حالت اخیر جزو هزینه های مستقیم (اگر مرکز هزینه واحد تولیدی باشد) تقسیم میگردند وهدف از هرکدام این تقسیم بندی متفاوت است . در تقسیم بندی هزینه ها به مستقیم و غیر مستقیم مسئله قابل توجه ومهم مرکز هزینه

میباشد یعنی ابتدا باید مرکزهزینه مشخص کرد تا بگوئیم هزینه مستقیم یا غیرمستقیم است . مثلا" هزینه مواد اولیه نسبت به کالای تولیدی (مرکز هزینه ای است) مستقیم میباشد چون مصرف و هزینه آن مستقیما" بکالای تولیدی و حجم آن بستگی دارد ولی چنانچه مرکز هزینه تغییر نماید وبخواهیم مثلا" هزینه قسمت اداری را مشخص کنیم هزینه مواد اولیه نسبت به این مرکز هزینه جدید (قسمت اداری) هزینه غیرمستقیم میباشد . ودر حالتی هزینه مستقیم با هزینه متغیر یکی میشود که مرکز هزینه کالای تولیدی باشد یعنی اگر بخواهیم هزینه تمام شده کالای تولیدی را محاسبه نمائیم وهزینه متغیر همان هزینه مستقیم است. برای تفاوت هزینه متغیر وهزینه مستقیم به مثالهای زیر توجه شود :

۱ـ هزینه متغیر ممکن است مستقیم ویا غیرمستقیم باشد :

الف ـ هزینه مواد اولیه نسبت به واحد تولیدی هزینه متغیر مستقیم (Direct variable cost) میباشد .

ب ـ هزینه استهلاک ساختمان وآب وبرق نسبت بواحد تولیدی وکالای تولید شده هزینه متغیر غیرمستقیم (Indirect variable cost) میباشد .

۲ـ وهزینه ثابت ممکن است مستقیم ویا غیرمستقیم باشد .

الف ـ هزینه بیمه ساختمان ، اجاره ساختمان ، استهلاک ساختمان

نسبت به هزینه ساختمان یك هزینه ثابت مستقیم (Direct fixed cost

) میباشـــد .

بـــ هزینه حقوق کارمندان ، استهلاك ساختمان ، مدیرعامل نسبت

به تولید کالا هزینه ثابت غیرمستقیم Indirect fixed cost

میباشد که هم ثابت هستند وهم نسبت به واحد تولید ی غیرمستقیم هستند .

پس بطور کلی هدف از این روش Traceability to cost objective

جهت تعیین سود وزیان است و تقسیم بند ی هزینه ها برحسب ارتباط مستقیم

آن (قابل سرشکن بود ن) با واحد هزینه و یا ارتباط غیرمستقیم آن (غیر قابـــل

سرشکن بود ن) تقسیم میشونـــد .

تفاوت هزینه : DIFFERENTIAL COST

عبارت از تفاوت هزینه در شرایط مختلف میباشد و هدف از تعیین تفاو ت

هزینه ها برای سرمایه گذاری و تصمیم گیری میباشد مثلاً برای توسعه یك قسمت

تولید ی باید محاسبه نمود با این تغییر چه مقدار در هزینه ها تغییر حاصل میشود

و یا اگر خط تولید ی جدید اضافه کنیم و یا اینکه یك خط تولید ی را برداریم و

شرایطی نظیر آن و با فهمیدن تفاوت بین هزینه ها در شرایط مختلف به مدیران

کمك میکند تا در مورد تصمیم جدید بتوانند نتیجه گیری نمایند ومسئله مهم آن ـ

است که در این شرایط هزینه هائیکه بیشتر از همه تغییر میکنند هزینه های مستقیم

هستند چه هزینه های ثابت مستقیم وچه هزینه های متغیر مستقیم و تشخیص این نوع

هزینه‌ها نهایتا اهمیت در مورد تصمیم‌گیری در شرایط مختلف را دارا میباشد .

تقسیم‌بندی هزینه‌ها برحسب مسئولیت : CONTROL RESPONSIBILITY

در این نوع تقسیم‌بندی هزینه‌ها را برحسب هزینه‌های قابل کنترل (Controlable cost) و هزینه‌های غیر قابل کنترل (Noncontrolable cost) تقسیم می‌نمایند و در این تقسیم بندی هزینه‌ها را برحسب مسئول هر مرکز تقسیم‌بندی می‌نمایند و این روش کاملا" پیچیده و مشکل است و بایستی نهایت دقت را بعمل آورد .

CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS METHOD

همانطوریکه در قسمت بودجه ها و سرمایه‌ای Capital budgeting گفته شد هدف از سرمایه‌گذاریها و تصمیمات سرمایه‌ای برنامه‌ریزی در مورد بدست آوردن دارائیهائی میباشد که عمر طولانی داشته و استفاده از آن مربوط بزمان آینده و برای مدت طولانی (معمولا" ۵ ، ۱۰ ، ۱۵ ، ۲۰ سال) میباشد مانند خرید ماشین آلات تولیدی ، احداث خط جدید تولیدی ، توسعه و بهبود یک قسمت از تولید و نظایر آن بدیهی است در این نوع سرمایه‌گذاریها - بعلت معلوم نبودن حوادث آینده و درگیر بودن با پول و سرمایه اولیه مورد لزوم مستلزم بررسی و تجزیه و تحلیل دقیق میباشد . تجزیه و تحلیل این تصمیمات و برنامه‌ها را در اصطلاح حسابداری Capital expenditure Analysis

می نامند وروش ومتد تجزیه وتحلیل بود جه های سرمایه را (Capital - expenditure method) می نامند ودراین قسمت هدف ارائه دادن مدلهای ساده برای اتخاذ تصمیمات سرمایه ای ومشخص نمودن نوع اطلاعات مورد نیاز تصمیم گیرنده برای فورموله کردن این اطلاعات جهت انتخاب بهترین راه موجود میباشد . واین مدلها ومتد کمك میکند به مدیران درمورد اتخاذ تصمیم وانتخاب بهترین راه .

مراحلی که در تجزیه وتحلیل بود جه های سرمایه مورد توجه میگیرد عبارتند از :

۱ــ مشخص کردن هدف از سرمایه گذاری که شرکت یا سرمایه گذار رسمی دارد بوسیله سرمایه گذاری بآن هدف برسد ومعمولا " این نوع هدف ها شامل : بحد اکثر رساندن سود ، حد اقل کردن قیمت تمام شده ، بازگشت سریع سرمایه ، حد اقل کردن ریسك میباشد .

۲ــ برای رسیدن به هدف مشخص شده باید راههای مختلف رسیدن به هدف را مورد بررسی وتجزیه وتحلیل قرار داده وتا میتوانیم راههای مختلف عملی را ارائه دهیم .

۳ــ مشخص نمودن وتعیین معیاری که بوسیله آن بتوانیم نتیجه راههای مختلف را مورد بررسی قرار دهیم .

٤ــ بوسیله این معیارها نتیجه راهها را بررسی کرده وبهترین راه را انتخاب نمائیم .

قبل از آنکه در مورد روشها و متد های تجزیه و تحلیل بودجه های سرمایه ای توضیح داده شود لازم گفته شود که بودجه های سرمایه ای به چه مسائلی باید رسیدگی کند مفاهیم و اصطلاحاتی وجود دارد که باید قبلاً توضیح داده شود . این مفاهیم عبارتند از :

1. Time value of money ارزش زمانی پول

2. Compound interest ربح مرکب

3. Discounted Rate (present value)

TIME VALUE OF MONEY ارزش زمانی پول :

عبارت از آن است که ارزش پول در زمانهای مختلف متغیر بوده و تفاوت مینماید اگر به فردی بگویند ۱۰۰۰ ریال پول را اختیار نمیگذاریم و زمان انتخاب با تو است که در حال حاضر داشته باشی و یا این مبلغ را در سال آینده بتوبدهیم قطعاً شخص تشخیص میدهد و توضیح میدهد که ۱۰۰۰ ریال در زمان حال با وبدهند تا سال آینده . ویا برعکس شخص بدهکار تمایل دارد بدهی خود را در زمانهای آینده پرداخت نماید بجای حال . چرا افراد چنین رفتاری دارند ؟ جواب این مسئله تقریباً روشن است . با پول نقد هر فردی میتواند از موقعیتهائی که ممکن است پیش آید و پول مورد نیاز باشد استفاده کند . در زندگی روزمره موقعیتهائی پیش میآید که بدلت نداشتن پول نقد از دست میرود در حالیکه ممکنست بیشتر از این مبلغ پول بصورت های دیگر مثلاً طلب وجود داشته باشد .

وداشتن پول نقد احتمال ازبین رفتن آنرا به حداقل میرساند و یا اینکـــه

در اثـر تغییرات اقتصادی ممکنست ارزش ریالی پول وقدرت خرید آن کم گردد .

وتمام این تعاریف وتفاوتها ومزایای پول نقد مفهوم ارزش زمانی پول را میرساند .

دانستن ارزش زمانی پول اساسی است برای دانستن بهره مرکب که در قسمـــت

دیگر توضیح داده میشود ویك اساس ومعیار مهمی است که در سرمایه گذاریها

رل اساسی را بازی میکند . چنانچه فردی در مقابل ۱۰۰ ریال حالا داشتـــه

باشد یا ۱۱۰ ریال در پایان سال بعد (بفاصله زمانی مثلاً یکسال) ترجیـــح

دهد ۱۱۰ ریال در پایان سال بعد داشته باشد در اینجا ارزش زمانی پـــول

بصورت نرخ بهره نمایندگر میشود واین مفهوم دیگری است از ارزش زمانی پـــول

که در این مسئله ۱۰ ٪ میباشد ونسبت ۱۰ ٪ را نرخ بهره ساده میگوینـــــد

(Interest Rate)

نرخ بهره مرکـب : COMPOUND INTEREST

اگر مفهوم نرخ بهره ساده را که در ارزش زمانی پول توضیح داده شد بـــرای

بیشتر از یکسال در نظر بگیریم نرخ بهره مرکب بدست میآید و یا بعبارت دیگـــر

بهره در بهره . اگر ارزش زمانی پول (نرخ بهره ساده) برای فردی ۱۰ ٪ باشد

ویا و بگویند بجای ۱۰۰ ریال در حال حاضر چه مبلـغ حاضر است در پایـــان

سال سوم دریافت نماید او چنین محاسبه خواهد کرد .

پایان سال اول ریال ۱۱۰ = ۱۰ ٪ × ۱۰۰ + ۱۰۰

پایان سال دوم ریال ۱۲۱ = ۱۰٪ × ۱۱۰ + ۱۱۰

در پایان سال سوم ریال ۱۳۳ = ۱۰٪ × ۱۲۱ + ۱۲۱

وبطورکلی فرمول نرخ بهره مرکب برای سرمایه‌گذاری بمدت n سال بانرخ بهره r و مبلغ سرمایه‌گذاری p عبارت خواهد بود :

$$p(1+r)^n$$

مثال :

فرض میکنیم شخصی ۱۰۰۰ ریال برای مدت ۵ سال بانرخ بهره ۵ ٪ سرمایه‌گذاری میکند میخواهیم بدانیم در پایان سال پنجم چه مقدار خواهد داشت طبق فرمول

مبلغ سرمایه در پایان سال پنجم ریال ۱۲۷۶ = $(۱+٪۵)^۵$ ۱۰۰۰

ودر ضمن جداولی وجود دارد که نتیجه $(1+r)^n$ را در اختیار ما قرار میدهد وباضرب کردن آن در مقدار سرمایه مبلغ سرمایه را در پایان سال n خواهیم داشت.

DISCOUNTED PRESENT VALUE (rate)
(D P V)

عبارت از ارزش برابری مبلغ پول در زمان حال با مبلغ معینی از پول در سالهای معین آینده میباشد ویا بعبارت دیگر میخواهیم بدانیم مثلا ۱۰۰ ریال در سال x آینده در زمان حاضر چه ارزشی خواهد داشت. یعنی میخواهیم بدانیم ۱۰۶ ریال در سال آینده بانرخ ٦٪ حالا چه ارزشی دارد که ۱۰۰ ریال

درحال حاضر معادل ۱۱۲۰۳۶ ریال در دو سال آینده است درحالیکه نرخ بهره ۶٪ باشد . در اینجا تذکر این مسئله لازم است که (D.V.P.) با نرخ بهره مرکب تفاوت دارد . وفرمول (D.V.P.) بصورت زیر خواهد بود :

$$P \left(\frac{1}{(1+r)^n} \right)$$

که در آن n تعداد سال و r نرخ بهره و p ارزش پول و سرمایه میباشد .

مثال :

فرض میکنیم سرمایه گذاری بر روی پروژه a بمبلغ ۲۰۰۰ ریال در سال سوم بما سود میدهد ومیخواهیم بدانیم ارزش فعلی آن چقدر است درحالیکه نرخ بهره ۵٪ میباشد .

ارزش فعلی (P.V.) = $P \left(\frac{1}{(1+r)^n} \right)$

Present value

$$۲۰۰۰ \quad \frac{۱}{(۱/۰۵)^۳} = ۱۷۲۷/۶۷ \text{ ریال}$$

یعنی ۱۷۲۷/۶۷ ریال زمان حال با نرخ بهره ۵٪ معادل ارزش ۲۰۰۰ ریال در پایان سال سوم (از حالا) میباشد .

وهمچنین جدولهائی موجود میباشد که $\frac{1}{(1+r)^n}$ را بما میدهد ومیتوان با ضرب کردن درمبلغ ارزش فعلی آنرا محاسبه نمود وحاصل $\frac{1}{(1+r)^n}$ را Discount rate ویا Discount factor مینامند .

حالا که با این مفاهیم آشنا شدیم باتوجه به تعاریف بالا مسائلی که در بودجه‌ها سرمایه‌ای درمتد وروش تجزیه‌وتحلیل مهم هستند وباید مورد بررسی قرارگیرند عبارتند از :

۱ـ مبلغ سرمایه‌گذاری Amount of investment

۲ـ دریافتیهای سالهای آینده (خالص) که چه مبلغ بطور خالص درسالهای آینده دریافت میکنیم در نتیجه این سرمایه‌گذاری و زمان دریافت آن چه موقع میباشد (further cash flow) .

۳ـ مدت عمر مفید سرمایه‌ویا بعبارتدیگر چه مدت ازسرمایه‌گذاری بهره‌گیری میشود وآیا سرمایه ودارائی درپایان عمرآن دارای ارزش اسقاطی است یانه Economic life

٤ـ نرخ بهره ویا Discount rate

روشها ومتدهای تجزیه‌وتحلیل بودجه‌های سرمایه Capital expenditure Analysis method عبارتند از :

1. Net present value method
2. Profitability index
3. Time adjusted rate of return
4. Unadjusted rate of return(simple rate of return)
5. Pay back period

NET PRESENT VALUE : (NPV)

عبارت ازتفاوت ارزش خالص فعلی مبلغ سرمایه‌گذاری و درآمد های ـ خالص حاصله از آن و یا بعبارتدیگر هرچه پول در زمانهای مختلف از نتیجه سرمایه گذاری حاصل گردید را باید به ارزش فعلی (PV) تبدیل نمائیم و هرچه که در اثر سرمایه‌گذاری هزینه گردید و یا بعبارتدیگر از موءسسه خارج گردید ارزش فعلی آن را نیز محاسبه نموده تا (NPV) بدست آید . بمثال برای روشن شدن مطلب توجه شود .

فرض میکنیم ۲۰۰۰ ریال برای سرمایه‌گذاری در اختیار داریم و برای سرمایه‌گذاری در دوراه (پروژه) موجود میباشد ونرخ بهره در هردو حالت معادل ۱۰٪ است اگر روی پروژه A سرمایه‌گذاری نمائیم که عمر مفید آن ٤ سال میباشد در پایان هرسال بترتیب سال اول ۲۰۰ ریال سال دوم ۲۰۰ ریال سال سوم ۲۰۰ ریال و سال چهارم ۲۸۰۰ ریال سود حاصل میگردد ـ (Cash flow) برای فهمیدن مفهوم Cash flow به قسمت آن مراجعه شود . و پروژه B که عمر مفید آن ٤ سال میباشد در پایان هرسال بترتیب سال اول ۱٤۰۰ ریال ، پایان سال دوم ۱۰۰۰ ریال و پایان سال سوم ٤۰۰ ریال و پایان سال چهارم ۲۰۰ ریال سود حاصل میگردد جمعاً از پروژه A مبلغ ۳٤۰۰ ریال عاید میشود و از پروژه B مبلغ ۳۰۰۰ ریال عاید میگردد در وحله اول فکر میشود که پروژه A بهتر است و غرض از تجزیه و تحلیل

آن است که دقیقاً روشی را اعمال کنیم که نتیجه مطلوب بدست آید .

بهرحال در این طریق (NPV) همانطوریکه گفته شد چون زمان دریافتی پول و سود (Cash flow) فرق میکند باید همه آنها را به ارزش فعلی تبدیل کرد . مثلاً پروژه A که در سال چهارم ۲۸۰۰ ریال سود میدهد ارزش فعلی این مبلغ چیست و یا در سال دوم ۲۰۰ ریال بهره عاید میکرد ارزش فعلی (PV) آن چقدر میباشد و همینطور برای تمام دریافتیها و پرداختیها در پروژه و موقعیکه ارزش فعلی آن بدست آمد (پرداختها و دریافتیها ی هر پروژه بطور جداگانه) آن موقع (NPV) هر پروژه را محاسبه میکنیم و هرکدام که (NPV) بیشتری داشت بهتر است و اگر یک پروژه باشد باید (NPV) آن بیشتر از صفر گردد .

NPV = (PV of inflow) - (PV of outflow)

وطبق مثال فوق بصورت زیر محاسبه میگردد .

پروژه A	سال	مبلغ	$r = 10\%$ discount factor $\frac{1}{(1+r)^n}$	PV present value $P\left[\frac{1}{(1+r)^n}\right]$
(outflow) مبلغ سرمایه گذاری	۰	(۲۰۰۰) ریال	۱.۰۰	(۲۰۰۰) ریال
(inflow) مبلغ دریافتی خالص	۱	۲۰۰	٪۹۰۹	~ ۱۸۲
~ ~ ~ ~	۲	۲۰۰	٪۸۲۶	~ ۱۶۵
~ ~ ~ ~	۳	۲۰۰	٪۷۵۱	~ ۱۵۰
~ ~ ~ ~	۴	۲۸۰۰	٪۶۸۳	~ ۱۹۱۲
	ارزش فعلی دریافتیها		P.V of cash inflow	ریال ۲۴۰۹

NPV = (P.V of cash inflow) - (P.V of cash outflow)

= ۲۴۰۹ - ۲۰۰۰ = ۴۰۹ ریال

ارقام به عدد صحیح تبدیل شده است

در جدول قبل برای تعیین discount factor جداولی موجود میباشد که برای نرخهای متفاوت و در سالهای مختلف مبلغ آنرا تعیین می نماید .

present value $P\left[\frac{1}{(1+r)^n}\right]$	discount factor $\frac{1}{(1+r)^n}$	مبلغ	سال	پروژه B
(۲۰۰۰) ریال	۱.۰۰	(۲۰۰۰) ریال	۰	مبلغ سرمایه گذاری
۱۲۷۳	۰/۹۰۹	۱۴۰۰	۱	مبلغ دریافتی خالص
۸۲۶	۰/۸۲۶	۱۰۰۰	۲	
۳۰۰	۰/۷۵۱	۴۰۰	۳	
۱۲۸	۰/۶۳۸	۲۰۰	۴	
۲۵۲۷ ریال				

P.V of cash inflow

N.P.V = ۲۵۲۷ − ۲۰۰۰ = ۵۲۷ ریال

در این حالت گفته شد هر پروژه و سرمایه‌گذاری که ارزش فعلی آن بیشتر باشد بهتر است بنابراین سرمایه‌گذاری روی پروژه B که (NPV) آن بیشتر است بهتر میباشد . و این یک متد و روشی است که بوسیله آن ما توانستیم از دو راه موجود یکی را انتخاب کنیم و علت اینکه این متد سرمایه‌گذاری B را ترجیح میدهد آن است که سرمایه‌گذاری B مبلغ دریافتی آن در سالهای اول مبلغ بیشتری میباشد و این همان تفاوت ارزش زمانی پول است و میتوان در و باره آنرا سرمایه‌گذاری نمود در پروژه ای که تنها باشد سرمایه‌گذاری در صورتیکه سود آور است که (NPV) آن بیشتر باشد .

محدودیتهای این طریقه در آن است که اگر دو سرمایه با هم مختلف باشند از این طریقه و متد نمیتوان آنها را با هم مقایسه نمود و همچنین این روش در مقابل نرخهای متفاوت بهره حساسیت بیش از حد دارد یعنی اینکه اگر نرخ سرمایه‌گذاری در مثال قبل عوض شود ممکن است سرمایه‌گذاری A بهتر جلوه کند و حساسیت دیگر این روش در مقابل سالهای بازیافت پول میباشد و محدودیت دیگر آن این است که در این روش زمان قطعی دریافت پول و مبلغ آن باید در ابتدای سرمایه‌گذاری مشخص گردد که حدس در دقیق آن بسیار مشکل میباشد و اگر اشتباهی در مبلغ برگشت سرمایه شود و یا دقیقاً بررسی نشود ممکن است در عمل دچار اشکال شویم . در ذیل جدول نمونه‌ای با نرخهای مختلف تهیه شده که بطور **غیر مستقیم** مفهوم حساسیت این روش در مقابل ارزش و نرخهای متفاوت بهره و همچنین

زمانهای متفاوت که در بالا بعنوان محدودیتهای این روش مشخص گردید

را روشن کرده .

سال		$\frac{1}{(1+r)^n}$ Discount Rate r=5%	r=10%	r=20%	r=50%
۱	ستونهای افقی مقدار	.952	.909	.833	.769
۲	discountrate در	.907	.826	.694	.592
۳	نرخهای مختلف را نشان	.864	.751	.579	.455
٤	میدهد وستونهای عمودی	.823	.683	.482	.350
٥	سالهای مختلف را مقایسه	.784	.621	.402	.269
	کنید موقعیکه نرخ از				
۱۰	٥٪ به ۵۰٪ میرود	.614	.386	.162	.073
	چقدر در مقدار				
۱٥	discount rate	.481	.239	.065	.020
	تاثیر میگذارد وهمینطور در نرخ ٥٪				
۲٥	سال اول نسبت به سال ۱۰	.295	.092	.010	.001
	٥/۱ برابر میباشد				

درحالیکه در نرخ ۱۰٪ این تفاوت به سه برابر افزایش می یابد واین یکی از

نواقص این روش است .

PROFITABILITY INDEX METHOD (PI)

در این روش ارزش فعلی (سرمایه‌گذاری) هر دریافتی حاصل از سرمایه‌گذاری (Cash flow) را محاسبه میکنیم و بعد از آنکه ارزش فعلی آن بدست آمد آنرا بر مقدار سرمایه تقسیم میکنیم . هرکدام از سرمایه که مقدار این تقسیم بیشتر باشد بهتر است و یا اگر یک سرمایه‌گذاری باشد چنانچه این نسبت بزرگتر از ۱ باشد سرمایه‌گذاری سود آور بنظر میرسد .

$$\text{Profitability index} = \frac{\text{PV of cash flow}}{\text{investiment}}$$

هرکدام از سرمایه‌که (PI) آن بیشتر باشد بهتر است و در سرمایه گذاری تنها باید PI باشد .

واکر مثال ص توجه شود در پروژه A ارزش فعلی یا PV = ۲۴۰۹ ریال کردید .

$$PI(A) = \frac{۲۴۰۹}{۲۰۰۰} = ۱/۲۰۴$$

و سرمایه گذاری B مبلغ ارزش فعلی آن PV = ۲۵۲۷ ریال کردید .

$$PI(B) = \frac{۲۵۲۷}{۲۰۰۰} = ۱/۲۶۳$$

در نتیجه سرمایه‌گذاری B که نسبت (PI) آن بیشتر میباشد بهتر است حسن این روش در آن است که اگر مبلغ سرمایه‌گذاریها در پروژه مختلف یکی نباشد از این روش میتوان با محاسبه PV هرکدام از آنها و تقسیم بر مبلغ سرمایه گذاری آنها را با هم مقایسه کرد تذکار این موضوع ضروری است

که در این روش فرض شده درآمد سرمایه گذاری که در سالهای اولیه دریافت میشود با همان نرخ بهره دوباره سرمایه‌گذاری شود که در این مسئله نرخ بهره ۱۰٪ میباشد ومثلاً پروژه A در سال اول ۲۰۰ ریال دریافتی وسود دارد فرض آن است که دوباره مبلغ ۲۰۰ ریال با نرخ ۱۰٪ سرمایه گذاری میشود وهمینطور برای سرمایه‌هائیکه در سال بعد بدست میآید .

TIME ADJUSTED RATE OF RETURN

عبارتاز روشی است که در آن روش هدف پیدا کردن نرخ بهره‌ای است که اگر با آن نرخ بهره ما سرمایه‌گذاری نمائیم فقط در پایان عمر مفید مبلغ سرمایه گذاری را دریافت نمائیم ویا بعبارت دیگر در این حالت نرخ بهره مجهول است وهدف پیدا کردن نرخ بهره‌ای است که نه سود ونه زیان داشته باشیم ویا بطور خلاصه N P V حاصله از سرمایه‌گذاری صفر گردد .

برای روشن شدن مطلب به مثال زیر توجه شود :

فرض کنیم پروژه A احتیاج به ۳۹۹۳ ریال سرمایه اولیه دارد وعمر مفید این پروژه ۵ سال ودر پایان هر سال مبلغ ۱۰۰۰ ریال درآمد خالص (Cash flow) داریم . در این روش گفتیم نرخ بهره مجهول است و هدف آن است که نرخ بهره را چه مقدار حساب کنیم که در پایان سال پنجم مبلغ درآمد کل (۵۰۰۰ ریال) به ارزش فعلی ۳۹۹۳ ریال زمان حال (مبلغ سرمایه‌گذاری) باشد . که در این حالت نه سود داشته باشیم ونه زیان .

$$PV = P\left(\frac{1}{1+r)^n}\right) \qquad \frac{1}{1+r)^n}$$

پـــــروژه A سال مبلغ

Present value Discount factor

مبلغ‌سرمایه‌گذاری ۰ ۳۹۹۳ ۱/۰۰ (۳۹۹۳)

درياقتی ۱ ۱۰۰۰ Y_1

" " ۲ ۱۰۰۰ Y_2

" " ۳ ۱۰۰۰ Y_3

" " ٤ ۱۰۰۰ Y_4

" " ٥ ۱۰۰۰ Y_5

x x x _____ present value

ودراین‌مثال‌باید نرخ طوری باشد که ۳۹۹۳ = PV گردد تا ما نه‌ســود

داشته‌باشیم‌ونه زیان‌ویا ۰ =NPV باشد فرمول‌آن‌بصورت زیرمیباشد

NPV = PV of cash flow - investment

مبلغ دریافتی ساليـــانـــه = (Anuity) x Discount factor

PV of cash flow

درحالیکه گفتیم ۰ = NPV باید باشد پس‌باید نرخ‌بهره‌طوری‌باشد که

PV of cash flow = investment گردد واگــر

بجای PV مقدارش راقرارد هیم

$$\text{Discount factor} = \frac{\text{Investment}}{\text{Cash flow}} \qquad \text{(Anuinty)}$$

ودرمثال فوق ۳/۹۹۳ = $\frac{۳۹۹۳}{۱۰۰۰}$ = Discount factor

میگردد .

وازروی جداول موجود که درآن n و r وهمچنین Discount factor برای نرخها وسالهای مختلف موجود میباشد درمقابل سال ۵ که در اینجا عمرمفید ۵ سال نگاه کنیم ۳/۹۹۳ شامل چه نرخی میشود که البته چون جدول قابل نوشتن نیست این مسئله بخود خواننده مربوط شده ودر کلاس استاد مربوطه طریق استفاده ازجدول رانشان خواهد داد که بسیار آسان میباشد بهرحال در اینجا نرخ بهره ۸٪ میشود یعنی اگر با نرخ ۸٪ سرمایه‌گذاری کنیم نه سود خواهیم داشت ونه زیان ویابعبارت دیگر . = NPV خواهد بود .

وازاین روش برای دوسرمایه‌گذاری مختلف میتوان نتیجه‌گیری نمود و هرکدام که نرخ بهره بدست آمده آن بیشتر باشد بهتر است. وهمچنین دراین روش میتوان فهمید چنانچه پول ومبلغ سرمایه را بتوان با بهره‌ای کمتر بدست آورد (در اینجا ۸٪) بصرفه است که این پول قرض گرفته شود وسرمایه‌گذاری انجام گیرد واگر نرخ بهره پول قرض گرفته شده بیشتر باشد متحمل ضرر میشویم .

در اینجا قابل تذکار میباشد که در این روش فرض شده است چه مقداری که در طی عمرمفید ازسرمایه حاصل میشود باهمان نرخ ۸٪ که به Internal rate of return نیز معروف میباشد باید سرمایه‌گذاری نمود .

COST OF CAPITAL (Minimum - desired rate of return)

در اینجا بهتر است به‌مفهوم Cost of capital نیز توجه‌گردد . در هرسازمانی ممکن است تا مبلغ محدودی ازبانك که‌بهره کمتری دارد جهت‌سرمایه‌گذاری‌ابتیاع نمود وممکن است این سرمایه‌ها ازقسمتهای مختلفتهیه شود مثلا"

۲۰۰۰ ریال‌از بانك بانرخ ٦٪ ومبلغ ٤۰۰۰ ریال‌بانرخ ۲۰٪ ازجای‌دیگر

در اینصورت باید نرخ بهره بدست آمده که‌نه‌سود داریم ونه زیان (Internal rate of return) رابامبلغ ودرصد زیر محاسبه کرد .

جمع‌سرمایه‌دریافتی ٦۰۰۰ = ٤۰۰۰+۲۰۰۰

یعنی $\frac{۱}{٦}$ آن‌بانرخ ٦٪ بدست‌آمده $= \frac{۱}{۳} = \frac{۲۰۰۰}{٦۰۰۰}$

و $\frac{۲}{۳}$ ازسرمایه بانرخ ۲۰٪ بدست‌آمده‌است $\frac{۱}{۳} = \frac{٤۰۰۰}{٦۰۰۰}$

بنابراین $\frac{۲}{۳} \times ٪۲۰ + \frac{۱}{۳} \times ٪٦ = ۰۱٥۳۳$

مقدار ۰/۱٥۳۳ را (Cost of capital or minimum rate of return)

میگویند .

و Internal rate of return باید Cost of capital

مقایسه‌شود که‌اگربیشتربود بنفع است‌که‌ازاین منابع قرض‌گرفته‌شود وبرای سرمایه گذاری‌بکار رود که‌در این‌مثال ۸٪ بیشتراست پس‌بهتراست قرض‌گرفته‌شود .

UNADJUSTED RATE OF RETURN

در این روش سود خالص از هر سرمایه‌گذاری را برمقدار سرمایه‌گذاری تقسیم میکنیم وچنانچه سود حاصل از سرمایه‌گذاری در سالهای مختلف یکی نباشد متوسط سود سالیانه رابرآن تقسیم مینمائیم.

مثلاً" چنانچه پروژه A احتیاج به ۱۰۰۰ ریال سرمایه اولیه داشته باشد وسود در سال اول ۳۰۰ ریال ودر سال دوم ۷۰۰ ریال ودر سال سوم ۵۰۰ ریال باشد طی این روش :

جمع سود سه سال ۱۵۰۰ = ۳۰۰ + ۵۰۰ + ۷۰۰

$$\frac{1500}{1000} = 1/5$$

وهر پروژه که این نسبت بیشتر باشد بهتر است ولی این روش بعلت در نظر نگرفتن ارزش زمانی پول مناسب نمیباشد .

$$\text{Unadjusted rate of return} = \frac{\text{Net income سود ویا متوسط سود}}{\text{Investment مقدار سرمایه}}$$

PAY BACK PERIOD

در این روش هدف بدست آوردن هرچه زودتر مبلغ سرمایه وحد اقل کردن ریسک میباشد ویا بعبارتدیگر در این روش محاسبه مینمائیم که مبلغ سرمایه در چه مدت از زمان برگشت میشود وآن سرمایه که در زمان کمتری برگشت میشود بهتر است.

مثال :

چنانچه دو سرمایه گذاری A و B موجود باشد در این روش برای انتخاب آنکه کدام سرمایه‌گذاری بهتر است مقایسه میکنیم کدام سرمایه‌گذاری در مدت زود تری برگشت میگردد و فرض کنیم برگشت سرمایه بصورت زیر باشد .

A مبلغ سرمایه‌گذاری اولیه مورد نیاز ۲۵۰۰ ریال عمر مفید سرمایه‌گذاری ۵ سال و سرمایه‌گذاری B مبلغ سرمایه‌گذاری ۳۰۰۰ ریال و عمر مفید آن ۵ سال باشد با توجه باینکه سرمایه بصورت زیر دریافت خواهد شد و یا اینکه Cash flow دارد .

پروژه A			پروژه B	
	سال	مبلغ	سال	مبلغ
سرمایه اولیه	۰	(۲۵۰۰ ریال)	۰	(۳۰۰۰ ریال)
دریافتی	۱	۷۰۰ "	۱	۷۰۰ "
"	۲	۸۰۰ "	۲	۱۵۰۰ "
"	۳	۱۰۰۰ "	۳	۵۰۰ "
"	٤	۵۰۰ "	٤	۳۰۰ "
"	۵	۲۰۰ "	۵	۶۰۰ "

سرمایه‌گذاری A در مدت سه سال برگشت میشود ۲۵۰۰ = ۱۰۰۰ + ۸۰۰ + ۷۰۰ و سرمایه‌گذاری B در مدت ٤ سال برگشت میشود .

۳۰۰+۵۰۰+۱۵۰۰+۷۰۰ پس میگوئیم سرمایه‌گذاری بهتراست

بعلت آنکه سرمایه در زمان زودتری برگشت میشود . ودرحالتی که مبلغ

دریافت‌پول Cash flow درسالهای مختلف یکسان باشد

فرمول آن بصورت زیر خواهد بود .

$$\text{Pay back period} = \frac{\text{مبلغ سرمایه اولیه Investment}}{\text{دریافتی سالیانه Annual Cash flow}}$$

وایراد این روش آن است که به‌نحوه دریافتی پول بعد از زمان برگشت پول —

توجهی ندارد یعنی اینکه مثلاً " درسرمایه‌گذاری A کاری ندارد که بعد از

سال سوم چه اتفاقی برای سرمایه می افتد وبچه‌نحوی دریافت میشود .

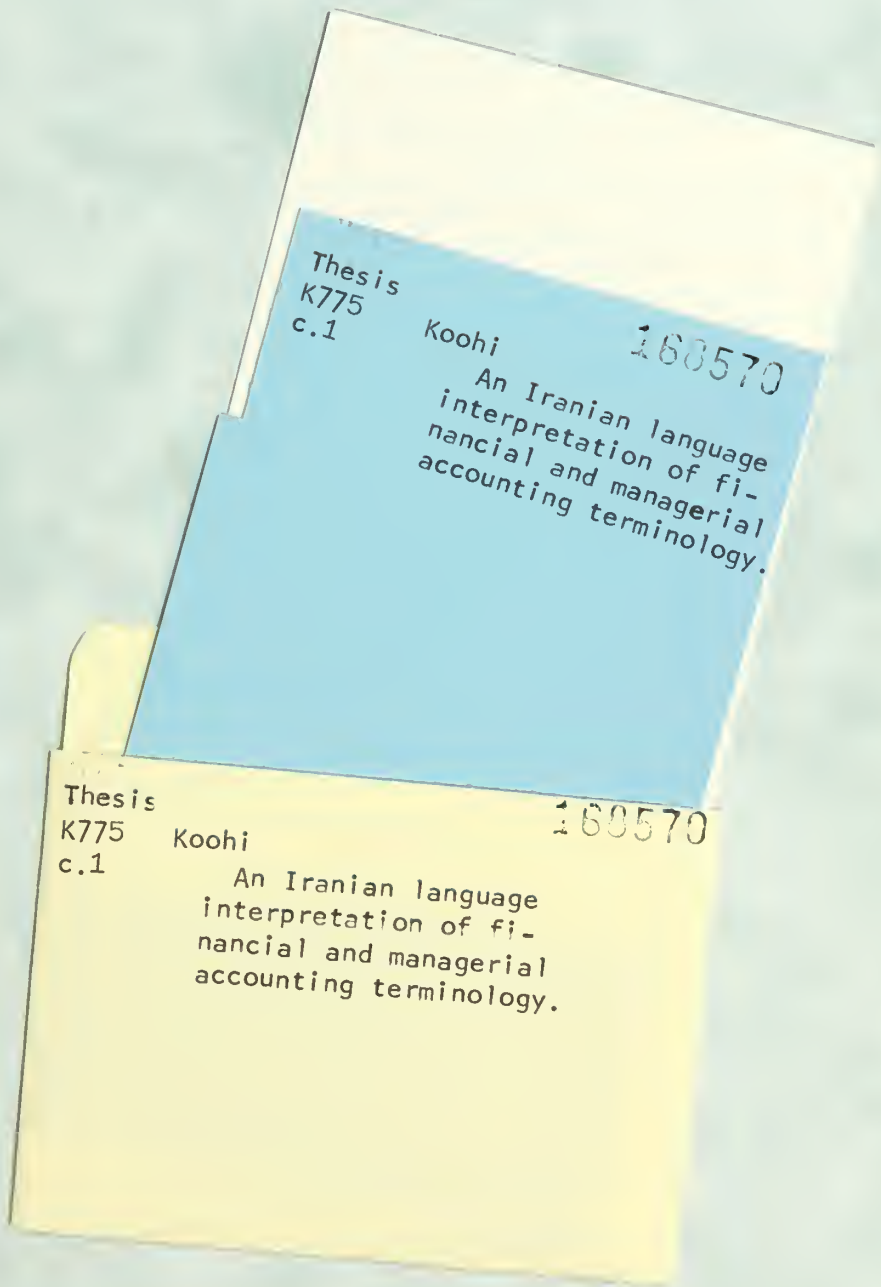
Thesis
K775
c.1
Koohi
An Iranian language interpretation of financial and managerial accounting terminology.
168570
Thesis
K775
c.1
Koohi
An Iranian language interpretation of financial and managerial accounting terminology.
168570

thesK775
An Iranian language interpretation of fi
3 2768 002 11726 9
DUDLEY KNOX LIBRARY